Název originálu:
WEB

Poprvé vyšlo roku 1979
V nakladatelství *Michael Joseph Ltd.*
v Londýně.

Copyright © 1979 by Vivian Beynon Harris and Brian Bowcock,
The Executors of the Estate of the late John Beynon Harris
Copyright © 1996 for the Czech translation by Hana Volejníková
Copyright © 1996 for Cover by Martin Zhouf
Copyright © 1996 for the Czech edition
By Mustang Ltd.

ISBN 80-7191-106-2

1.

Otázka, na kterou je podle mého nejtěžší odpovědět a která se pokaždé dříve nebo později vynoří, jakmile přijde řeč na onu věc, zní přibližně takto:

„Jak jste se proboha mohl *vy* zaplést do tak šíleného podniku?“

Ani se kvůli ní nezlobím – částečně je to myslím díky skryté narážce, že mě normálně lidé považují za celkem rozumného muže, ale je téměř vyloučené, abych na ni s přiměřenou logikou odpověděl.

Nejpřesnější vysvětlení, jakého jsem schopen, by mohlo znít, že jsem tehdy byl tak trochu vykolejený. Nejspíš jsem prožíval opožděný šok: nepostřehnutelné pominutí smyslů, mnou samým nezaregistrované, ale na druhé straně dostatečně hluboké, aby otřáslo mým kritickým rozumem a zatemnilo mé vnímání i úsudek.

Myslím, že tak to bylo.

Necelý rok předtím, než jsem poznal muže jménem Tirrie, a „zapletl se do tohoto podniku“, se mi přihodila ošklivá nehoda.

Jeli jsme – tedy přesněji řečeno moje dcera Mary řídila, já seděl vedle ní a má žena vzadu – po silnici A 272 a byli jsme kousek od Etchingamu. Řekl bych, že jsme nejeli rychleji než pětatřicet mil za hodinu, když vtom se kolem nás mihlo nejméně padesátkou nákladní auto. Pamatuji se ještě, že když se jeho zadní kola dostala na naši úroveň, dostalo smyk a jeho obrovitý náklad se na nás začal sesouvat…

Probral jsem se v posteli, o týden později. Lékaři počkali ještě čtrnáct dní, než mi sdělili, že má žena s dcerou nehodu nepřežily.

Strávil jsem v nemocnici dva měsíce. Když jsem ji opouštěl, měl jsem pocit, že jsem vyléčený, a zároveň jsem si připadal zmatený, vykolejený, pronásledoval mě pocit neskutečnosti a naprosté bezúčelnosti. Odešel jsem ze zaměstnání. Dnes už vím, že právě to jsem neměl dělat – práce by mi pomohla najít ztracenou rovnováhu, jenže tehdy mi připadala zbytečná, a vyžadoval[a ode mě větší úsilí, než jakého jsem byl schopen. Proto jsem se přestal snažit a oddal se rekonvalescenci v domě své sestry u Tonbridge, kde jsem jen bezcílně přecházel sem a tam a téměř na nic nemyslel.

Nikdy jsem nezažil podobnou absenci účelnosti. Předpokládám, že obecně vede k vytvoření vzduchoprázdna, které musí být dříve nebo později zaplněno – a to čímkoliv, jakmile záporný tlak dosáhne kritického bodu.

Jedině tak dokážu vysvětlit, kde se ve mně vzalo ono nekritické nadšení, které zatemnilo můj zdravý rozum, stejně jako nekritický idealismus, který opomíjel praktické obtíže, a já viděl jen zaručený způsob, jak konečně naplnit smysl svého života. Přesně takovýto pocit jsem zažíval, když jsem uslyšel poprvé o projektu lorda Foxfielda.

Běda deziluzím. Brání mi vylíčit, jak na mě jeho vize tehdy zapůsobila. Byla utkaná ze stejné látky, z jaké bývají sny. Jenže mezitím se ztratila pod mlhavým oparem cynismu. Vidím sám sebe jako někoho cizího, jen napůl bdělého… a přesto někdy mívám pocit, že v projektu dřímala jiskra myšlenky, ideál, z něhož mohl vzniknout oheň, kdyby nad námi osud držel svou dobrotivou ruku.

Původní myšlenka, přesněji řečeno její jádro, jež dalo základ Foxfieldovu Projektu, se pravděpodobně zrodila spontánně a současně v mysli lordově i v mysli Waltera Tirrieho. První z nich se veřejně prohlašoval za jejího otce a druhý si podobný nárok činil v soukromí. Možná se to odehrálo tak, že během jejich společného rozhovoru přeskočila jiskra, přenesla se na ně oba a poté ji pak pilně rozdmýchávali ve své obrazotvornosti.

Walter byl povoláním architekt, ale spíš byl znám jako horlivý dopisovatel a vytrvalý reformátor světa, který přispíval do rubrik několika týdeníků. Díky tomu se stal poměrně známou osobností a zúčastňoval se debat na četná témata. Možná bylo i něco pravdy na jeho tvrzení, že onu myšlenku lordu Foxfieldovi vnukl právě on, protože pokud by si někdo dal tu práci a prošel jeho sloupky z několika posledních let, našel by v nich hrubé obrysy plánu, stejně jako přesvědčení, že jedině Tirrie je oním mužem, který jej z boží milosti uskuteční. Přesto se zdá, že nehmotné fragmenty jeho myšlenky začaly nabývat reálných tvarů až po setkání s Jeho Lordstvem.

Bylo to způsobeno především tím, že lord Foxfield mohl nabídnout víc než jen pouhou formu; mohl jí vtisknout výraz, podpořit ji penězi, postavit se za ni celou svou vahou a tahat za nitky všude tam, kde to bylo třeba.

A co ho k tomu vedlo?

Ze všeho nejdříve zapomeňte na všechny tajné záměry a pochybné cíle, jež mu připisovali pisálci z novin. Jeho motiv byl zcela prostý a přímý: snažil se vystavět si pomník.

Podobná touha není mezi bohatými postaršími muži zase tak neobvyklá. Najde se mezi nimi dost takových, kteří se jednoho dne triumfálně podívají na všechny ty trojice nul na svém kontě, aby jimi vzápětí projelo vědomí neschopnosti vzít si je s sebou, načež se jich zmocní touha přeměnit ony prázdné číslice v hmatatelnou a obvykle plastickou památku na své úspěchy.

Tentýž pocit muži prožívají už celá staletí, ale v poslední době je stále obtížnější jej realizovat – přesněji řečeno dodat mu žádoucí punc dobrodiní –, než jak tomu bylo za časů starých mecenášů. Dokonce i stát ve své nynější rozpínavosti má tendenci hrát si na dobrodince. Vzdělání díky tomu přestalo být vhodným polem působnosti; je volně přístupné na všech úrovních a pro všechny. Dřívější chudáci – dnešní občané s nízkým příjmem – bydlí na obecní náklady. Hřiště jsou financována z peněz daňových poplatníků. Veřejné knihovny, včetně pojízdných, jsou subvencovány okresními úřady. Dělník – dnes nazývaný pracovník – dává přednost přesčasům a televizi před kluby a spolky.

Pravda, pořád se ještě dá založit jedna či dvě koleje na nějaké univerzitě, ale ne každý dárce si takhle představuje naplnění své touhy po dobročinnosti – vždycky se totiž stejně najde někdo, kdo kolej zaplatí; dále je potřeba počítat se státním paternalismem, který může ohrozit jakýkoli záměr či dohodu. Ministerské rozhodnutí dokáže za jedinou noc proměnit místo, kde se měla pěstovat učenost, v odrazový můstek pro konkrétního kariéristu. Je nutno si přiznat, že pole pro opravdu cenné charitativní činy se tak žalostě zúžilo, že lord Foxfield strávil dobré dva roky marným pátráním po dobročinném projektu, který by si nevymyslelo žádné ministerstvo, městská rada, sdružení, instituce či společnost.

Pro jeho tajemníka to bylo období velkého vypětí. Začalo se povídat, jak tomu obvykle bývá v podobných situacích, že do Jeho Lordstva stačí jen trochu ťuknout, aby souhlasilo, ale že se na to musí chytře. Žadatel potřeboval vysoce hodnověrný návrh nebo posvěcení velmi vlivné společnosti, aby překonal překážky a stanul před lordem, toho však zaujalo jen nepatrné množství předložených nápadů.

„Musím konstatovat," prohlásil prý, „že v dnešní době existuje udivující množství dobré vůle – a že její většina je naivní. Lidé mají pozoruhodně silnou vazbu ke svým předkům – víc než devadesát pět procent předkládaných návrhů si klade za cíl uchovat minulost pro ni samotnou, což je považováno, *ipso facto*, za dobrou věc, neboli lidský smysl pro povinnost vůči potomkům se omezuje výhradně na zachování minulosti.

Všiml jsem si rovněž jisté pomatenosti ve vztahu ke zvířatům. Ani by mě nepřekvapilo, kdyby mi zítra někdo předložil humánní a dobře míněný návrh, jak zachovat u cest staré žlaby na vodu pro koně.“

Někomu by se mohlo zdát, že vážnou překážkou při hledání projektu byla jeho vlastní marnivost. Neboť lord Foxfield byl individualista. Úspěšně kráčel vlastní cestou při zkoumání osobní schopnosti nezávislého úsudku, což mu znemožňovalo připojit se k nějaké obvyklé dobročinné organizaci či dokonce s ní splynout. Byl známý občasnými výroky, že pokud by se některých sociálních výdobytků dosáhlo anonymně, nebo byly dokonce zavedeny díky společným sponzorům, postrádaly by charakter a váhu příkladu, jenž jim dodávala jména jako Carnegie, Peabody, Ford, Nuffield, Nobel, Gulbenkian a jiní. Je zcela zřejmé, že pobídky podobného kalibru nutily lorda hledat prostředek, kterým by vyjádřil – a navíc zviditelnil – svou touhu prokázat lidstvu dobrodiní, a to tím, že uklidí nějaký zanedbaný kout tohoto bezmocného světa.

O jeho seznámení s Walterem Tirriem neexistuje žádný záznam. Patrně ho jednoduše vyhledal. Walter žil téměř neustále ve stavu krevní msty vedené inkoustem proti ostatním korespondentům z důvodu té či oné sociální nespravedlivosti, a je dost pravděpodobné, že některá z jeho výměn názorů neušla pozornosti Jeho Lordstva a měla za následek jejich schůzku. V každém případě je jisté, že Walter nebyl mezi těmi, kdo stáli ve frontě s hotovým plánem, na který by potřeboval už jen peníze. Spíše to bylo tak, jak už jsem řekl, že se daný záměr zrodil z jejich konverzace a ze vzájemného atakování jejich myslí vykrystalizoval až do podoby Projektu.

A jakmile se dospělo do tohoto stadia, všechny ostatní návrhy a organizace ztratily šanci dosáhnout na Foxfieldovo bohatství. Jeho Lordstvo se přestalo zajímat o nabídky, jak utápět peníze v kanálech jiných lidí; vymyslelo si, či objevilo, svou vlastní propust.

Záměr byl přes svou ambicióznost ve své podstatě jednoduchý a nebyl ani nový. Rozdíl spočíval v úmyslu a schopnosti dostat ho ze sféry věčného snění a prakticky ho realizovat.

Cílem projektu bylo založit svobodnou a politicky nezávislou komunitu nadanou možnostmi a prostředky pro vytvoření nového způsobu života.

„Ideální začátek si představuji jako čistou břidlicovou tabulku, na níž budou napsaná pouze dvě slova – Vědění a Rozum,“ prohlásil lord F. „Než k němu ale dospějeme, čeká nás ještě dlouhá cesta. V prvé řadě je třeba zajistit místo, kde bude dovoleno pochybovat o principech, předsudcích, tradicích, loajalitě a všech dalších postojích vštípených nám dříve, než jsme sami začali myslet, díky čemuž žijeme ve světě, který je takový, jaký je, místo abychom se stali občany světa v jeho možné podobě. Účelem našeho snažení bude zbavit se řetězu, jejž vlečeme za sebou a který nás po generace poutá dohromady s prvobytným člověkem. Jinak se nikdy nezbavíme tíhy zděděných archaických tradic.

Většina konfliktů na světě je odrazem sporu v našich myslích; pokoušíme se postoupit kupředu, přičemž nás věčně brzdí falešná dogmata, pověry, zastaralé zvyky a špatně pochopené ambice. Ty brzdy máme v sobě, nedokážeme se od nich osvobodit, můžeme je však uvolnit pro jiné. Jestliže vytvoříme správné podmínky, co nejméně zasažené naším světem, lze doufat, že po jedné, možná dvou či více generacích nás přestanou svazovat.“

Lord pokračoval ve svých úvahách o rostoucí a vyvíjející se společnosti, kterou talentovaní lidé všech ras začnou chápat jako útočiště, v němž člověk bude moci myslet a pracovat, aniž by se vystavoval finančnímu, národnostnímu či jinému tlaku. Na jejím základě vznikne nová kultura, kultura zrozená ze znalosti přítomnosti, nezatížená temnými zákoutími ukrývajícími drápovité přízraky iracionální minulosti, jež člověku vymývají mozek. Ve svěžím vzduchu nové země se intelekt bude moci plně rozvinout

Z malého sídla vyroste velké město a v patřičnou dobu i osvícený stát. Muži a ženy, kteří si uvědomí, že je doba se odpoutat od zastaralého myšlení dříve, než bude příliš pozdě, se obrátí s nadějí k novému státu. Jedině k němu, s jeho možnostmi myslet a pracovat, se

přimknou budoucí Einsteinové, Newtonové, Curiové, Flemingové, Rutherfordové, Oppenheimerové. Jednoho dne se tento stát promění v intelektuální líheň světa…

A do jeho základu bude vyryto jméno Fredericka, prvního barona z Foxfieldu…

V počátečních etapách však lord Foxfield z různých důvodů své jméno s Projektem nespojoval. Nechával za sebe mluvit Waltera Tirrieho. Právě od něj jsem se poprvé doslechl o plánu.

Naše setkání zprostředkovali z čisté laskavosti někteří z mých přátel. Věděli, že nemám nic na práci a že se o nic nezajímám, nepochybně je pobídla i má sestra, kterou rovněž znepokojoval můj stav, a tak mě pozvali na večeři, abych se s ním mohl seznámit.

V té době se Walter už hodně věnoval přípravám Projektu. K jeho ne zrovna lehkým úkolům patřilo i najímání vhodných účastníků, přesněji řečeno kohokoliv, kdo projevil zájem. Walterovy příspěvky s nástinem plánu, otištěné v jeho obvyklých časopiseckých rubrikách a vybízející potenciální zájemce, aby ho písemně kontaktovali, nevedly k příliš uspokojivým výsledkům. Ohlédnu-li se dnes zpět, ani mě to příliš nepřekvapuje. Jeho návrh vypadal nerealisticky, a kdybych se o něm dověděl normálním způsobem, určitě bych ho zavrhl jako dobrodružství, které musí zkrachovat.

Něco jiného je, když ale slyšíte někoho, kdo mluví o celém podniku s důvěrou a s klidnou jistotou patřičné podpory. Prožíval jsem tehdy, jak už jsem vysvětlil, období zvýšené citlivosti, a tak jsem záhy zjistil, že se jeho nadšení přeneslo i na mě.

Během večera se mé zanícení dál prohlubovalo. Někdy nad ránem jsem vizi osvíceného státu začal považovat za realitu. Bohužel si teď už nedokážu vybavit žádné konkrétní detaily. Ze všeho mi zbyl jen dojem pokoje osvětleného zlatavou září a naplněného duchem dobré vůle, naděje a soudružství. (Vím, že můj popis vypadá jako sovětský plakát malující budoucnost Nové společnosti, ale z toho, co vím, soudím, že Rusové mohou zažívat stejné pocity jako já tehdy.) Uvědomoval jsem si, že se mi dostalo zjevení – jako kdybych klopýtal temným světem a najednou před sebou uviděl jasně ozářenou cestu. Najednou jsem nechápal, jak jsem mohl až dosud být tak slepý – a všichni kolem mě. Řešení bylo přece tak jednoduché, tak zřejmé. Stačilo opustit, a to okamžitě, všechna svazující pouta zvyklostí, konvencí – a v čistém, novém místě přispět k položení základů čistého, nového světa. Dokáže si někdo z vás vymyslet lepší poslání?

Druhý den jsem zavolal Walterovi a domluvil si s ním další schůzku. Od toho okamžiku jsem začal patřit k Projektu.

Brzy jsem v něm zaujal privilegované postavení. Walter mi prozradil, že za vším stojí lord Foxfield, a seznámil mě s ním.

Neučinil na mě nijak impozantní dojem – ne, to je vyjádřeno příliš příkře. Měl svou podobu vypočítanou na efekt: vystupoval sebejistě, nepatrně pompézně, ba i trochu cholericky, to ale byla jeho tvář pro společnost; oblékal si ji spolu se společenským oblekem. Ovšem mimo veřejnost se neostýchal projevit svou podivínskou naivitu, možná si ani neuvědomoval, že ji dává najevo. Nikdy jsem si nezvykl na tyhle zvraty v jeho vystupování.

Když jsme se pozdravili, měl na sobě právě převlek vedoucího pracovníka. V pohledu, který mi věnoval, jako bych zahlédl odlesk ostrosti a odhadování – nevím ale dodnes, jestli se mi to jen nezdálo. Během rozhovoru o Projektu svou věcnost ale odložil, vystřídalo ji ryzí nadšení.

„Jakmile vás Walter seznámí s naším plánem, pane Delgrangi," řekl lord, „bude vám jasné, že máme v úmyslu začít od průkopnické skupiny, k níž se později připojí další. Považuji za mimořádně důležité, aby první účastníci projektu vykročili správným směrem a vytvořili si správné myšlenkové návyky. Osvojení si špatných zvyků, přístupů a názorů na samém počátku cesty, stejně jako jejich následné nezbytné vymycování, abychom vytvořili společnost, jakou máme na mysli, by jedině prohloubilo naše potíže.

Vraťme se ale k vám, pane Delgrangi. Dal jsem si tu práci, abych se o vás něco dověděl. Nyní jsem zhruba obeznámen s názory, jaké zastáváte. Vím, že se těšíte jisté autoritě jako odborník na historii společnosti, přečetl jsem si rovněž se zájmem dvě vaše práce. Přesvědčily mě o tom, že jste inteligentní pozorovatel společenských tendencí, a proto jsem dospěl k závěru, s nímž bude Walter nepochybně souhlasit, že vaše zkušenost nám může být nesmírně užitečná, zvláště v přípravném stadiu, při hledání optimálních forem našich institucí, stejně jako při směrování komunity k těmto formám – a při vymycování méně vhodných projevů, které by mohly mít tendenci se prosadit.“

Dál přidával stehy ke svému vyšívanému obrazu a já jsem si na konci večera poněkud zmámeně uvědomil, že mi byl svěřen úkol vypracovat a předložit lordovi k odsouhlasení hrubý nástin ústavy osvíceného státu – a zároveň mi bylo nabídnuto, abych se zúčastnil její aplikace v praxi. Vypracování konceptu mi zabralo několik měsíců.

Na tomhle místě se příliš nehodí detailně popisovat proces sestavování průkopnické skupiny. Navíc toho o postupu dané práce mnoho nevím, protože jsem jí nebyl pověřen. Jen si matně vybavuji, že Waltera zklamala reakce, s jakou se setkala jeho výzva potenciálním zájemcům, a že měl pocit, že očekává příliš mnoho. Zdálo se, že ho zaskočilo poznání, že intelektuálové jsou jen výjimečně zároveň i dobrými praktiky. A když už se vzdal myšlenky nalézt jedince s oběma vlastnostmi, vyvedla ho z míry skutečnost, že ani jeden z těchto dvou typů se k němu nehrne s ochotou, v jakou doufal.

Snažil jsem se ze všech sil, abych vzbudil zájem u některých svých přátel, ale zjistil jsem, že nikdo nesdílí mé nadšení. Byl jsem v té době příliš zaujatý Projektem, takže jsem si ani nevšiml, že jejich hlavní reakcí byly obavy o mě samotného, nedošlo mi to ani tehdy, když se někteří pokoušeli mi celý nápad vymluvit. Nakonec jsem si s tím přestal lámat hlavu, získávání dobrovolníků měl na starost Walter, a ten se o něm příliš nešířil.

Nedlouho po tom, co jsem byl představen lordu Foxfieldovi, odjel Walter na dva měsíce pryč, aby pátral po vhodném místě pro Projekt. Po celou dobu se neozval a výmluvností nehýřil ani po svém návratu. Naznačil mi, že se tak chová z taktických důvodů. Nemůže mi říct nic bližšího než jen to, že objevené místo považuje za ideální pro naše účely. Jednání o jeho získání budou velice choulostivá, čím méně lidí o nich bude vědět, než budou uzavřena, tím lépe. A s tímhle vysvětlením jsem se musel spokojit.

Přesto bylo zřejmé, že se věci daly do pohybu. Walter měl kancelář plnou zaměstnanců, kteří se pokaždé, když jsem tam zavolal, tvářili nesmírně zaneprázdněně, a on sám se začal chovat jako sebejistý šéf.

Během oněch devíti měsíců po Walterově návratu jsem se několikrát sešel s lordem Foxfieldem. Zjistil jsem, že se shodneme snadněji, než jsem očekával, obával jsem se totiž, že bude prosazovat své vlastní nápady a trvat na nich. Bylo proto příjemné zjistit, že jeho návrhy na uskutečnitelnou formu demokracie se příliš neliší od mých vlastních. Body, o kterých jsme vedli diskusi, byly povětšinou dostatečně zřejmé a vyvolaly jen výjimečně nesouhlas, přičemž se ani jednou netýkaly hlavních úvah. Postupně jsem si uvědomil, že lord chce být spíše informován, než aby měl zájem něco řídit. Záleželo mu především na tom, aby se ujistil, že jeho Projekt se ubírá směrem, který on považoval, za správný. V případech, kdy nesouhlasil s nějakým detailem, vždy říkal: „Dobrá. Zkuste to. Musíme si ale zachovat flexibilitu. Hlavní zásada je zůstat flexibilní. Budujeme proměnlivý svět. Nechceme se nechat svázat něčím tak strnulým, jako je americká ústava. Chceme humánní ústavu, která bude fungovat bez legislatury.“ Ve svém nadšení jsem s ním souhlasil – všechno se zdálo tak jednoduché a logické.

Pak přišel večer, kdy nám oznámil:

„Udělali jsme první krok. Dnes jsme uzavřeli jednání o našem místě. Všechno je podepsáno a zpečetěno.“

Pozvedli jsme sklenky a připili na dlouhý, úspěšný život projektu. „Dozvím se konečné, co je to za místo?“ optal jsem se.

„Ostrov Tanakuatua,“ odpověděl lord. To jméno jsem slyšel poprvé v životě.

„Hm,“ řekl jsem poněkud rozpačitě. „Kde vlastně leží?“

„Jihovýchodně od Letních ostrovů,“ vysvětlil mi.

Nebyl jsem o nic chytřejší než předtím – pouze mi došlo, že mluví o nějakém bodu kdesi na jižní polokouli.

Když už jsme znali cíl cesty, náš plán získal novou podobu. Tempo příprav se zrychlilo. Najednou jsem zjistil, že pomáhám Walterovi, dokonce jsem se zúčastnil několika pohovorů s perspektivními kandidáty.

Nemohu říct, že bych byl oslněn kvalitou materiálu, který se nám nabízel, jistou útěchu jsem však spatřoval v tom, že se jedná o průkopnickou skupinu. Jakmile se Projekt začne uskutečňovat, po nějaké době z něj vznikne fungující věc, a tím jeho přitažlivost pro ostatní vzroste.

Walter i my ostatní jsme ovšem podcenili obtíže se shromážděním jádra skupiny. Zapomněli jsme na fakt, že úspěšní zapadnou do systému jako kolečka a volný bývá jen ten, kdo v životě neuspěl. Člověka schopného prosadit se díky svému talentu v našem systému a zároveň ochotného se všeho vzdát ve jménu jakéhosi idealistického nápadu najdete jen velmi těžko. Proto bylo logické, že většinu přihlášených tvořili nepochybní životní ztroskotanci různého typu. Nehodili se ani jako průkopníci, ani jako příslušníci budoucí komunity. Toto zjištění muselo na Waltera, který vedl většinu pohovorů, jistě působit depresívně, na druhé straně ho v té době zaměstnávaly další stránky operace, takže si jeho vliv tolik nepřipouštěl. Původně měl představu padesáti účastníků, byl ale připraven jejich počet snížit i na šestačtyřicet.

Po úspěšném zakoupení Tanakuatuy se lord Foxfield představil veřejnosti jako sponzor celého Projektu.

K tomuto kroku byl více méně přinucen, protože jedině tak se mohl vyhnout mnohem nepříjemnější publicitě.

Existuje totiž opoziční metoda, která se přes svou otřepanost stále využívá. Spočívá v tom, že se nejdříve vybere událost, která by mohla vyvolat patřičné rozhořčení obyvatel, a potom se zvolí úhel pohledu ladící s názory příslušné strany. Ve vhodný okamžik pak stačí na problém upozornit některý z celostátních deníků. Pokud záležitost vypadá slibně a nepřihodí se nic zajímavějšího, noviny z ní udělají Případ, který zveřejní s náležitým rozruchem. Vzápětí daná strana začne křičet a dožadovat se prozkoumání, a zaštiťuje se novinovými články dokládajícími nejnovější zlotřilost vlády. Noviny se tak pasují na spolehlivého hlídacího psa demokracie a příslušná opoziční strana na horlivého zastánce pravdy, a pokud všechno klapne, vláda se zase jednou dostane do úzkých.

V případě prodeje Tanakuatuy, který byl zvolen jako vhodný objekt pro vyzkoušení zmíněné techniky, se ovšem objevil zádrhel. Titulek „Neslýchaný skandál s tajným prodejem britského území soukromé osobě“ byl shledán jako dostatečně silná roznětka a noviny *Daily Tidings* nejevily tendenci ho měnit Jejich redaktor právě přemýšlel, jak informovat co nejefektivněji o celém případu, když obdržel několik důležitých informací: a) Tirrie je nastrčenou osobou lorda Foxfielda, b) mezi lordem F, a majitelem *Tidings*, rovněž lordem, panuje dlouholeté přátelství a c) posledně zmíněný lord, za okolností, jež se vyznačovaly značnou podobností, získal jistý ostrov v Karibském moři.

Následkem toho zájem příslušné redakce o problém ochladl. Navíc Jeho tiskové Lordstvo dalo na srozuměnou, že otištění zprávy v kterýchkoli jiných novinách by považovalo za nepřátelský akt. Opozice se proto vrhla na nové výstřelky a skandály a o prodeji Tanakuatuy se pouze tu a tam objevil malý odstavec.

Zájem lorda Foxfielda tím ovšem vešel ve známost. Jelikož však už nemohl ovlivnit výši sumy zaplacené za ostrov, neodmítl lord ztotožnění své osoby s původcem Projektu.

Novináři se mu ale stejně pomstili, jak to jen oni umějí. Udělali z Projektu trhák okurkové sezóny. Psali o něm tónem, který vyvolával dojem, že se jedná o pouhý stařecký rozmar, a účastníky expedice vylíčili jako hrstku nezodpovědných jedinců, pro něž život v řádně organizované společnosti není dost dobrý. Takovými narážkami utvrzovali ve čtenářích, kteří zůstali sedět doma, pocit, že oni jsou rozumní a normální. Díky novinářům jsme všichni prožili nepříjemné chvilky, pět dobrovolníků zrušilo svou účast, čímž náš počet klesl na čtyřicet; jakmile jsme se ale okoukali, zájem tisku o nás pominul a probudil se už jen na okamžik při našem odjezdu.

V jeho předvečer jsme se všichni shromáždili v jednom z hotelů v Bloomsbury. Většina z nás se viděla poprvé. Mnozí po sobě pokukovali se zjevnou obezřetností a dokonce i s obavami. Musím přiznat, že ani mé nadšení mi nezabránilo vycítit napětí. Spolu s Walterem jsme se ze všech sil snažili navodit atmosféru soudržnosti, ale skřípalo to. Řekl bych, že jsme se podobali spíš stádu zmatených ovcí než neohroženým průkopníkům. Na druhou stranu jsme nechtěli být za každou cenu veselí. Koneckonců jsme před sebou neměli jen tak ledajaký úkol…

Pokud si nyní vybavuji vlastní pocity, zdá se mi, že jsem se tehdy nacházel v jakémsi rozpolceném stavu. Pamatuji se, že jsem střídal momenty deprese s okamžiky euforie. Vzpomínám si na užaslý pohled v očích některých lidí, s nimiž jsem mluvil, jako kdyby je mé nadšení děsilo.

Nápoje a dobrá večeře nám pomohly se trochu uvolnit, začali jsme se chovat nenuceněji, dokonce se objevil i náznak kolektivního ducha. V tom okamžiku povstal lord Foxfield a přednesl svou řeč na rozloučenou.

Nejlépe bude, když z ní budu přímo citovat. Získáte tak přece jen ucelenější dojem o jeho představě budoucnosti, než kdybych vám ji reprodukoval.

„Bůh," začal lord Foxfield poněkud překvapivě. „Bůh, jak nás učili, stvořil člověka k obrazu svému. Dovolte mi tedy zamyslet se nad obsahem slova Boží obraz." Učinil tak s jistou rozvláčností, aby nakonec došel k závěru, že obraz znamená reálný obraz. Potom pokračoval:

„Člověku nepřísluší rozhodovat, které z vlastností skrytých v obraze využije a které naopak zavrhne. To by se rovnalo tvrzení, že Bůh některé schopnosti zahrnul omylem – nebo že člověk ví lépe než Bůh, které síly využít. Podobný předpoklad by nás rozhodně zavedl na tenký led. Neboť jestliže Bůh nezamýšlel danou schopnost využít, pak se mohla u člověka objevit jen náhodou, nebo ze zlomyslného důvodu – což jak předpokládám, by uznal jen málokdo.

V důsledku toho je třeba akceptovat, že zahrnutím konkrétní možnosti do lidského charakteru uvalil Bůh na člověka implicitní povinnost, aby místo vyjadřování souhlasu či nesouhlasu dané vlohy všechny využíval, a to podle svých nejlepších schopností.

A protože obraz člověka je Božím obrazem, Bůh nepochybně zamýšlel učinit člověka podobného sobě.

Proč by mu jinak přisuzoval vlastní obraz? Pro svá méně dokonalá stvoření použil nespočet jiných podob: tím, že použil vlastní obraz, musel – pokud úmyslně nevytvořil nepravou podobu sama sebe – musel tudíž na člověka vložit závazek stát se Božím obrazem, a to se týká jeho chování i formy.

Nepovažujte to za žádný originální závěr. Mnoho vládců, od nejranějších dob až po současnost, dospělo k témuž poznání a v jeho důsledku se prohlašovalo za bohy a přisvojovalo si božská práva. Protože však byli silnými individualisty, chápali svou božskost jako oddělení se od ostatních lidí a vyvýšení se nad ně. Bohužel se u nich zároveň projevoval sklon napodobovat chování chytrácského boha ze Starého zákona.

Nebyli špatní. Jejich omyly, či slabiny, dáváte-li přednost tomuto označení, byly podmíněny nedostatkem logického vnímání, neschopností pochopit, že k obrazu Božímu byl stvořen každý člověk, a tudíž osud a povinnost podobat se Bohu se nemůže týkat jen několika vybraných osob: ve skutečnosti se vztahuje rovnocenně na *všechny*, kteří vytvářejí tento obraz, čili na celé lidstvo.

Již dlouho víme, že člověk představuje nejmocnější druh mezi všemi tvory. Během posledních staletí, a zvláště pak v tomto, jsme svědky okázalého růstu jeho moci. Dominujícím postavením nad většinou okolí se podobá Bohu: jeho možnosti jsou nepředvídatelné.

Nelze dokonce vyloučit, že v některých směrech předčil i boží očekávání, neboť, ačkoli schopnost Boha sebezničit se je z teologického hlediska diskutabilní, člověk neoddiskutovatelně dospěl k schopnosti zničit sám sebe i svůj svět.

Tento fakt bychom měli chápat jako jasný signál, že nadešel čas, abychom se přestali chovat jako nezbedné děti, které si zapalují prskavky v přeplněné hale. Odjakživa to byl hloupý nápad, teď se ale navíc stal příliš nebezpečný.

Dospěli jsme do stadia, kdy disponujeme znalostmi i prostředky pro vybudování racionální a duševně zdravé společnosti. Můžeme přizpůsobit velkou část prostředí kolem sebe svým potřebám – a naopak, bude-li to nutné, sami sebe našemu okolí. Dokážeme nestavět svůj život na destrukci světa, na konfliktu s ním, neparazitovat na něm, ale naopak žít s ním v harmonii, vytvářet symbiózu s přírodními silami: představujeme vedoucí a řídící sílu, která je zároveň ochotná se o ni dělit. Dospěli jsme do stadia, kdy můžeme – a musíme, nemáme-li zahynout – přestat žít jako nezodpovědná zvířata a vzít osud do svých rukou. Pokud budeme mít strach podobat se bohům – pak nepřežijeme…

V tom spočívá smysl vaší expedice. Nejedná se – jak se bulvární novináři snaží namluvit čtenářům – o útěk před realitou. Není to žádné hledání země sladké zahálky, ráje, či dokonce Utopie. Jde o malé semínko velkého záměru.

Vydáte se na cestu, abyste toto semínko zaseli v novém, ideálním světě. Budete se o ně starat, dokud z něj nevzejde krásná, svěží, nezkažená úroda, jež uživí novou společnost osvobozenou od pověr očištěnou od slepé víry a nevzdělaných domněnek, zbavenou surovosti, strádání i pocitu marnosti, že podobné věci sužují lidstvo od nepaměti…“

Lordova řeč plynula dál, plná nejrůznějších příměrů a metafor, stejně jako jisté postřehnutelné rozkolísanosti v úhlu pohledu na věc. Nicméně jádro sdělení bylo srozumitelné: „Znalosti a prostředky k vytvoření zdravé společnosti existují. Vám se nabízí šance je využít. Takže se jí chopte, a hodně štěstí.“

Bývalo by stačilo takovéto stručné konstatování, vzhledem k tomu, že mezi jeho posluchači byli i tací, kterým dělalo potíže spojit si dohromady jeho odvolávání se na racionalismus s nečekanou vyhlídkou na vlastní zbožštění.

Tento den ovšem patřil lordu F. Musel už zaplatit pěknou sumu, aby daný okamžik vůbec nastal, a zaplatí ještě mnohem víc, takže jsme mu trpělivě naslouchali a zatleskali po jeho závěrečné výzvě, abychom měli na paměti Henleyova slova: „Já jsem pánem svého osudu. Kapitánem své duše.“

Zachovala se barevná fotografie naší skupiny, pořízená následujícího dne. Stojíme na palubě lodi *Susannah Dingley*, zachycuje nás v okamžiku těsně před vyplutím. Je nás osmatřicet, během noci se náš počet snížil o další dva, vinou ne zcela přesvědčivých případů indispozice.

Nestranný pozorovatel by nás sotva mohl přirovnat k zakladatelům nové éry. Je to však závada? Spousta lidí přece působí nevýrazně, než si vytvoří vlastní tvář.

Možná kdybychom dostali slušnou šanci, dokázali bychom to alespoň někteří z nás…

Dominující postavou na fotografii je nepochybně paní Brinkleyová. Částečně za to může její nápadně napěchovaný cestovní pytel, který pevně svírá v ruce; impozantní věcičku zdobí

kresba připomínající japonskou plachetnici, ale i bez ní by člověk sotva přehlédl ženu, obklopenou rodinou. Cítíte, že na rozdíl od nás všech ostatních zná Deborah Brinkleyová smysl svého života – mít další děti, které je připravena radostně přivést na svět na Tanakuatue, či kdekoliv jinde, kam ji proud života zanese. Toto vědomí a přítomnost manžela, který stojí vedle ní a vypadá jako houževnatý, zdatný farmář, ji proměňují v postavu, z níž důvěra přímo sálá.

Hned vedle Brinkleyových stojí Alice Hardyová, vážně rozmlouvá s jedním z jejich dětí, na první pohled působí trochu distinguovaně. Každému je však okamžitě jasné, kdo se ve skupině považuje za opravdovou filmovou hvězdu. Marilyn Slaightová (paní Slaightová) je přesvědčená, že její okázalé, nevhodné oblečení, póza okopírovaná z módních časopisů a zářivý úsměv pro celý svět ji předurčují pro roli krasavice plavby. Muž vedle ní se jmenuje Horác Tupple, nad zářivě svítivou plážovou košilí ukazuje buclatý, chlapecký obličej. Sotva byste našli dvě osoby tak odlišné svým životem i povahou. Dodnes je pro mě záhadou, jak se tihle dva ocitli ve Walterově skupině. Horáce zřejmě následující týden či dva trápil stejný problém, protože se v Panamě rozhodl, že loď opustí a vrátí se domů. Je pozoruhodné, jak se prosťáček dokáže zachovat moudře.

Ten malý muž v první řadě, který se zpoza čepice zamračeně dívá do objektivu, je Joe Shuttleshaw. Byl to šikovný tesař, ale na první pohled rozený smolař; vedle něj stojí jeho manželka Diana, jeho věrná služka. Za ní vykukuje Jennifer Fellingová, zdravotní sestra, která vypadá tak trochu jako jediný Derain mezi spoustou Matissů. Druhá Jennifer, Jennifer Deedsová, má ve tváři vepsané nevzrušené nadšení.

Samozřejmě je tady i Walter Tirrie. Stojí od nás ostatních trochu stranou. Možná je to únavou z přípravných prací, nebo za to může úhel dopadajícího světla, ale v jeho obličeji na fotografii se zračí ostrost, jaké jsem si u něho předtím nevšiml. Stejně tak se mu nezachytitelným způsobem usadila ve tváři vůdcovská rozhodnost a vzdor.

Na pravém okraji skupiny se usmívá inženýr Jamie McIngoe – dá se ale těžko poznat, jestli ho k úsměvu přiměl Walter, daný okamžik, či jeho vlastní myšlenky.

Vedle něho stojí Kamila Cogentová. Zdá se hluboko ponořená do vlastních vzpomínek, daleko od probíhajícího fotografování: je na palubě, ale ne s námi.

Já, Arnold Delgrange, uzavírám řadu na opačné straně, můj obličej je vidět z profilu. S extatickým výrazem upírám pohled někam do dálky, vypadám tak trochu mimo. Nepopírám, že jsem se tak v tom okamžiku cítil. Ještě dnes si vybavují v útržcích pocity, kterými jsem tehdy překypoval. Nohy ostatních účastníků spočívají na železné palubě moderního plavidla, kdežto moje kráčejí po prknech novodobé lodě Argonautů. Všichni pod sebou mají zčeřenou špinavou Temži, já jediný dohlédnu daleko za ni, až k novému Egejskému moři, zlatému a blankytně modrému ve slunečních paprscích. Vyplouvám na moře, abych proměnil sen v realitu, abych viděl, jak se rodí nový velký věk lidstva, a abych se podílel na jeho uskutečnění:

Athény nové zbudujem,
jež odkáží všem na věčnost,
jak západ slunce obloze
zenitu svého vznešenost.

V tom okamžiku se do mého pohledu vměstná celé vzdálené souostroví, na němž ztracený svět znovu povstane jako pták Fénix z popela…

Běda tomu, kdo uvěří sladkým písním sirén!

Tady stojíme. Tom Conning, Jeremy Brandon, David Kamp a ostatní. Představujeme nejrůznější typy, počínaje snílkem Arnoldem Delgrangem a farmářem Charlesem Brinkleym konče – ale všichni aspirujeme na to stát se úspěšnými kolonisty.

Je to skličující fotografie. Možná na ní nevypadáme kdovíjak a určitě nepůsobíme jako hvězdný soubor talentů, ale na druhé straně jsme tehdy všichni byli naplněni velkými nadějemi. A myšlenka, jež nás svedla dohromady, daleko přesahovala nás samotné.

Myslím, že se někdo znovu pokusí ji uskutečnit. Lidé se už déle než tisíc let vydávají na cestu, aby hledali svobodu… Určitě to opět zkusí – snad jim příště bude osud nakloněn a nepostaví se proti nim.

2.

Tak začala naše cesta na Tanakuatuu.

Zdá se mi, že nastal vhodný okamžik, abych popsal náš cíl.

Když jsme zvedli koty a vypluli, jediné, co jsme o ní všichni, kromě Waltera, který pro nás Tanakuatuu objevil, věděli, bylo, že se jedná o malý, neobydlený a natolik bezvýznamný osatrov, že se ani nedá najít ve většině běžných atlasů, a na větších, specializovanějších mapách se podobal nepatrné tečce v obrovské modré ploše Pacifiku, blíže určené devátým stupněm severní šířky a stosedmdesátým stupněm západní délky.

Existuje i pár fotografií, zachycujících ostrov v posledních sedmdesáti letech. Ve skutečnosti se dá říct, že se jedná o jediný snímek, protože všichni fotografové se jako by zamilovali do téhož záběru. Jde o pohled od severu k východu, nejspíš z lodi zakotvené v laguně. Nechybí na něm oblouk bílé pláže lemované křovinami, za nimiž se tyčí hradba palem a za nimi další řada stromů. Něco ale tuhle pláž odlišuje od tisíců jí podobných, a tím je pozadí: dvě hory spojené jako dvojčata vysokým sedlem, podle nichž Tanakuatuu neomylně poznáte.

Oba kopce nesvědčí o aktivní vulkanické činnosti, přesto mají sopečné krátery. Ten severnější (na obrázku vlevo) se jmenuje Rara, je už dávno vyhaslý a celý zarostlý; na druhém z nich, Monu, je patrné jezírko s bublajícím bahnem a horký pramen, který prýští ze země asi v polovině jižního svahu a stéká dolů do údolí. Muselo uplynout hodně času od dob, co oba krátery vypadaly jinak než dnes. O jejich aktivitě se nezachovaly žádné legendy.

Celkově existuje o ostrově jen málo legend. Jako kdyby žil ve své izolaci, bez historie, a teprve před dvěma sty lety došlo ke změně. Ale i potom jsou záznamy jen útržkovité. Nicméně od svého návratu usilovně hledám v nejrůznějších zdrojích jakoukoli zmínku o Tanakuatue a tohle je vhodný okamžik, abych shrnul své dosavadní výsledky. Pomohou alespoň částečně objasnit záhadu, nad kterou si někteří z nás lámali hlavu hned od začátku plavby: Odkud se vzal neobydlený, a přitom tak úrodný ostrov?

Atlasy, které Tanakuatuu neopomíjejí, ji řadí k Letním ostrovům. Je to však zavádějící a nepřesná informace. Tanakuatua totiž leží pět set mil od tohoto souostroví a její nejbližší souputník, jménem Oahomu, je od ní vzdálen sto padesát mil. Dá se předpokládat, že se oba ostrovy ocitly ve společenství Letních ostrovů díky pořádkumilovnosti těch, kteří zakreslovali ty rozmáchlé, tečkované teritoriální hranice do map Tichého oceánu. Pak už bylo logické, aby díky těmto čarám oba ostrovy přešly pod administrativní správu onoho souostroví. V koloniální době se děly mnohem podivnější věci.

V období prvních plaveb oba ostrovy jako kdyby byly neviditelné. Na rozdíl od většiny míst v dané oblasti zůstaly bez povšimnutí, a to dokonce i kapitána Cooka, ačkoli ten při své druhé plavbě roku 1774 navštívil (a podle ročního období i pojmenoval) Letní ostrovy. Palubní deníky z kapitánových lodí *Resolution* a *Adventure* neobsahují sebemenší zmínku o těchto odlehlých ostrovech, i když se dá předpokládat, že jeden nebo druhý ležel natolik blízko u trasy jeho cesty, aby je mohl zpozorovat.

Uplyne ještě dalších dvacet let, než se objeví zápis o objeveni nového ostrova, kterým je nepochybně Tanakuatua.

V roce 1794 si kapitán Sleason z lodi *Purpose* napsal do svého deníku: „Sedmého dne měsíce dubna v šest hodin ráno se vítr utišil a zahalil nás do husté mlhy. V ní jsme pluli tři dny. Ráno desátého se přihnal silný západní vítr a mlhu rozfoukal, pak se ale proměnil ve vichřici, která nás tři dny unášela daleko na severozápad od našeho kursu. V noci z třináctého na čtrnáctého se bouře utišila, nebe se vyjasnilo a moře téměř uklidnilo, vítr znovu vál západním směrem, ale jen lehce.

S prvním rozbřeskem jsme ve směru východojihovýchodním spatřili zemi, vzdálenou asi deset mil. Když jsme připluli blíž, zjistili jsme, že uprostřed nepříliš rozlehlého ostrova se tyčí nevysoká hora ve tvaru dvou hrbů spojených můstkem. Zdejší rostlinstvo je bujné, palmy spolu s dalšími stromy a křovinami pokrývají celý ostrov, nedosahují jedině do horních částí kopců.

Obrovská hejna mořských ptáků nám letěla vstříc na uvítanou, k přídi připlula skupina delfínů, nikde jsme ale nezpozorovali žádnou známku lidské přítomnosti.

Na západním pobřeží je ostrov obklopený mohutným útesem s řadou ostrůvků po vnitřní straně a s několika průchodnými místy. Jedno z nich jsme vyzkoušeli a úspěšně jím propluli. Jakmile jsme zakotvili v laguně, vyslal jsem ke břehu šalupu, aby přivezla vodu.

Její posádka zjistila, že ostrov není neobydlený, jak se zdálo na první pohled, neboť když šli muži proti proudu potoka, aby nabraná voda byla opravdu čistá, narazili na malou mýtinu. Na ní stálo sedm či osm zpustlých primitivních chatrčí postavených z kůry. Celé místo bylo odporně špinavé a neuvěřitelné zapáchalo. Uprostřed prostranství byla vyhloubená jáma s popelem a v ní leželo několik velkých kamenů, které domorodci v této oblasti užívají při vaření. Jeden z našich mužů, který si myslel, že místo je už dlouho opuštěné, se rychle přesvědčil o opaku, když si spálil chodidlo.

Lodní poddůstojník usoudil, že ohniště je opuštěné nejvýš jednu dvě hodiny, ačkoli předtím jsme žádný kouř nezaznamenali.

V několika chatrčích výprava nalezla primitivní dřevěné nástroje a pár hrubě spletených sítí, sloužících nejspíše k rybolovu. V jednom příbytku objevili lidskou stehenní kost, z části ji pokrývalo ozdobné vyřezávání, vedle ní ležel mezi kostěnými odštěpky kamenný nůž. Ve stejné chýši rovněž našli lidskou lebku, pocházela z nedávné doby, zatímco o stehenní kosti poddůstojník prohlásil, třebaže nevím, kde načerpal podobné znalosti, že je stará asi tak týden.

Několik cest tam a zpátky stačilo na doplnění zásob vody, posádka šalupy se pak vrátila na palubu, aniž zahlédla někoho z domorodců.“

Přibližná poloha a zmínka o dvojité hoře jasně dokazují, že oním ostrovem byla Tanakuatua. Na své skutečné objevení a přesné zanesení do mapy si ale musela počkat až do roku 1820, kdy k ní připlula *Pertinax*. Za dvacet šest let, které uplynuly od okamžiku, kdy kapitán Sleason popsal Tanakuatuu, se podmínky na ní změnily.

Pertinax nejdříve ostrov obeplula, čímž se zjistilo, že východní a severní části pobřeží jsou skalnaté, nehostinné a nevhodné pro vylodění nebo kotvení, zatímco podél téměř celého západního pobřeží se táhne mohutný útes a tvoří tak hranici laguny. Loď se prozatím nepokusila jím projet, zakotvila před ním, na dohled od pláže s několika kánoemi vytaženými na písek.

Skupina asi padesáti domorodců s oštěpy se shromáždila na břehu a živě se o něčem dohadovala. Po chvíli spustili na vodu šest kánoí a zamířili přes lagunu k cizí lodi. Těsně před průjezdem v útesu se však zastavili a složili pádla. Kánoe přirazily těsně k sobě. Následovala další, střízlivější porada, během níž se domorodci občas podívali směrem k lodi. Po této výměně názorů se otočili a rázným pádlováním zamířili zpět ke břehu, vytáhli kánoe na souš a zmizeli mezi stromy.

Průzkumná četa z *Pertinaxu* našla jen opuštěnou vesnici. Mezi věcmi, které ostrované zanechali na místě, byly mimo jiné zrezivělá pistole, několik námořnických nožů, čtyři

mosazné přezky k opaskům, spousta kovových knoflíků, ale i méně překvapivé předměty jako řada lebek před největší chýší, či velké množství vyřezávaných kostí a ozubců.

Dále od pobřeží objevili kříž vztyčený na malém pahorku. Byl sbitý z kusů prken jednoznačně pocházejících z nějaké lodi. Na kříž někdo neumělou rukou vyryl písmena R.I.P. Námořníci začali u jeho úpatí kopat, doufali, že naleznou něco, co jim pomůže osvětlit jeho existenci, ale místo očekávaných kosterních pozůstatků narazili na láhev s kouskem složeného papíru. Hnědou barvou, nejspíše krví, na něm bylo napsáno:

NA VĚČNOU PAMÁTKU

Jamese Beara z Londýna
Edwarda Timsona z Sheptonu
Henryho Davise z Lewesu,

trosečníků z *Fortitude*, potopené 10, května L.P. 1812,
které snědli divoši v květnu a červnu téhož roku.
CHVALTE BOHA

podepsán Samuel Hodges

Na zpáteční cestě průzkumná skupina padla do léčky, kterou jí nastražili domorodci. Jeden námořník byl ošklivě zraněn oštěpem, tři útočníky se ale podařilo zabít námořnickými mušketami, zbývající uprchli a nestarali se o své dva zajaté druhy.

Od nich námořníci převzali jméno ostrova, snažili se přitom co nejpřesněji napodobit jejich výslovnost, předpokládali zároveň, že se opravdu jedná o jméno, a ne o nějakou zaříkávací formuli nebo nadávku. Do palubního deníku bylo zaneseno jako Tanakuatua, a tak už to zůstalo.

Podle úředních záznamů loď jménem *Fortitude* skutečně 2. srpna 1811 vyplula z Deptfordu, vezla do Botany Bay sto dvaačtyřicet trestanců. Nikdy však na určené místo nedoplula, takže se později usoudilo, že se ztratila na moři. Na seznamu převážených zločinců jsou kromě jiných zapsáni:

James Bare, z Londýna,
odsouzený za padělání šestipencové poštovní známky.

Edward Timson, z Sheptonu v hrabství Somerset,
odsouzeuný za falšování účetní knihy.

Henry Davies, z Lewesu v hrabství Sussex,
odsouzený za krádež slepice v hodnotě sedmi pencí.

Mezi členy posádky je uveden i jistý Samuel Hodges z Rye v hrabství Sussex.

Poslední zaznamenanou zastávkou lodi bylo Otaheite (později známé jako Tahiti). Odtud *Fortitude* vyplula 15. dubna roku 1812 a dál se všechny stopy ztrácejí.

Tanakuatua byla sice nyní oficiálně zanesena do map námořního ministerstva, přesto ji ale málokdo navštívil, u jejích břehů se objevovaly jen lodě, které ztratily kurs, nebo potřebovaly doplnit zásoby vody či ovoce. K výměnnému obchodu docházelo jen příležitostně. Vzhledem ke špatné pověsti věrolomných kanibalských obyvatelů ostrova by však bylo přesnější mluvit o nájezdech než o návštěvách.

V důsledku toho ostrov nikdo neprozkoumat a vědělo se o něm téměř jen tolik, co se dalo zjistit při pohledu z moře. Teprve v roce 1845 vystoupila na břeh první průzkumná skupina, která připlula s lodí *Finder*. Od ní se dozvídáme, že „domorodci mají pomalovaná těla, nosí ozdoby z lastur a malé kousky hrubé látky, které mají spíš estetický, než praktický účel. Většina mužů si propichuje ušní lalůčky kostěnými jehlicemi a někteří ji nosí i v nosní přepážce, kde jim na obou stranách vyčnívá až několik palců této ozdoby. Obličeje si pak nevzhledně tetují, aby dodali svému vzezření ještě větší zuřivosti.“

Jakmile však ostrované zjistili, že jejich divoký zevnějšek, doplněný hlasitým pokřikem, hrozivá gesta a mávající kopí na průzkumníky v doprovodu ozbrojených námořníků nijak nepůsobí, zatvářili se nejdřív užasle a potom jako by ztratili kuráž. A sotva námořníci vypálili nad jejich hlavy zastrašující salvu, okamžité se otočili, pádili pryč a skryli se mezi stromy, odkud je vylákal jen příslib dárků.

Bez vnějšího vzdoru se místní obyvatelé jevili jako plaší a nedůvěřiví. K jedinému nepřátelskému incidentu došlo, když asi deset domorodců zahradilo šestici průzkumníků cestu. Všichni byli vyzbrojeni kopími s kovovými špičkami, pouze jeden měl místo kopí zrezivělou mušketu Muž napřáhl ruku se svou nespolehlivou zbraní, namířil ji na výpravu a cosi hlasitě řekl, nejspíš vydal příkaz ke střelbě. Když se nic nedělo, on i ostatní divoši se zatvářili nejistě. Zkusil to ještě jednou a potom mušketu odhodil znechuceně na zem. Celá tlupa vzala do zaječích a zmizela v křovinách. Od té chvíle průzkum probíhal klidně, i když všichni dostali přísný zákaz vzdalovat se od skupiny.

Konečně Tanakuatuu řádně zmapovali. Tvarem se podobá osm mil dlouhé hrušce, která má na šířku něco přes pět mil. Necelou míli a půl od jejího nejjižnějšího bodu leží malý, asi stopadesátiakrový ostrov Hinuati. K útesu obklopujícímu část Tanakuatuy se pak přimyká další tucet menších ostrůvků, jejichž rozloha se pohybuje od pouhých pěti set čtverečních metrů po dvanáct akrů. Půda na ostrově je sopečného původu, bohatá na minerální soli, vhodná pro pěstování kulkasu, chlebovníku, kokosových ořechů a nejrůznější zeleniny. Mezi ní expedice překvapivě objevila i brambory, trosečníkům z *Fortitude* se je zřejmě podařilo zachránit z vraku lodi a vysadit je zde.

Počet dospělých na Tanakuatue v té době o mnoho nepřevyšoval číslo sto padesát, i když podle opuštěné vesnice se zdálo, že ještě před nedávnem byl vyšší. Zvyky, život a obřady domorodců byly popsány jako primitivní, hrubé, až nechutné. Vedoucí průzkumníků označil místní obyvatele za nejprimitivnější divochy, s jakými se kdy setkal, v tomto ohledu se ale neshodl s lodním lékařem, který zastával názor, že se jedná o případ degenerace v důsledku dlouhodobého vzájemného křížení.

Závěrečná zpráva expedice potvrzovala, že za předpokladu uvážlivé kultivace je ostrov způsobilý uživit značné množství populace a vyprodukovat i dostatečný objem kopry a dalších obchodovatelných komodit. Když se však vzaly v úvahu nezbytné přípravné práce, nutný kapitál, nezpůsobilost domorodců pro danou práci a jejich nahrazení dovezenou pracovní silou, nízká úroda během několika prvních let a vzdálenost Tanakuatuy od obvyklých námořních tras, vyvstaly silné pochybnosti o užitečnosti takového kroku.

Když průzkumná skupina takto shrnula přínos Tanakuatuy pro svět devatenáctého století, zamířila s lodí na severozápad k ostrovu Oahamu, o němž sepsala ještě nepříznivější zprávu.

Fakt, že v globálním měřítku Tanakuatua nebyla pro lidstvo důležitá, ještě neznamenal, že se tady navěky zastavil čas. Rychlost proměn byla hodně nízká, ale přesto toho v příštích šedesáti letech měl ostrov zažít mnohem víc než za celá uplynulá tisíciletí.”

Někdy kolem roku 1852 byla Tanakuatua obsazena. Informace o invazi jsou jen útržkovité, přesto se zdá, že se jí zúčastnilo na tři sta lidí, kteří sem připluli na kánoích. Zůstává záhadou, co byli zač a odkud pocházeli – oni sami tvrdili, že země jejich předků leží přibližně tam, kde zapadá slunce. Protože si ale s sebou přivezli manželky, děti a dokonce i

drůbež spolu s menšími domácími zvířaty, které cestovaly na vorech vybudovaných na člunech svázaných k sobě, bylo jasné, že se jedná o záměrnou migraci.

Boje netrvaly dlouho, odhadem asi půl dne, načež se odpor místních obyvatel, demoralizovaných statečností a sebedůvěrou útočníků, úplně zhroutil a už se nikdy nevzchopil.

Příchozí s sebou přinesli vyspělejší technologii. Na místě shluku špinavých chatrčí z kůry postavili vesnické příbytky se střechami krytými palmovým listím. Vymýtili půdu na pěstování tara, vysadili kokosové háje, založili záhony na různou zeleninu a mnoha jinými způsoby dali najevo, že se hodlají na ostrově usadit.

Obě krve se smísily. Posádky lodí, které se tu občas z toho či onoho důvodu zastavily, rovněž přispěly svým dílem k tomu, že po třiceti letech místní obyvatelé jen vzdáleně připomínali domorodce, jak je popsala průzkumná výprava z lodi *Finder*.

Nyní to byli sebejistí samostatní lidé s vědomým sklonem k nezávislosti. Díky příležitostným zastávkám lodí i několika vlastním expedicím se Tanakuatuaňané trochu poučili o vnějším světě, dál si však spravovali věci po svém. Vůči náhodným návštěvníkům se jen výjimečně chovali nepřátelsky, milovali totiž směnný obchod a radovali se z každé příležitosti, kdy mohli uspořádat slavnostní hostinu. K Angličanům, Francouzům, Němcům a dalším, kteří si jejich ostrov měřili vypočítavýma očima a občas zkusmo navrhli, že v tomhle nejistém světě by bylo moudřejší svěřit ochranu osobních zájmů nějaké laskavé velmoci, se ovšem chovali chladně a jejich pohostinnost vůči nim byla pouze formální. V tomto ohledu se postoje náčelníků shodovaly s názory poddaných.

V několika případech měli zdejší obyvatelé k takzvané ochraně mnohem blíž, než vůbec tušili, ale pokaždé je od ní uchránily ony staré známé důvody. I v éře parolodí považovali potenciální vykořisťovatelé tenhle vzdálený ostrov za příliš malý, jeho obyvatele za příliš málo ochotné ke spolupráci a jakýkoli podnik zde za příliš riskantní. A tak nezávislost Tanakuatuy přežila, třebas někdy jen o vlásek, dokonce i 19. století, označované za nádherné.

Svět se však měnil. Na opačné straně zeměkoule umřela stará královna. Její život se odehrával pod imperiálním sluncem v zenitu, takže mohla vidět, jak její poddaní pokrývají mapy červenou barvou, počínaje velkými plochami kontinentů a malými tečkami ve vzdálených oceánech konče, s jejím odchodem však zapadlo i ono slunce. Stíny historie se plíživě zmocňovaly minulé slávy. Začal vanout nový vítr, přinášel s sebou nárazy varování a postupně sbíral sílu k vichřici, jež by dokázala rozmetat na kousky století sebedůvěry. A když bouře skutečně vypukla, ani Tanakuatua, vzdálená od jejího ohniska dvanáct tisíc mil, se jí nevyhnula.

V roce 1916 kohosi na námořním ministerstvu napadlo, že Německo by se mohlo začít zajímat o Tanakuatuu s jejím menším souputníkem a využít je jako základnu nebo úkryt pro své přepadové lodi, které ohrožovaly dopravu v západním Pacifiku. Tahle domněnky doputovala až na ministerstvo pro kolonie s poznámkou, že by bylo vhodné takový záměr překazit.

Krátce nato guvernér Letních ostrovů obdržel instrukci, aby podnikl odpovídající preventivní kroky. To ho přimělo k tomu, aby vyslal obchodní loď *Frances Willams*, nově vyšňořenou maskovacím nátěrem a vybavenou rychlopalným dělem, na Tanakuatuu. Po přátelské zastávce na Oahomu dorazila 15. září na místo určení.

Jakmile loď úspěšně projela útesy do laguny, kapitán sklonil dalekohled a podal ho svému lodnímu důstojníkovi.

„Teď něco uvidíte, Joe," sliboval mu. „Byl jsem tady už dvakrát a pokaždé se všichni seběhli na pláž, poskakovali a vřískali jako paviáni. Hotový tyátr."

Důstojník přejel dalekohledem po pobřeží. Nikde neviděl žádnou známku pohybu. Kromě řady kánoí vytažených na břeh vypadalo pobřeží úplně opuštěně.

Loď zastavila a její kotevní řetěz s rachotem dopadl do vody. Jeho odraz se ozvěnou nesl nad lagunou, nevyvolal však žádnou reakci. Po chvíli se ozval důstojník:

„Tamhle jsou dva nebo tři, kapitáne. Schovávají se mezi stromy. Zdá se, že na nás mávají.“

Sotva si kapitán vzal zpátky dalekohled a podíval se směrem, který mu ukazoval jeho podřízený, z úkrytu na pláži vyrazily čtyři snědé postavy a pádily k vodě. Téměř v letu popadly jednu z kánoí a utíkaly s ní dál. V mžiku do ní nasedly a začaly zuřivě pádlovat Neurazily však ani dvacet yardů, když se ozval výstřel z pistole. Kulka dopadla těsně před loďku, vystříkl malý gejzír vody. Muži přestali pádlovat jen na okamžik. Rozlehl se nový výstřel. Jeden z domorodců se vztyčil. Jeho křik ještě ani nedoletěl k zakotvené lodi, když se kánoe obrátila a rychle se vracela ke břehu.

Kapitán vydal rozkaz, aby obsluha děla zaujala palebné postavení, a to bez prodlení. Na pevnině padla řada výstřelů, ale loď byla příliš vzdálená od břehu. Několik kulek se s plesknutím odrazilo od jejího boku, většina ale tak daleko vůbec nedoletěla. Malé dělo vypálilo dvě zastřelující dávky a chystalo se k další, když vtom zareagovalo anglické rychlopalné dělo.

Bitva o Tanakuatuu byla krátká. Obsluha lodního děla doposud stačila vystřelit jen třikrát nebo čtyřikrát, a to ještě beze spěchu, těžko však říci, zda projevila střelecké mistrovství, nebo jí jen přálo nováčkovské štěstí, protože z ostrova už další výstřel nezazněl a vzápětí nad křovím zavlál bílý prapor.

Střelba utichla. Kapitán přikázal spustit člun na vodu. Službu konající důstojník do něho se svou četou nasedl a zamířil k pobřeží. Když byli asi v polovině cesty, ozvaly se na pláži nové výstřely z pušek. Podle toho, že žádná kulka neletěla ke člunu, se dalo usoudit, že Tanakuatuaňané, kteří buď opovrhovali kapitulací, nebo ji neuznávali, se pustili do vlastní akce. Když četa doplula ke břehu, našla tam čtyři muže v německé uniformě, kteří se ještě bránili. Zbytek roty, která se tu vylodila před dvěma týdny, už nežil.

Tanakuatuaňané projevovali uspokojení.

První důvod spočíval v tom, že bez ohledu na písně a tance vychvalující krutost, udatnost a statečnost vlastních válečníků, se jim dnešní bojovníci už příliš nepodobali, padesát let bez opravdové zkušenosti z bitev na nich zanechalo stopy. Skutečnost, že přišli o pouhých pět nebo šest mužů, vzpružil jejich sebevědomí a dokazoval, že jsou stejně dobří jako jejich dědové.

Druhý důvod souvisel s tím, že se jim německá posádka velice znelíbila.

Němci se tu objevili nikým nezvaní, načež pohrdli řádným přivítáním a náležitými formalitami. Vojáci si bez meškání postavili stany na volném místě, které se jim zrovna naskytlo – a to nebylo zarostlé proto, že se jednalo o pohřebiště. Když se k nim dostavila skupina stařešinů, aby protestovala proti takovému znesvěcení, začali jim střílet nad hlavy. Dožadovali se ovoce a zeleniny, aniž se zmínili o placení; zrekvírovali mladé ženy a neohlíželi se přitom na to, zda se jedná o něčí manželky či nikoli – ani v tomto případě nenavrhli žádnou kompenzaci; pro výstrahu ostatním pěkně pomalu zabili mladíka, který se jim pokusil ukrást pušku; zkrátka se chovali jako nevychovanci a hrubiáni.

Vítězství znamenalo pro Tanakuatuaňany víc než jen kompenzaci škod, které Němci napáchali na jejich hrdosti; znovu totiž získali dobré mínění o sobě samých. Jedinou skvrnou na tomto pamětihodném dnu pro ně bylo důstojníkovo neochvějné rozhodnutí, aby těla Němců pohřbili, ačkoli podle prastarého zvyku jediný způsob, jak se vypořádat s poraženým nepřítelem, je sníst ho.

Ostrov byl formálně prohlášen za součást administrativního Území Letních ostrovů, čímž vstoupil pod ochranu Jeho nejmilostivějšího Veličenstva, krále Jiřího V.

Nedá se tvrdit, že by obyvatelé ostrova projevili někdy nadšení nad změnou svého postavení, či dali najevo vědomí příslušnosti k velké rodině národů, do níž teď patřili. Na

druhé straně je ale pravda, že s novou posádkou vycházeli mnohem lépe. Přesto neskrývali potěšení, když po dvou letech vojáci odjeli, hned jak se spoustě řečníků na druhé straně zeměkoule jednajících v místě, o němž domorodci nikdy neslyšeli, podařilo urovnat příčinu všeho toho zmatku.

Život na ostrově se znovu vrátil do normálních kolejí. Doslovnému návratu ke stavu před válkou bránily jedině existence vojenského zástupce koruny, který se tu objevoval jen zřídkakdy a nikoho příliš neobtěžoval, a občasné formální návštěvy samotného guvernéra.

V posledním případě se Tanakuatuaňané vždy zachovali velice taktně. Na počest vzácné návštěvy uspořádali oficiální hostinu, po níž následovaly tance. Nato vystoupil guvernér s projevem plným díků a přání, přičemž se nezapomněl zmínit, že už není daleko den, kdy i obyvatelé tohoto privilegovaného ostrova budou moci začít využívat výhod školských a lékařských zařízení, jež se už brzy podaří vybudovat ve správním středisku celého souostroví. Mezitím mohou Tanakuatuaňané klidně spát, neboť on jako guvernér a celá koloniální správa opatrují zájmy těchto věrných a ušlechtilých lidí jako oko v hlavě.

Načež malá flotila kánoí doprovodila guvernéra zpět na loď a vzdala mu poctu křikem a zdviženými pádly. Nová návštěva se konala nejdřív za tři nebo čtyři roky.

Jinými slovy další generace si na ostrově žila poklidně, jen s malými vyrušeními.

Pak se znovu objevila vojenská posádka. Tentokrát byla početnější, lépe vyzbrojená a zůstala i delší dobu. Zároveň byla ale také vychovanější a měla lepší zásobování.

Velící důstojník, major Catterman, od počátku dával Tanakuatuaňanům najevo, že oni jsou skutečnými pány ostrova, zatímco jeho sem jen dočasně umístily okolnosti. Dal si tu práci, aby se naučil trochu jejich jazyku, pokusil se porozumět jejich zvykům a snažil se ze všech sil respektovat jejich obyčeje. Jeho muži měli přísný zákaz krást. Za všechno – kulkas, kokosové ořechy, chlebovník, mladé ženy, brambory a podobně – museli něco nabídnout; ostrované díky tomu přišli na chuť pečeným fazolím, hovězímu v konzervách a čokoládě. Major dokonce zorganizoval i školu, aby mezi místními obyvateli rozšířil něco málo z idejí světa za mořem. A třebaže v tomto bodě, stejně jako u dalších majorových projektů, došlo k jistému rozporu mezi záměrem a výsledky, nic to nezměnilo na pozoruhodně harmonickém soužití obou stran.

Major se upřímně těšil ze zdejšího pobytu. Jen málo šťastlivců válečné proudy zanesly do tichých, příjemně stojatých vod a on byl vděčný za to, že k nim patří. Postupně si dokonce začal myslet, že bez něho by se koloniální správa ani neobešla. Nicméně i klubko války se časem podaří rozplést. Děla utichla, Japonci se vrátili domů a Tanakuatua přestala potřebovat ochranu.

Na hostině na rozloučenou se podávaly čtyři druhy pečených ryb, kulkas nakrájený na tenké plátky, pečená selátka, lívanečky z chlebovníku, krabi v kokosové omáčce, mořští mlži na kari, garnáti s citrónovou šťávou, tmavě červená polévka z mořských šneků, mango se sirupem a kokosovým krémem, různé saláty a také rum, protože posádce nestálo za to vozit ho zpátky.

Hnědé ostrovní krásky tančily a zpívaly. Mladí muži také tančili. S pomalovanou kůží a s ozdobami z kostí, které se leskly v záři ohně a pochodní, divoce předváděli velké vítězství z roku 1916. Velící důstojník, napůl udušený květinovým věncem, a náčelník Tatake, naplněný štěstím díky dobrému rumu a hrdostí na vlastní lid, seděli vedle sebe, objímali se kolem ramen a přísahali si věčné přátelství.

Následujícího večera ostrov znovu patřil jen Tanakuatuaňanům.

Následující tři roky se neudálo nic kromě toho, že se jim přijel představit nový guvernér. Následovaly obvyklé ceremonie, guvernér je v projevu ujistil, že se nemusí cítit opomíjeni ve zdejší části oceánu. Král neustále dbá o jejich zájmy a nosí místní obyvatele ve svém srdci. V okamžiku, kdy se podaří odklidit nepořádek způsobený válkou, což, jak jim s radostí může oznámit, nebude trvat již příliš dlouho, budou moci začít využívat všech předností vzdělání a

lékařské péče, k nimž je hluboce opravňuje věrnost, kterou prokazovali panovníkovi a Commonwealthu v letech velkého nebezpečí.

Po běžných procedurách guvernér opět odplul. Předpokládalo se, že se stejně jako jeho předchůdce neobjeví dřív než za dva nebo tři roky.

Ke všeobecnému údivu byl zpátky již za několik týdnů a přivezl s sebou úplně jinou zprávu.

Oznámil ostrovanům, že se má stát něco velmi, velmi kataklyzmatického. K té věci dojde na otevřeném moři na východ odtud. Z oceánu vystoupí obrovská ohnivá koule, jasnější než sto sluncí dohromady, bude tak žhavá, že i spoustu mil od ní popraská kůra na stromech, z lidí i zvířat se sloupne kůže, a oči každého, kdo se do koule podívá, se vypaří.

Bylo ovšem nepravděpodobné, že by jejich ostrov něco takového postihlo, neboť ohnivý míč bude od nich hodně daleko, jenže jakmile koule zhasne, zůstane po ní v ovzduší jedovatý prach. Tento prach bude rozsévat mučivou smrt všude tam, kam se snese.

Možná, že na Tanakuatuu nikdy nedoletí. To závisí na tom, jestli v době, kdy se objeví velká záře, bude foukat západní vítr a jestli povane stejným směrem několik dní…

Nikdo však nedokáže poručit větrům. Člověk umí v rámci jistých omezení odhadnout pravděpodobnou sílu a směr větru v danou roční dobu, nikdo si ale nemůže být jistý, že se jeho předpoklad vyplní. A ještě s menší pravděpodobností lze tvrdit, že se jeho směr po dobu několika dní nezmění. Navíc, každý, kdo si všiml oblaků, které se jako by pohybují proti větru, ví, co to znamená – směr proudění na zemi je úplně jiný než ve velké výšce. V přírodě nic není vrtošivějšího než vítr…

Pročež panovník, maje jako vždy na mysli pouze blaho svých věrných poddaných, rozkázal, aby obyvatelé ostrovů Tanakuatuy a Oahomu byli z důvodu vlastní bezpečnosti na krátkou dobu převezeni na místo, kde je smrtonosný prach v žádném případě neohrozí. Král rovněž vydal nařízení, aby jim byla vyplacena náhrada za jakoukoli ztrátu úrody či majetku. Evakuace všech mužů, žen a dětí z Tanakuatuy se uskuteční přesně za měsíc od tohoto dne.

Ke guvernérově úlevě, neboť počítal s dlouhými hodinami zatvrzelých debat, bylo jeho prohlášení přijato mlčky. Ani ve snu by ho však nenapadlo, že ostrované jsou příliš šokovaní, aby mohli uvěřit tomu, co právě slyšeli.

Jejich zmatek ještě trval, když jim guvernér doporučil, aby poskytnutou dobu využili k pečlivým přípravám, načež se odporoučel, aby stejnou zprávu vyřídil i na Oahomu.

Večer náčelník Tatake svolal radu starších. Poradní sbor mu ale příliš nepomohl. Kmeti byli stísnění, ještě se nevzpamatovali, aby si dokázali uvědomit rozměry krize. Díky tomu se diskuse stala téměř výlučnou záležitostí náčelníka a hlavního šamana Nokikiho, přičemž stanoviska ani jednoho z nich neměla na počátku úplně zřetelné obrysy a vyhraňovala se až s postupem debaty.

V základní linii však měli oba jasno:

„Takový zásah je ostudný a nepřijatelný," oznámil Nokiki. „Povoláme do zbraně naše mladé muže."

Tatake byl kategoricky proti:

„Mladí muži nebudou bojovat."

Nokiki se mu vzepřel.

„Mladí muži jsou válečníci, potomci bojovníků. Nebojí se smrti. Budou bojovat a proslaví se jako jejich otcové," prohlásil a své tvrzení doplnil stručným, i když poněkud tendenčním vylíčením slavné bitvy z roku 1916.

Nato náčelník řekl, že nikdo nezpochybňuje chrabrost mladých mužů, ale že tady jde o zdravý rozum. Všichni si pamatují poslední posádku při cvičné střelbě. Jakou šanci by měli i ti nejudatnější válečníci proti puškám a kulometům? Všichni mladí muži by jen nadarmo ztratili život. A to by znamenalo oslabení všech, protože jaká může být budoucnost národa bez mladé krve? Ten, kdo je slabý, nemá žádná práva. Proto je třeba si zachovat sílu. Čím víc

budou mít hlasů, tím silněji bude znít jejich naléhání na brzký návrat na Tanakuatuu, jakmile pomine ono záhadné kataklyzma.

Nokiki ze sebe vyrazil pohrdavé odfrknutí. Nevěřil báchorce o žhavé kouli, ani možnému návratu na ostrov. Všechno to jsou jen lži. Očividná válečná lest. Král, o němž mluvil guvernér, vůbec neexistuje, nikdo ho přece jakživ neviděl. Ve skutečnosti šlo o to, že guvernér dostal zálusk na jejich ostrov, a proto si vymyslel úskok, jak se zbavit jeho právoplatných majitelů. Chtěl ho jednoduše ukrást. Tak se věci měly. Chtěli po nich, aby svou zemi, domovy, kosti předků, kteří pro ně Tanakuatuu vybojovali, předali jako dárek guvernérovi. Než udělat něco takového a žít jako zbabělci ve vyhnanství, je lepší zahynout zde na ostrově.

Tatake mluvil o odškodném a možných termínech návratu.

Nokiki si odplivl.

Tatake připomněl odpovědnost za svůj lid. Nechce se dívat na to, jak marní životy ve zbytečném boji, ani jak hynou v beznadějném vzdoru proti smrtonosnému prachu.

Nokiki si znovu odplivl. Smrtonosný prach je obyčejný výmysl. Pohádka, která je má zastrašit a vyhnat z domovů. V žádném z mýtů se nemluví o jedovatém prachu – najdete tam lávu, žhavou strusku, popel z kouřících hor, ale žádný smrtící prach. Předpoklad, že uvěří téhle dětské bajce o strašidle, byl urážkou sám o sobě. Náčelník Tatake se snad může strachovat o životy svého lidu, ale pro něho, Nokikiho, je čest důležitější. On se obává o čest, kterou jim svěřili jejich otcové a těm zase jejich otcové, a tak by mohl pokračovat dál. Tatake mluvil o životě, jaký má ale smysl žít uprostřed pohrdání duchů vlastních předků? Navíc budou vědět, že až nadejde jejich čas, bůh Nakaa jim nedovolí vstoupit do Země stínů a uvrhne jejich bezcenné duše do jámy plné kůlů, na nichž se budou až navěky svíjet. Mnohem lepší je zemřít hned teď a připojit se čestně k předkům v zemi za západním mořem.

Jak výměna názorů pomalu pokračovala, oba diskutující si byli stále jistější svým názorem a přidávali další kůly do palisády kolem své pozice. Ze strany starších se jen tu a tam ozvala drobná poznámka. Po většinu doby se rada podobala mlčenlivému sboru, který otáčí hlavu od jednoho mluvčího k druhému a mudrlantsky kývá na znamení zmatené podpory obou.

Den končil. Krvavě rudé slunce zapadlo do moře. Konce kopí se leskly proti obloze. Vycházející měsíc probudil plazivé černé stíny. Velká diskuse pokračovala dlouho do noci...

Na Tanakuatue nevypukla občanská válka, i když šaman nevyhlásil džihád jen proto, že ztráty mezi válečníky by znamenaly oslabení v boji proti pozdějšímu reálnému nepříteli. Cestu, kterou zvolil náčelník, Nokiki jednoznačně považoval za projev úpadku a zrady posvátných tradic. Jeho pokušení bránit pravdu bylo silné, ale nutnost zachovat si bojovníky nakonec zvítězila, a tak šaman neochotně odložil potrestání této svatokrádeže do doby, až se vypořádají s bílými tvářemi.

Následující měsíc se nesl ve znamení nejistého příměří mezi oběma frakcemi. Přibližně tři čtvrtiny populace se postavily za náčelníka, zatímco zbývající podporovali kouzelníka. Nepoměr v počtu z velké části vyrovnával fakt, že menší skupina byla převážně složena z mladých mužů, překypujících horlivostí.

Spolu s vychylováním názoru na obě strany docházelo k jistým přesunům na okrajích obou táborů a celá věc byla neustále v pohybu; taková situace panovala i v okamžiku guvernérova příjezdu. Tentokrát připlul na mnohem větší lodi a chystal se osobně dohlédnout na nalodění ostrovanů.

Potěšilo ho, když zjistil, že už jsou připravení. Dva velké čluny se bez problémů dostaly k místu, kde na břehu stál zachmuřený Tatake se svými lidmi, vedle nich se kupily věci z domácností, kánoe plné rybářských sítí, balíky kryté rohožemi a převázané provazy, sklizená úroda i kvičící prasata uvázaná za zadní nohy. Guvernér rázně vystoupil z člunu a přívětivě se pozdravil s náčelníkem. Příjemně ho překvapilo, že obyvatelé tohoto zapadlého ostrůvku s

dlouholetou pověstí lidí věčně dělajících potíže, jsou dnes tak klidní. Nevěděl a ani se nikdy nedozví, že nebýt velitele zdejší posádky za války, jeho snahy porozumět místním lidem a naučit je něco o životě ve vnějším světě, a především nebýt majorova osobního vlivu na náčelníka, rovnal by se počet osob odmítajících spolupráci téměř sto procentům.

Díky tomu, že takový případ nenastal, mohl se guvernér nyní spokojeně rozhlédnout kolem. (Ve skutečnosti nebyl příliš nadšený většinou toho, co si ostrované zamýšleli vzít s sebou. Čistě v soukromí by použil označení haraburdí, ale pro dnešní den si stanovil maximálně taktní chování.) Pokýval hlavou: „Dobrá práce, náčelníku Tatake. Všechno je připraveno. Můžeme tedy začít nakládat, co říkáte?“

Ostrované upřeně hleděli na čluny, jejichž posádka na ně povzbudivě volala. Nastalo váhání, zdálo se, že trvá celou věčnost. Tatake cosi tiše pronesl v místním dialektu. Lidé se neochotně chopili věcí a začali nakládat.

Tatake mlčky, téměř strnule pozoroval, jak čluny pendlují mezi lodí a pobřežím. Když byla práce ze tří čtvrtin hotová, přistoupil k němu guvernér.

„Všechno běží jako na drátku, co, náčelníku? Už jste zkontroloval seznam lidí? Nikdo vám nechybí?“

„Nokiki tady není,“ odpověděl Tatake.

„Co je s ním? Kde je? Pošlete pro něj někoho.“

„Nokiki nepřijde. Přísahal,“ prohlásil Tatake, pak přešel do své mateřštiny a dodal: „Se šamanem je osmdesát mých lidí. Zůstanou tady. Přísahali.“

„Osmdesát!“ vykřikl guvernér. „Proč jste mi o tom neřekl hned? Všichni musí odejít. Myslel jsem, že jsem se předtím vyjádřil dostatečně jasně.“

Tatake se na něj prázdně podíval. Potom pokrčil rozložitými rameny. „Nokiki bude bojovat. Jeho muži budou bojovat,“ prohlásil a zatvářil se skoro lítostivě, že nemůže být s nimi.

Guvernér netrpělivě mlaskl.

„Nesmysl, to je vyloučeno. Nechápu, proč jste mi o tom neřekl dřív. Znamená to, že neuposlechli vašeho příkazu?“

Tatake se zatvářil nechápavě. Guvernér se zeptal netrpělivě: „Nokiki nepřijde?“

Tatake souhlasně přikývl. „Nokiki bude bojovat.“

„Nesmysl,“ opakoval guvernér znovu. „Instrukce hovoří naprosto jasně. Jestli se nevrátí sami, budeme je muset přivést.“

Koloniální správa kladla při přípravě akce důraz na nepoužití síly, pokud to jen půjde, na druhé straně se ale počítalo i s touto eventualitou. Guvernér se poradil se svými důstojníky. Krátce nato se jeden z mladších pobočníků oddělil od skupiny a zamířil přes pláž k vesnici. Před první chýší se zastavil a zkoumavě si prohlížel opuštěné místo. Potom pozdvihl megafon a dostatečně srozumitelným dialektem začal přesvědčivě promlouvat k okolním stromům a křovinám. Po dvou minutách se odmlčel a čekal na odpověď.

Přišla vzápětí. Odkudsi přiletělo kopí, zabodlo se do země vlevo od něj a jeho konec se pomalu kýval. Pobočník si ho nesouhlasně měřil. Jako by zvažoval, zda má ještě jednou promluvit do megafonu. Pak tu myšlenku zavrhl. Otočil se a vykročil zpátky, dával si přitom záležet, aby nepospíchal. Další kopí se zarylo do písku těsně za jeho patou.

Guvernér napsal rychle vzkaz a poslal ho s člunem převážejícím věci na loď. Po deseti minutách se tentýž člun vrátil s policejní ozbrojenou skupinou v helmách. Seržant chvíli hovořil s guvernérem a náčelníkem a pak se svými muži, držícími v rukou odjištěné zbraně, zamířil přes pláž. Za okamžik se ztratili mezi křovinami.

Asi po deseti minutách se ještě jednou krátce ozval megafon. Vzápětí bylo slyšet střelbu, pušky dohromady se samopaly zněly hrozivě. Zanedlouho se muži znovu vynořili z lesa a přiváděli s sebou asi čtyřicet odzbrojených a vyděšených domorodců. Hluk lehkých zbraní pálících z velké blízkosti, svištění kulek nad hlavami, na něž se snášel déšť prostříleného listí

a větviček, se ani trochu nepodobaly tomu, co očekávali podle legendy o slavném vítězství z roku 1916.

Jakmile rota předala vystrašené zajatce, znovu se seřadila a vrátila se zpátky hledat další uprchlíky. Z lesa se začaly po dvou, po třech trousit mladé dívky a připojovaly se ke skleslým válečníkům.

Tatake je spočítal a prohlásil, že se šamanem už nezůstalo víc než dvacet lidí.

Ozbrojená skupina zamířila po stezce za vesnicí hlouběji do vnitrozemí a padla přitom do léčky. Přepadení začalo o zlomek dříve, a proto se úplně nezdařilo. Tři muži vpředu byli zasaženi kopími, aniž stačili hodit připravené granáty se slzným plynem, ostatní už ale nezaváhali, a tím de facto ukončili odpor Tanakuatuaňanů. Rota se vrátila na břeh s patnácti uslzenými, zdecimovanými domorodci, kteří nesli jednoho mrtvého policistu a dva vážně zraněné muže. Nokiki mezi navrátilci chyběl.

Guvernér zuřil. Otočil se k Tatakemu. Chystal se mu říct, co si myslí o náčelníkovi, který neumí poručit vlastním lidem, pak se toho ale moudře zdržel a místo toho se ostře zeptal:

„Chybí jich asi šest, je to tak?“

Tatake souhlasně přikývl.

Guvernér odměřeně kývl hlavou.

„Dobrá. Varovali jsme je. Nehodlám riskovat životy svých mužů jen proto, abychom zachránili pár tvrdohlavých hlupáků. Ať se o sebe postarají sami.“ Otočil se a nastoupil do člunu.

O půl hodiny později loď bez problémů projela útesem a s Tanakuatuaňany melancholicky namačkanými u zábradlí vyrazila plnou parou vpřed…

Zbytek vzpurné skupiny, schovaný ve stínu stromů rodu Calophyllum, se díval, jak se loď širokým obloukem otáčí a míří na severozápad.

Když byla velká už jen jako tečka, prostých členů skupinky, tří mužů a jedné ženy, se zmocnil neklid, začali si uvědomovat, že mají hlad. Rychle se vytratili.

Pro Nokikiho jako by ani neexistovali, nevěděl, zda jsou tady či odešli.

Brzy zmizela i ona tečka: zůstal jen širý, pustý oceán. Ptačí zpěv utichl.

Slunce zapadlo a rychle se šeřilo. Mezi stromy se objevily světlušky. Měsíc vystoupil na oblohu po stezce, chvějící se jako kapka rtuti na vodě. A Nokiki seděl nehnutě dál.

Tmavé oči upíral na horizont, hleděl do místa, z něhož vystupovala měsíční stezka, a přesto ji nevnímal; obrazy v jeho mysli se týkaly dalekých míst a dávných pověstí. Viděl před sebou flotily kánoí a plovoucí vesnice, na nichž jeho předkové urazili tisíce mil přes oceán. Vybavoval si jména ostrovů, kde se zastavili na několik let, na jednu, dvě či tři generace, dokud se mladých mužů a žen znovu nezmocnil neklid a nepobídl je k další cestě při věčném hledání ráje.

Viděl velké válečné čluny se čtyřiceti či padesáti muži, jak se obloukem otáčejí k pobřeží a jak se z nich hrnou válečníci, před nimiž nikdo neobstojí. Jména vítězství a hrdinů, kteří je vybojovali, se oslavují v tancích a písních, jež znějí v hlavě každého mladíka, jakmile dozraje v muže. Teď se míhaly kouzelníkovou hlavou…

Takový byl způsob života jeho lidu od okamžiku, kdy Nakaa vyhnal muže a ženy ze šťastné země: cesta přes oceán, boj, nové putování, věčné hledání ztraceného ráje.

Ani příchod bílých lidí zpočátku nevnesl velké změny do jejich tradičního způsobu života – avšak později a se stále větší rychlostí se pod jejich vlivem začal proměňovat celý svět. Běloši měli zbraně, díky kterým zabrali všechna území, která se jim zalíbila, a podmanili si jejich obyvatele. Začali povyšovat své vlastní zákony nad místní tradice a svého puritánského boha nad staré bohy.

Je hanba, že si to lidé nechali líbit. Jejich odpor byl slabý a řídký. Většina naslouchala bělochům a nechala se zmást cizími vzory. Strpěli mlčky, aby se cizí vysmívali jejich zvykům, nakonec je sami zavrhli, začali opomíjet vlastní obřady, ztratili úctu k rodovým

totemům. Je pak možné se divit, že je uražení duchové jejich předků rozhořčeně a s opovržením odvrhli?

Nokiki si uvědomoval, že ovládnutí Tanakuatuy znamenalo počátek degenerace jeho vlastního lidu. Sem ještě připluli tradičním způsobem a stejně tak se vyhrnuli na pobřeží, aby dobyli ostrov s obvyklou udatností. Tak tomu ale bylo naposledy, skončila jedna éra…

Bylo to proto, že příchod bílého muže a nastolení jeho pořádků vyloučily starý způsob života. Mnohem horší zlo se ale skrývalo přímo zde, na Tanakuatue; to umrtvilo ducha jeho národa.

Postupně odumíraly udatnost a statečnost. Jen jednou se ještě na chvíli rozhořely při slavném vítězství v roce 1916. Od té doby se znovu vytrácely, chřadly a zdejší lidé se nakonec proměnili v ustrašené zbaběLce, které odtud dnes odvedli jako poslušné stádo.

Poslední jiskřička hrdosti vyhasla. Statečnost předků se rozplynula v marnosti, jejich slavná vítězství nic neznamenala, hlasy duchů nebylo slyšet a jejich potomci se potupně vzdali. To byl naprostý konec.

Měsíční světlo se lesklo na kouzelníkově tváři. Odráželo se od slz hanby a bezmocné zlosti: od slz zpěvu za padlé hrdiny, jejichž oběť byla marná, za lidi postižené rozkladem, za starodávnou čest i za svět, jenž se jednou provždy vytratil…

Ráno se zbývající čtyři Tanakuatuaňané vrátili. Tři muži se tiše usadili v uctivé vzdálenosti od kouzelníka. Žena k němu naopak přistoupila a nabídla mu jídlo rozložené na listu, i s vodou v kokosové skořápce. Brzy po východu slunce se vrátili do opuštěné vesnice. Nokiki si nejdříve navlékl do uší a nosu své nejlepší kostěné ozdoby. Pak se postavil jako socha uprostřed své chýše a žena mu začala pokrývat tělo červenou a bílou barvou v tradičních kmenových vzorech. Nakonec mu namalovala na prsa rudého pavouka, jejich rodový znak. Jakmile skončila, Nokiki si navlékl náhrdelník ze žraločích zubů, řetěz z želvích krunýřů, šňůry korálků a lastur a do vlasů si zastrčil vyřezávaný hřeben. Nakonec si připnul opasek s dlouhým nožem v pochvě. Pak vyšel z chatrče a zamířil ke dvojité hoře.

V polovině cesty k sedlu vybral jedno místo a označil ho bílým kamenem.

„Tady," oznámil svým mužům, „postavíme oltář." Potom se otočil k ženě. „Ženo," řekl jí, „jdi ke Stromu smrti a upleť mi z jeho listí rohož."

Několik vteřin mu upřeně hleděla do očí, pak sklopila hlavu a odešla. Čtyři muži se pustili do sbírání kamenů.

Před polednem oltář dokončili a odpočinuli si. Nokiki vyznačil před oltářem obdélník velikosti hrobu a pustil se do kopání. Nedovolil, aby mu ostatní muži pomáhali, ti se proto po chvíli vytratili, aby obstarali jídlo.

Když se žena vrátila, Nokiki byl už s prací hotov. Nejdřív si prohlédla ji, pak jeho. Neřekl ani slovo. Rozvinula rohož a položila ji vedle otevřeného hrobu.

Brzy po setmění se muži se ženou uložili ke spánku, jediný Nokiki nespal. Jako předešlou noc seděl, hleděl za oceán a opět viděl velké vory, plovoucí chýše a válečné kánoe převážející celé generace na jejich neohrožené odysei; díval se, jak se proměňují v duchy a nakonec v prázdnotu…

Obloha byla ještě šedivá, když Nokiki vstal. Přistoupil k oltáři a položil na něj oběti. Potom se posadil na paty, a hleděl přes oltář a otevřený hrob za ním k východu, čekal, až se objeví Au, bůh vycházejícího slunce.

Jakmile se první paprsky dotkly okraje mraků, začal Nokiki monotónně prozpěvovat. Jeho hlas probudil ostatní, zavrtěli se, posadili se a čekali, co se bude dít.

Kouzelník přestal zpívat. Postavil se, vztáhl paže ke slunci a objal ho, prosil nahlas Aua a skrze něho i ostatní bohy, aby požehnali tomu, co se jako jejich služebník chystá učinit. Pak zmlkl, jako kdyby poslouchal odpověď, potom dvakrát přikývl a dal se do práce.

Ve jménu Aua a všech menších bohů proklel Tanakuatuu za to, že zničila jeho lid. Proklel ostrov od severu k jihu, od východu k západu, od vrcholků jeho zdvojené hory až po

jeho nejnižší odliv. Proklel jeho půdu i skály; jeho horké i studené prameny; jeho plody a stromy; všechno, co po něm běhá či se plazí; všechno, co po něm skáče či nad ním létá. Proklel ho pro všechen čas – dobu dne i noci, sucha i deště, bouře i klidu.

Jeho posluchači se chvěli zděšením, nikdy dřív neslyšeli tak všeobjímající prokletí.

Nokiki však dosud neskončil. Nevolal jen Aua, ale i samotného Nakaa, nejvyššího zákonodárce a soudce, před něhož musí předstoupit každý muž a žena na své cestě z tohoto světa do země duchů.

Prosil Nakaa, aby Tanakuatuu prohlásil za věčně zapovězený ostrov pro každého; aby zařídil, že kdokoli se zde odváží žít, onemocní a umře a jeho prach rozfouká vítr, takže z něho nic nezbude; aby stanovil, že duchové těchto lidí nikdy nevstoupí do Šťastné země a jako všichni narušitelé tabu se budou až do skonání světa svíjet nabodnuti na kůl.

Nokiki ukončil svou naléhavou žádost a zůstal stát, zkamenělý jako socha, s pažemi podél těla. Hleděl celou minutu do vycházejícího slunce. Potom s nečekanou prudkostí popadl nůž, který měl za pasem, a vrazil si ho hluboko do prsou. Jeho tělo se zakymácelo, kolena poklesla a Nokiki padl na oltář…

Ostatní ho zahalili do rohože z listí Stromu smrti, a zatímco muži ukládali kouzelníka do hrobu, který si sám vykopal, žena prohledávala okolí, dokud nenašla špičatý kámen. Na něj nakreslila znak Nokikiho kmene v podobě pavouka. Pak jej zarazila do udusané půdy na hrobě, aby místo zůstalo navždy označené.

Zbývající čtyři domorodci spěchali zpátky do vesnice. Nezdrželi se v ní dlouho, vzali jen trochu kulkasu, nějaké kokosové ořechy a sušené ryby, vydlabané tykve naplnili čerstvou vodou. Hned potom zamířili na pláž a spustili kánoe na vodu.

Cestou přes lagunu se občas ustrašeně ohlíželi zpět.

Nikdo z nich nepochyboval, že Nokikiho prosba, stvrzená vlastní obětí, bude přijata, jen nebylo možné odhadnout, za jak dlouho Nakaa vyhlásí svůj rozsudek, čímž se tabu stane zákonem.

Jakmile se dostali za útes, strach trochu polevil a postupně se zmenšoval, jak ostrov mizel v dálce. Přesto si uvolněně vydechli, až když se vrcholky zdvojené hory schovaly za horizont. Teprve nyní se cítili v bezpečí před šamanovým strašlivým prokletím…

O šest měsíců později navštívil Tanakuatuu inspekční tým, aby provedl měření, o jejichž výsledcích byla sepsána následující zpráva:

„Inspekce dospěla k jednoznačnému závěru, že obrat směru větru ve výšce deseti tisíc stop – k němuž došlo dvě hodiny po uskutečnění testu nula a který trval přibližně tři hodiny – způsobil zanesení části spadového materiálu jihozápadním směrem. Avšak díky opačnému vzdušnému proudění v nižší sféře byly kontaminované částice z velké části odneseny zpět na východ. Proto i když došlo k jistému zamoření ostrova, které se ostatně předpokládalo, jeho úroveň zůstala extrémně nízká.

Výsledky měření ukazují, že radioaktivita je nepatrně zvýšená pouze na východním pobřeží, ve zbývajících částech ostrova je zcela zanedbatelná. Nikde nedosahuje stupně definovaného jako nebezpečná koncentrace.

Na druhé straně nelze vyloučit, že by výhradní konzumace potravin vypěstovaných na ostrově nezpůsobila nahromadění dávky škodlivé pro vývoj dětí. Třebaže je vznik podobné situace vysoce nepravděpodobný, s přihlédnutím k možné reakci veřejnosti na jakýkoli nešťastný případ, byť i jen vzdáleně související s radioaktivním spadem, nedoporučujeme v dané fázi ostrov oficiálně prohlásit za ‚nekontaminovaný'.

Navrhujeme odložit opětné osídlení ostrova a po pěti letech provést nové měření. Domníváme se, že jeho výsledky téměř stoprocentně povedou ke klasifikaci ‚bez radiace'."

Ve skutečnosti uběhlo téměř deset let, než oznámili Tanakuatuaňanům, žijícím v rezervaci, že je v blízké době loď odveze domů. Zpráva se nesetkala s nijak radostným

ohlasem. Naopak způsobila takové protesty, že se oblastní komisař rozhodl zjistit přímo na místě pravý důvod.

Tatake mu sdělil, s čím se vrátili oni čtyři uprchlici. Úředník chápal vážnost situace, přesto se pokusil tabu zpochybnit.

„S ohledem na lidskou povahu," řekl po krátkém přemýšlení, „musí být Nakaa přímo zavalený žádostmi o tabu. Určitě je všechny nesplní, jinak by byl život téměř nemožný. Jak můžete vědět, že se Nakaa skutečně rozhodl proklít Tanakuatuu? Kde máte důkaz, že tak učinil?"

Tatake káravě zavrtěl hlavou.

„O tabu nikdo nežádá z pouhé lehkomyslnosti," řekl. „Tabu je příliš vážná věc. Kdyby k tomu někoho vedly nečestné důvody, jeho duše by nikdy nesměla vstoupit do Šťastné země a věčně by trpěla v pekelné propasti. Kromě toho byl Nokiki upřímný a čestný člověk – velký kouzelník. Odevzdal svůj život nejvyššímu bohu Nakaaovi, aby byla jeho žádost vyslyšena. Nikdo z nás nepochybuje, že se tak skutečně stalo.

Kdysi Nakaa vyhnal muže a ženy ze Šťastné země a zakázal jim se vrátit; a teď stejným způsobem zapověděl i Tanakuatuu pro všechen lid."

„Takový je tedy váš pohled na věc, náčelníku?" zeptal se oblastní komisař.

Tatake přikývl.

„Ano."

„A co ostatní? Je to opravdu názor všech?"

Tatake zaváhal.

„Mezi mladými muži se najde několik, kteří kletbě nevěří," připustil. „Co žijeme tady, misionáři do nich neustále hučí, takže už pochybují o všem," dodal na vysvětlenou.

„Byli by ochotní se vrátit na Tanakuatuu?"

Náčelník se zatvářil pochybovačně.

„Možná. Co by tím ale dokázali? Žádná žena tam s nimi nepůjde. Mí lidé si myslí," pokračoval, „že nezrušitelné tabu nám *všem* nedovolí se vrátit a že si proto musíme jako naši předkové najít nový ostrov a dobýt ho."

Úředník zavrtěl hlavou. „Časy se změnily, Tatake." Náčelník smutně přikývl.

„Pořád je to lepší řešení, než tady pomalu hnít."

Inspektor mu jeho názor nevyvracel. Místo toho se zeptal:

„Copak neexistuje způsob – například nějaká smírná oběť – jak by se tabu dalo odvolat?"

Tatake pokrčil rameny.

„Stejnou otázku mi kladou i někteří mladí muži. To mají z těch křesťanských řečí o odpuštění. Nakaa neodpouští. Soud, který jednou vynese, platí věčně. Tabu už nikdo nemůže změnit."

„Chápu. A jaké řešení, náčelníku Tatake, navrhuješ?"

„Za naši situaci může vláda. Je proto její povinností dát nám jiný ostrov – dobrý ostrov – a pomoci nám s přestěhováním. Už jsme se o tom radili a rozhodli jsme se, že pokud nebude s naším návrhem souhlasit, vyšleme muže ke královně, aby jí pověděl, jak nás její úředníci podvodem vylákali z Tanakuatuy a teď nás tady nechávají upadat."

V téhle slepé uličce mohli Tanakuatuaňané uvíznout na hodně dlouho nebýt náhodné návštěvy opozičního poslance, proslulého svou šťouravostí. Během krátkého pobytu na souostroví se doslechl o jejich stížnosti a zdála se mu natolik zajímavá, že si až zamnul ruce.

„To je opravdu povedené," prohlásil, když vyslechl jednu nebo dvě verze. „Těmhle nešťastníkům, které násilím vyhnali z jejich domova kvůli testování bomby a které stále drží v rezervaci, koloniální správa nedokáže nabídnout nic jiného, než aby se vrátili na ostrov, i když se o něm ví, že byl postižený radioaktivním spadem. Je přirozené, že se tomu brání. Nikdo jim to nemůže mít za zlé. Já bych také za dané situace nesouhlasil s návratem. A nechci, aby něco takového potkalo i jiné. Stejného názoru bude jistě i pár miliónů dalších lidí,

jakmile se o tom dovědí… Tohle je moc dobrý námět pro interpelaci. Však já už se tomu podívám na zoubek.“

Parlament přesto jeho otázku nikdy neuslyšel. Koloniální správa na základě spěšné dohody s ministerstvem financí odkoupila Tanakuatuu od jejích původních obyvatel, a to za velmi slušnou cenu, třebaže částka byla uvedená jen na papíře. Díky tomuto kroku však mohla začít jejich jménem jednat o koupi ostrova Imu. Obyvatelé Imu obdrželi nepříliš vysokou kompenzaci v hotových penězích, za to ale byli zadarmo i s majetkem převezeni ze svého odlehlého ostrova do pohostinné rezervace na větším a příhodnějším ostrově – přesněji řečeno do rezervace, kterou posledních deset let obývali Tanakuatuaňané.

Řešení se zdálo uspokojivé pro všechny strany. Je sice pravda, že pár umíněných mladých mužů vyčítalo náčelníkovi Tatakemu, že kdyby je vláda podvodem a násilím nepřipravila o jejich ostrov, neleželo by teď na něm prokletí, na druhé straně většina jeho lidí přijala tabu fatalisticky, jako akt bohů, a soustředila se na to, jak co nejlépe využít podmínek na ostrově Imu, kde mohli žít sami, a ne jako tady v rezervaci, mezi cizími.

Koloniální správa měla také důvod ke spokojenosti. Nebezpečí nepříjemné interpelace bylo zažehnáno a správa, jako majitel geograficky nevýhodně položené Tanakuatuy (stejně jako ostrůvku Oahomu, který se podařilo odkoupit ve stejnou dobu), se mohla postavit proti jejich opětovnému osídlení. A jako neobydlená území je mohla oficiálně oddělit od Letních ostrovů, čímž se místní úřady zbavily dlouholeté obtíže starat se o dva nepohodlně vzdálené ostrovy.

Na dalších dvanáct let se Tanakuatua ponořila do stavu nikým nenavštěvované tečky na mapě, ztracené a téměř zapomenuté. Pole s kulkasem hustě zarostla. Kokosovníky a chlebovníky se postupně udusily v neprostupném houští. Vesnice se rozpadla a zbytky chýší beze stopy zmizely pod zeleným příkrovem. Jediný, kdo přežil z civilizovaných časů, byli potomci několika uprchlých koz a prasat, jejichž život teď vůbec nic neohrožovalo.

Vše se přitom mohlo docela snadno vyvíjet úplně jinak. Mnohostranné úkoly vědy, především pak vojenského výzkumu, byly spojeny s nejrůznějšími požadavky – postavit městečko v oblasti věčného ledu, vyslat člověka na Měsíc, vypěstovat nový virus či dosáhnout shluku elektronů – tentokrát byl zapotřebí ostrov. To samo o sobě byla zanedbatelná položka ve srovnání s vydáními některých jiných projektů, jenže tady nešlo pouze o shromáždění prostředků, podmínka zněla, že ostrov kromě jiných kvalit musí mít i stálé klima, být neobydlený, dobře kontrolovatelný a izolovaný.

Seznam vhodných ostrovů, i tak nepříliš obsáhlý, se brzy omezil na pouhé dva. Jedině tvar Oahomu, díky němuž bylo pobřeží snadněji ovladatelné a zároveň dosažitelné z kteréhokoli bodu, rozhodl o tom, že jej obehnali ostnatým drátem, rozestavili na něm cedule se zákazem vstupu a oficiálně jej prohlásili za pozemní monitorovací stanici, zatímco Tanakuatue bylo dovoleno dál dřímat pod bujnou vegetací.

Takhle to mohlo trvat i nadále, nebýt toho, že se Walter Tirrie, hledající vhodné místo pro lordův Projekt osvíceného státu, náhodou doslechl o Tanakuatue a zaletěl se na ni podívat.

Ostrov mu okamžitě padl do oka svou přiměřenou velikostí, polohou a klimatem.

Tirrie nebyl vybaven na prodírání se zarostlými stezkami, přesto odebral několik vzorků půdy kolem laguny, kde přistáli s letadlem, a pořídil několik fotografií zdejší husté vegetace na důkaz úrodnosti ostrova. Většina záběrů pořízených z letadla se ale bohužel nevydařila, protože, jak nám vysvětlil Walter, značná část východního pobřeží byla při přeletu zrovna zahalená mlhou nebo nízkým mrakem. Nicméně i tak si všiml, že ostrov je celý zarostlý, výjimku tvoří jedině horní svahy zdvojené hory a sedlo spojující oba vrcholky. Dokonce i vnitřní strany kráteru jsou porostlé křovinami. Zaznamenal i několik potoků, které spolu s horkým pramenem nabízejí dostatečné množství vody.

Připustil, že místo bude vyžadovat spoustu rekultivace, to však nepředstavuje žádnou překážku. Podnebím, odlehlostí od námořních tras a rozlohou se mu ostrov jeví přímo ideální pro naše účely.

Walterův průzkum byl chtě nechtě spěšný, nicméně se při něm neubránil údivu, jak je možné, že tak obyvatelný a dostupný ostrov zůstal neosídlený. Další pátrání v Uijanji mu poskytlo uspokojivou odpověď. Mimochodem v doporučující zprávě, kterou po návratu sestavil, se zmínil o existenci tabu a zahrnul jeho odstrašující efekt mezi dodatečná aktiva.

Když se vyjasnilo, který ze státních úřadů je oprávněným vlastníkem Tanakuatuy, Tirrie učinil nabídku – podmíněnou vydáním osvědčení, že všechny známky zvýšené radioaktivity poklesly na úroveň umožňující oficiální označení ‚bez radiace' – na odkoupení ostrova za dvacet tisíc liber.

Osvědčení bylo vyhotoveno a vyjednávání o prodeji mohlo začít. Zástupci koruny, kteří v tomto stadiu neměli tušení o lordovi Foxfieldovi v pozadí, jej v krátké době uzavřeli s pocitem radosti z úspěšného předání vlastnických práv k této nevýnosné a věci jen komplikující realitě panu Walteru Tirriemu za částku třiceti tisíc liber.

3.

Na naší cestě na Tanakuatuu je těžké najít něco zajímavého, protože probíhala úplně hladce.

Takřka jedinou neočekávanou událostí byl, jak jsem se už zmínil, Horácův útěk v Panamě. Jak se Horác Tupple dostal mezi nás, je pro mě dodnes záhadou. Nanejvýš si dokážu představit, že Walter ve slabé chvilce uvěřil, že by Horác mohl nevšedním způsobem okořenit naši skupinu. To se ale nepovedlo. Chabá reakce na jeho snahy rozhýbat nás, dodat naší plavbě charakter cesty výletní lodí, včetně různých turnajů, nejapně vtipných soutěží a binga, spolu s atmosférou našich večerních diskusí – které, připouštím, působily akademicky škrobeně – to všechno přispělo k tomu, že než jsme urazili polovinu cesty přes Atlantik, Horác pochopil, že se nalodil na nesprávnou loď. Melancholie začala otupovat jeho elán a pokusy zbavit se jí podnikal stále řidčeji, až se jednoho večera pořádně opil, ztratil zábrany a řekl nám na rovinu, co si o nás a celém Projektu myslí. Příští den zmizel.

Chudák Horác. Šťastlivec Horác!

Pokud jde o mě, seznamoval jsem se s ostatními. Bylo to nejlepší řešení, k jakému jsem mohl dospět. Poprvé od nehody jsem si začal uvědomovat existenci ostatních kolem sebe, vnímal je jako lidi a přestal je považovat za pouhá čísla či materiál pro Projekt. Měl jsem pocit, že se znovu pomalu probouzím a vracím zpátky do života – a zároveň, přiznávám, ve mně rostlo zděšení, když jsem zjistil, kde jsem se to ocitl. Má reakce se nedá popsat jako čisté rozčarování, ale určitě mi spadly šupiny z očí. Iluzi postupně vystřídala realita. Postupně mi došlo, že Projekt přestal být pouhou teorií a že stojíme, jakkoli to zní neuvěřitelně, na začátku jeho realizace. Pocit procitnutí v sobě skrýval záhadu i trochu znepokojení. Částečně zahrnoval i obavy, pochybnosti o tom, co jsem to vlastně provedl, tedy stav, jaký podle mě patrně následuje po ztrátě paměti.

Štěstí bylo, když o tom nyní uvažuji, že celý proces probíhal postupně. Při rychlém zvratu bych se pravděpodobně nevyhnul šoku. Takhle se mí společníci jen kousek po kousku proměňovali z čísel v živé lidi – jiné, než za jaké jsem je předtím považoval. Možná se částečně změnili teprve během naší cesty… Jediné, co jsem věděl určitě, bylo, že já jsem se změnil a ostatní jsem viděl jinak. Lékaři kdysi doporučovali plavbu lodí jako lék na neurčité pocity neklidu, možná na tom něco bylo. Nepochybně se mi pročistila mysl, ovšem důsledky tohoto procesu nebyly zrovna uklidňující.

Dospěl jsem třeba k znepokojujícímu objevu, že zajištění prostředků a příležitosti ještě nemusí vést ke stejným názorům na jejich využití. Zřejmě jsem ve své rané, či jinak vyjádřeno lyrické fázi s naivitou prvotního socialisty předpokládal, že se každý zamiluje do nejvznešenější racionality, jakmile ji jen spatří. Najednou jsem si začal uvědomovat, že racionalita nepředstavuje stálou konstantu – že se mění podle individuálních zájmů a pod vlivem osobnosti –, a díky tomu nemusí být naše cesta k vytvoření ideálního společenství tak hladká a nesobecká, jak jsem si předtím představoval.

Zkrátka jsem měl pocit, jako kdyby má schopnost úsudku znovu ožila, probudila se ze zimního spánku.

Díky ní jsem si stále naléhavěji uvědomoval, že některé naše záměry mají velmi všeobecnou, ne-li dokonce skicovitou podobu. Čím víc jsem myslel na to, že spolupráci

všech jsme chápali jako samozřejmost a zcela opominuli zásady pro urovnávání neshod, tím více se můj neklid prohluboval. Chápal jsem, že potřebujeme jakousi referenční příručku, sestavenou na základě souhlasu, o kterou bychom se opřeli ve sporných záležitostech a která by nám zajistila větší stabilitu než jen řešení ad hoc. Moje pokusy přimět Waltera k diskusi o tomto problému a dalších věcech, jež mi začaly připadat jako ne zcela přesně formulované, však končily neúspěchem. Zaujal k těmto otázkám nevědecký postoj, odbýval mé naléhání tvrzením, že formální přístup, příliš šablonovitý, by vylučoval pružnou adaptaci na okolnosti. Opakoval, že naše instituce musí naopak vyrůstat z okolních podmínek, a odmítal se zkrátka nechat zatáhnout do debaty.

Jeho reakce mne značně zmátla, snažil jsem se ji změnit, ale po třech čtyřech marných pokusech jsem to vzdal. Mimochodem, tohle nebyla jediná věc, která mě u Waltera překvapila. Byl teď méně přátelský, v době příprav Projektu se tak rozhodně neprojevoval. Jeho chování se měnilo, trávil spoustu času v kajutě. Začal jsem mít dojem, že se k nám ostatním chová stále rezervovaněji, jako kdyby si postupně kolem sebe budoval neviditelnou bariéru – a nejen kolem sebe; částečně to platilo i pro Alici Hardyovou, přebírající roli jeho důvěrné sekretářky.

Pro ostatní ve skupině nebyla Walterova proměna tak zřetelná jako pro mě, který jsem ho znal z dřívější spolupráce. Většina ho považovala za organizátora, a ti přece mívají spoustu starostí. Jediný Charles Brinkley si povšiml Walterovy odtažitosti a zmínil se o ní, ale jen tak mezi řečí.

Využil jsem plavby k důkladnějšímu poznání všech členů skupiny. Nebylo to nic těžkého. Neměli téměř nic na práci, a tak je stačilo jen trochu pobídnout a rozpovídali se.

Takovým způsobem jsem se seznámil s Charlesovým názorem na omezení a nařízení, z nichž kolem farmaření v Anglii vyrostla celá hradba, dověděl jsem se, jak ve vzteku prodal dobrou farmu v Northamptonshiru a rozhodl se začít znovu na panenské půdě, kde bude pěstovat plodiny, jaké sám uzná za vhodné, kde nebude muset čelit cizímu vměšování a trávit polovinu času nad úředními tiskopisy.

Joe Shuttleshaw zase nesouhlasil se spoustou svých šéfů, s odbory i třídním systémem a přál si, aby jeho děti vyrůstaly ve společnosti, kde nic takového neexistuje.

Zjistil jsem, které deziluze přiměly Toma Conninga a Jeremyho Brandona k útěku; poznal jsem zklamání, které pobídlo k rozhodnutí Jennifer Deedsovou; seznámil jsem se s romantismem, který ovlivnil druhou Jennifer, i s idealismem Davida Kampa. Po čase jsem už téměř u všech členů skupiny znal důvod, skutečný nebo zdánlivý, proč se vydali na tuhle cestu.

Někteří ovšem představovali těžší oříšek. Den předtím, než jsme opustili Atlantik, jsem se postavil k zábradlí vedle Kamily Cogentové, která zatím neprojevila sebemenší tendenci s čímkoli se ostatním svěřit. Chovala se naopak zdrženlivě a duchem byla někde hodně daleko. Právě její osamocenost mě vyprovokovala k tomu, abych k ní přistoupil a pokusil se ji přivolat zpátky; kromě toho mi něčím připomínala mou dceru Mary. Zeptal jsem se jí, proč s námi jede, dívala se však dál nepřítomně na moře, až jsem začal mít dojem, že mě vůbec neslyšela. Právě jsem se chystal zopakovat svou otázku, když se ke mně otočila, v očích stále ten nepřítomný pohled, a monotónním hlasem řekla:

„Myslím, že bych mohla být užitečná. A navíc, který biolog by si jen tak nechal ujít dvacet let opuštěný ostrov."

Pro tentokrát mi musela její odpověď stačit. Dokázal jsem jedině odhadnout, že její pohnutka bude patřit do skupiny negativních – snažila se před něčím utéct. V tom okamžiku jsem si uvědomil, jak velmi se nám nedostává pozitivních podnětů, což mě znovu přivedlo k mé dřívější úvaze o tom, že v životě k dispozici bývají jen ztroskotanci.

Nicméně i Kamila se během plavby změnila. Zjistila, že mají s Charlesem společné zájmy. Ti dva se dokázali celé hodiny bavit o rozmnožování a plození. Paní Brinkleyová se

rovněž snažila svým laskavým způsobem vyvést Kamilu z její uzavřenosti, přičemž zaznamenala i jistý úspěch. Kamilin nepřítomný pohled se sice pořád často vracel, ale přestal být jejím věčným průvodcem.

Naše dny pomalu dostaly svůj rytmus. Charles nachodil denně míle po palubě, udržoval se tak v kondici. Jennifer Deedsová zorganizovala vyučování pro děti Brinkleyových a Shutdeshawových – všem se náramně líbilo. Paní Brinkleyová se uvelebila na palubním lehátku, věnovala se svému nekonečnému pletení a přátelsky si povídala s každým, kdo si k ní přisedl. Jeremy Brandon a Tom Conning se střídavě navzájem poráželi v tenise. Marilyn Slaightová flirtovala s jedním mužem za druhým, nejspíš si tak vyrovnávala účty se svým manželem po parádní hádce. A tak bych mohl pokračovat.

Přestože jsme už byli někde uprostřed Tichého oceánu, s Kamilou jsme si zatím vyměnili jen pár zdvořilých frází. Bylo odpoledne, seděli jsme pod slunečníky na zádi, ostatní se někam vytratili a ponechali nás naší zábavě. Já jsem si četl a Kamila zamyšleně pozorovala oceán – přinejmenším se tak bavila aspoň nějakou dobu –, když jsem ale při obracení stránky zdvihl oči, zjistil jsem, že svou pozornost přesunula na mě a podmračeně si mě prohlíží. Proti nepřítomnému pohledu to byl jistý pokrok.

Zeptal jsem se: „Můžu pro vás něco udělat?“

Chystala se zavrtět hlavou, pak si to ale rozmyslela.

„Vlastně ano. Vadilo by vám, kdybych se teď pro změnu vyptávala já vás?“

Nečekala ani na odpověď a pokračovala: „Jedné věci nerozumím. Co vy tady mezi námi děláte?“

„Na to není tak těžké odpovědět,“ řekl jsem. „Myslel jsem, že tenhle projekt má smysl – nebo přinejmenším stojí za pokus.“

Pomalu přikývla a nespouštěla ze mě oči.

„Teď už si to nemyslíte?“ zeptala se pohotově.

„Nemám v úmyslu se vzdát před začátkem,“ odpověděl jsem. „Vy snad ano?“

Neodpověděla mi a místo toho řekla:

„Čemu na téhle věci vážně nerozumím, je její diletantství, mám-li se vyjádřit mírně. Zdá se mi, že za tím vším vězí spousta peněz.“

„Existovalo několik způsobů, jak je utratit,“ pustil jsem se do vysvětlování. „Jednu dobu si lord F. pohrával s myšlenkou, že založí město, něco jako miniaturní Brasilii. Náklady by však byly obrovské; sice by je dokázal pokrýt, nezbylo by mu ale dost na založení nadace, a tu považoval za velmi důležitou – hlavně v začátcích. Bez podstatné finanční podpory by se mohlo stát, že město zůstane neosídlené a promění se v nechtěně smutný památník – v opuštěné velkoměsto kdesi na konci světa známé jako Foxfieldův Snílkov.

Další možnost spočívala v najmutí lidí, kteří by realizovali méně ambiciózní projekt prvních osadníků. Tenhle plán byl uskutečnitelný, i když nákladný, lord jej však zamítl, protože se obával vzniku nežádoucí atmosféry hraničářského důlního městečka se všemi jeho praktikami, později jen těžko odstranitelnými.

Jinými slovy přání nevykročit hned na počátku špatným směrem vedlo lorda k rozhodnutí začít skromně, od malé skupiny průkopníků, která by nové společenství s přijatelnými normami založila a vytvořila pro ně přiměřené podmínky.“

„A tak se zrodil tenhle Projekt,“ řekla bez zvláštního vzrušení. „Vlastně to není poprvé. Menší lodě, než je naše, kdysi přivezly první osadníky do Ameriky – a ti byli úspěšní přinejmenším po materiální stránce. Jejich smůlou byla rozlehlost – ta si vynutila potřebu lidských zdrojů, pracovní síly jakéhokoli druhu a za jakoukoli cenu, bez ohledu na všechny principy. My ale nebudeme muset začínat se sekerou, ruční pilou a rýčem – měli bychom mít lepší šanci…

Kromě toho,“ pokračoval jsem, „se lord domnívá, že budování komunity jejími přímými účastníky má své psychologické přednosti. Společnost se tak stane integrovanější, vytvoří si

vlastní zákony a zvyky, bude hrdá na to, co dokázala, vznikne solidární pocit, díky němuž bude vystupovat jednotně proti vnějším vlivům, kterým se čas od času nelze vyhnout.“

Kamila se na chvíli zamyslela.

„Teoreticky je to v pořádku, ale jak do toho zapadáme my, obyčejní lidé?“

„Nevím. Většina z nás nepředstavuje takový formát, jaký měl na mysli,“ připustil jsem, „jenže je těžké přesvědčit ty nejschopnější, i když jsou třeba solidární, aby opustili své závazky, prodali domy a riskovali všechno kvůli nějakému mlhavě formulovanému plánu, který se má uskutečnit na opačné straně zeměkoule. Člověk většinou musí vzít zavděk tím, co se mu nabízí. Koneckonců jsme jen průkopnická skupina. Jakmile se trochu etablujeme, jakmile dokážeme, že náš program stojí na pevných nohou, mohou i jiní začít projevovat zájem.“

„Můj otec, když se dověděl o mé účasti na Projektu, prohlásil, že mu nedává víc jak tři roky.“

„Myslíte, než zkrachuje?“

„Říkal, že tohle není první pokus. A vždycky, po třech, čtyřech letech, někdy i dříve, celý nápad vyšumí do ztracena.“

„Tak proč jste tady?“

„Protože jsem chtěla odjet a protože, jak už jsem řekla, se zajímám o ten ostrov. A proč vy jste tady?“

Řekl jsem jí svůj důvod. Pozorně si mě prohlížela.

„Vy jste ještě pořád romantik,“ poznamenala užasle. „Dokážete ještě snít.“

„Zatímco vy ve svých šestadvaceti jste už stará a rozčarovaná?“

„Přesně tak,“ odpověděla. Po chvíli dodala: „Nechci už znovu věřit. Vytrpěla jsem si kvůli tomu své. Na druhé straně člověk nemusí naději pohřbívat, myslím, že se dá čerpat zvnějšku. Bude mnohem úchvatnější se dívat, jak se něčí naděje proměňuje v realitu – a méně bolestivé, pokud se to nepodaří.“

„Takže něco jako nezúčastněný příznivec?“ zeptal jsem se zkusmo. „Nebudu jen fandit. Doufám, že i něčím přispěju. Věřit ale… to po mně nikdo nemůže chtít, nehodlám se znovu zaplést do tak nejistého podniku, který musí skončit naprostým krachem. Člověk podobný bohům – tenhle nápad na sebe přímo přivolává pohromu.“

„Koneckonců proč ne,“ řekl jsem. „Lidi dokázali spoustu dobrých věcí i bez víry – jen to podle mě nestojí tolik za to.“

V následujících rozhovorech jsem se o Kamile dověděl ještě víc. Zjistil jsem, že je doktorkou přírodních věd, ale že titul, s výjimkou oficiálních příležitostí, nepoužívá – částečně z toho důvodu, že Angličané se nemohou zbavit pocitu maškarády, je-li někdo doktor, a přitom není lékařem, a částečně proto, že cítila, že u ženy je vnímán spíš pejorativně. Po obhájení doktorské disertace pracovala nějakou doba ve vládní laboratoři pro boj se škodlivým hmyzem. Později, z důvodů, které nijak neupřesnila, se rozhodla pro práci v terénu. Její první cesta ji zavedla do západní Afriky, kde zkoumala zvyky a životní cyklus jakéhosi škůdce, který zničil tamější úrodu kokosu; pak se ocitla na souostroví Chagos v Indickém oceánu, kde studovala formu plísně napadající chlebovník – pravým původcem byl *Antocarpus Incisa* a poněkud překvapivě i *Encephalartos Caffer*, vysvětlila mi. Následující rok strávila doma, ale o tom, co dělala, se nezmínila ani slovem. Teď, řekl bych, se už nemůže dočkat, až začne studovat škodlivý hmyz a plísně, které se mohly vyvinout na dvacet let opuštěném ostrově.

Během rozhovorů s ní jsem začal rozumět, proč ji Walter přijal, přestože pochybovala o úspěchu celého Projektu. Když mluvila o svém oboru, přestala se tvářit nepřítomně a každého přesvědčila o svých vědomostech a schopnostech.

Naší poslední zastávkou před cílem bylo Uijanji, hlavni město a jediný přístav Letních ostrovů. Zůstali jsme tam dva dny, a když jsme znovu vypluli, měli jsme na palubě skupinu asi dvaceti najatých domorodců, kteří nám měli pomoci při vykládání nákladu na Tanakuatue.

Kamilu překvapilo, že se k něčemu takovému dali přemluvit. Strávila celý čas ve městě a sbírala o ostrově všechny dostupné informace. Získala spoustu námětů k přemýšlení.

„Podle toho, co jsem zjistila, je ostrov v téměř všeobjímající klatbě," vysvětlila mi. „Kdo z domorodců je přesto ochotný riskovat a vstoupit na něj, musí být buď příliš umělý, nebo se spoléhá na nějaký druh ochrany."

„Myslíte, že je příliš civilizovaný?" zeptal jsem se.

„To je vlastně totéž. Bude zajímavé pozorovat na místě, nakolik v sobě překonali primitivnost."

Trvalo dva dny, než jsme dopluli k ostrovu.

Na první pohled vypadala Tanakuatua jako vystřižená z romantického turistického průvodce. Díky fotografiím jsem o ní měl jakousi hrubou představu, ale absolutně jsem nebyl připraven na barvy. Jedním slovem byly oslnivé. Modř nebe, ještě zdůrazněná roztroušenými bílými oblaky, se odrážela v proměnlivých odstínech modré a zelené barvy moře. Ostrov samotný jako by procházel napříč danou škálou. Bílá pláž, bujný pás zeleně a již známá zdvojená hora, zelená do dvou třetin a modrohnědá na vrcholku. První, co jsem zaznamenal, byl pocit nevěřícnosti, že taková perla mezi ostrovy zůstala opuštěná. Pak mě bodla náhlá obava: všechno vypadalo příliš dobře, aby to byla pravda.

Bez problémů jsme projeli útesem a pomalu pluli přes lagunu. Konečně motory přešly na zpětný chod. Za okamžik zarachotilo v průvlaku kotevní lano, jeho zvuk rozbil okolní ticho a odrazil se ozvěnou od laguny. Několik ptáků se s ostrým křikem zdvihlo z hnízd na skalách a zakroužilo ve vzduchu.

Kamila, stojící vedle mě u zábradlí, se na ně podívala a potom se zahleděla zpátky k pobřeží. Mračila se a mumlala spíš jen pro sebe:

„To je divné, tak málo ptáků… Měly bych jich tady být celé tisíce…"

Práce na našem vylodění začaly.

Hned po vyplutí z Uijanji začal palubní jeřáb vyzvedávat z nákladního prostoru kontejnery a skládal je na hromadu na palubě. Naším úkolem teď bylo je roztřídit, na každý nasadit vzduchotěsné víko a shodit je přes palubu do moře. Domorodci, kteří ve vodě plavali jako ryby, kontejnery stahovali dohromady a spojovali po obvodu lany. Za překvapivě krátkou dobu se jim tak podařilo sestavit velký, provozuschopný vor.

Walter za tenhle svůj nápad zasloužil opravdovou pochvalu, protože kdybychom ten nekonečný proud beden, kontejnerů, balíků a pytlů, který se na nás valil z podpalubí, měli převážet na pobřeží člunem, strávili bychom tím celou věčnost, a několik velkých zásilek bychom sotva přepravili.

Asi po dvou hodinách se naložený vor, tažený člunem se silným přívěsným motorem, začal pomalu vzdalovat od lodního boku. My, co jsme zůstali na palubě, jsme propukli v jásot a mávali dolů na ty na voru.

Při majestátně pomalé rychlosti jim trvalo téměř půl hodiny, než přirazili ke břehu, a pak se stalo něco neočekávaného. Všichni domorodci namačkaní na přední části voru vyskákali do vody, s cákáním proběhli mělčinou a utíkali dál přes pláž. Viděli jsme, jak na ně Walter s Charlesem, kteří zůstali sami na voru, marně mávají, aby se vrátili zpátky. Domorodci běželi bez ohlédnutí až k hradbě stromů, tam se muž v čele zastavil a zdvihl ruku. Ostatní rovněž přestali utíkat a shlukli se v půlkruhu kolem něj.

Vůdce k nim promluvil, a když skončil, něco jim přikázal gestem ruky. Všichni si klekli a zdvihli paže vzhůru, na mužovo další znamení se předklonili, obličeje přitiskli do písku a zůstali v prosebné pozici. Krátce na to se muž uprostřed skupiny opět postavil a zůstal

nehybné stát se vztyčenými pažemi. Obličej měl otočený do vnitrozemí, takže jsme neviděli, jestli něco říká.

Dalekohledem jsme sledovali výměnu názorů mezi Walterem a Charlesem. Bylo zřejmé, že Walter chce jít pro muže. Charles ho od toho rukou položenou na jeho paži zrazoval – nakonec ho přesvědčil, protože po chvíli Walter pokrčil rameny a rezignovaně zůstal na voru.

Vedle mě, na palubě, se Charlesův syn Petr zeptal Jennifer Deedsové: „Co to tam dělají, Jenny?“

„Nevím,“ přiznala se. „Lidé v různých zemích se chovají různě. Možná tak zdejší obyvatelé vyjadřují zdvořilost, když připlují na nějaký ostrov.“ Po chvíli dodala: „Trochu mi to připomíná obřad usmíření.“

„Jaký obřad?“ zeptal se Petr nechápavě.

„Ach, promiň. Víš, primitivní národy věří, že svět je obydlený nejen muži a ženami, ale i spoustou duchů,“ začala vysvětlovat. „A tihle domorodci se možná obávají, že se místním duchům nelíbí náš nezvaný příchod. Nejspíš se k nim modlí, aby se na ně nezlobili, – možná je žádají o svolení, aby zde mohli den dva zůstat. Je to trochu, jako když lidé klepou na dřevo, aby se náhodou něco špatného nestalo; my takové věci už nebereme příliš vážně, kdežto místní domorodci ano.“

„Teď se otočil k ostatním a něco jim říká,“ komentoval Petr, co viděl. Vůdce mluvil dost dlouho. Potom se znovu připojil k ostatním. Celá skupina si několikrát střídavé klekla a lehla tváří k zemi.

„Opravdu to vypadá na usmiřovací obřad,“ souhlasil jsem s Jenny. „Z toho mála, co jsem si přečetl v literatuře, vím, že narušitel tabu se musí snažit získat si maximální podporu duchů. Doufejme, že jsou přesvědčeni, že se jim to podařilo. V opačném případě budeme mít na krku stávku a spoustu těžké práce před sebou.“

Zdálo se, že zvítězila první varianta. Obřad, ať už byl jakýkoliv, trval asi dvacet minut. Pak se domorodci nahrnuli zpátky k voru a začali ho jako by nic vykládat.

Charles Brinkley řídil práci na břehu, dohlížel na budování dočasného skladu, na skládání stejně velkých kusů tak, aby se daly překrýt plachtovinou a mohly posloužit jako provizorní ubytovny, než smontujeme dohromady obytné budovy.

Paní Brinkleyová se rovněž projevila jako schopná organizátorka a zdatně dohlížela na stavbu polní kuchyně. Jamie McIngoe si vzal na starost vykládání strojů a stavebního materiálu a dal dohromady traktor, který pomáhal tahat větší kusy. My ostatní jsme se snažili co nejlépe plnit jejich instrukce a pracovali jsme, dokud bylo vidět. Pak jsme se všichni přepravili vorem zpátky na loď.

Po večeři jsem šel ještě na palubu a po chvíli jsem na ní objevil i Kamilu, jak ve svitu spousty hvězd a vycházejícího měsíce hledí na temný ostrov.

Domorodci na přední palubě zpívali. Jeden skandující hlas doprovázený rytmickými údery suše znějícího bubnu se proplétal sbory, které se neopakovaly; občas se píseň podobala naříkavému žalozpěvu; někdy se naopak rozezněla hlasitým triumfem; jednou nebo dvakrát se ozval veselý nápěv; žalozpěv však převažoval. Po každé písni se rytmus bubnování změnil a osamělý hlas pokračoval v líčení ságy. Litoval jsem, že vyprávěnému příběhu nerozumím.

Tiše jsme poslouchali, dokud domorodci nepřestali zpívat a nezačali si povídat.

Kamila ukázala směrem k ostrovu.

„Tak co?“ zeptala se. „Představoval jste si ho právě takhle?“

„Je nádherný,“ odpověděl jsem. „A zároveň nahání hrůzu. Je tak zarostlý, čiší z něho podivná síla. Jen si vezměte všechny ty rostliny, co spolu zápasí o přežití. A my budeme muset bojovat s nimi. Čeká nás pěkná dřina, než tuhle obrovskou zanedbanou spleť vyčistíme, a pak ji budeme muset udržovat.“

„Připadá vám drsnější, než jste předpokládal?“

„Myslím, že ano – aspoň pokud jsem o tom přemýšlel. Nezabýval jsem se tím nějak detailně. Vlastně se dá říct, že jsem prvotní fázi přeskočil. Zaměřil jsem se hlavně na pozdější etapy.“

Podívala se na mě.

„Rozumím. Viděl jste před sebou novou idylickou Arkádii. Otevřenou, zvlněnou krajinu posetou tečkami stromů, ve které se pasou stáda ovcí, hlídaná spokojeným ovčákem, co hraje na flétnu, a doplněnou tu a tam roztroušenými městečky, bílými, jednoduchými a krásnými.“

„Chyba lávky,“ namítl jsem. „Moje romantické představy určitě odpovídají tomuhle století.“

„Tím si nejsem tak docela jista. V každém případě k problémům našeho století patří fakt, že lidé začali ochraňovat přírodu. Možná je to lepší než všechny ty řečičky minulého století o Matce přírodě, ale stále to nemá co dělat s realitou. Myslím, že člověku jedině prospěje, když se mu občas připomene, jak vypadá skutečný život – přinejmenším si uvědomí, že znamená věčný boj; že nestačí jen mávat šekovou knížkou, abyste stvořil ‚lidi podobné bohům‘.“

O tomhle jsem se s ní nechtěl přít. Místo toho jsem se zeptal: „A co vy? Splnil ostrov vaše očekávání?“

„Dá se říct, že ano. Ovšem zatím jsem viděla pouze pár yardů kolem místa, kde jsme se vylodili. Možná je tady trochu hustší vegetace, než bych sama odhadovala, obecně mě tu ale nic nepřekvapilo. Jedině snad ptáci… Nechápu to. Měly by jich tady být milióny…“ Zamyšleně se odmlčela. „Všimla jsem si, že i květin je tady méně, což obojí může mít spoustu příčin. Nejspíš se jedná o čistě lokální záležitost.“

„A když od toho odhlédneme, považujete ostrov za to pravé místo, kde člověk nenarušil přírodní rovnováhu?“ zajímal jsem se.

Odpověděla mi až po chvíli:

„Kdybych takhle uvažovala, nemohla bych dělat svou práci.“

Na okamžik mě její poznámka vyvedla z míry, než jsem pochopil, jak to myslí.

„Copak se běžně nemluví o rovnováze v přírodě?“

„Ano, je to obvyklý výraz – a také škodlivý.“

„Tomu nerozumím. Poslední dvě generace lidí díky němu změnily polovinu světa.“

Trpělivě opakovala.

„Ten výraz je škodlivý, protože je neuvážený a zcela zavádějící. V prvé řadě přesvědčení, že člověk může narušit něco, co vy nazýváte rovnováhou přírody, je důkazem jeho arogance. Člověk se tak staví mimo přírodní procesy –a opět se dostáváme k oněm ‚lidem podobným bohu‘. Člověk je produktem přírody – sice její nejvyspělejší a nejvlivnější druh, to ale nic nemění na tom, že je výsledkem přirozeného procesu. Navíc představuje součást tohoto procesu. Cokoli udělá, musí být v souladu s jeho přirozeností, jinak by to nemohl udělat. Není a nemůže být nepřirozený. Člověk se svými schopnostmi je produktem přírody stejně, jako jím byli i dinosauři, rovněž se svými schopnostmi. Člověk je *nástrojem* přirozeného procesu.

Za druhé, neexistuje nic takového jako ‚rovnováha v přírodě‘. Ani nikdy neexistovalo. Jedná se o mýtus. O modifikaci touhy po stabilitě – o pokus zredukovat svět na úhledné, statické a díky tomu pochopitelné a předvídatelné místo. Je to součást koncepce božsky stanoveného pořádku, v němž všechno má své místo a účel, včetně člověka. Myšlenka přirozené rovnováhy přímo souvisí s počátky magie – levá je vyvážená pravou, bílá černou, dobro zlem, nebeský hostitel celými regimenty satanů. Vyjadřuje jeden z článků víry z knihy Zohar, podle něhož ‚nesouměrné síly zaniknou v prázdnotě‘. K pokusům proměnit zjevně chaotický svět v řád, na základě učení o souměrných silách, docházelo od nejstarších dob – a stále dochází. Naše mysl hledá důvody pro ně samotné a rovnováha nám poskytuje iluzi stability – pod ní je pak ukryto pohodlí. Hledání rovnováhy je nejtrvalejším – a nejméně úspěšným ze všech pátrání,“

Něco takového jsem nečekal. Nejspíš jsem se svou poznámkou dotkl bolestivého místa, nebo ji alespoň dovedl k oblíbenému námětu. Její mentorování mi nevadilo, byla tak mladá, že klidně mohla být mou dcerou. Jenže ona ještě neskončila. Pokračovala dál v přednášce.

„Příroda neznamená stav, ale proces – a to nepřetržitý. Představuje zápas o udržení se naživu. Žádný druh nemá právo na existenci, má jen schopnost k životu či nikoli. Přežívá na základě využití své plodnosti proti silám, které mu hrozí destrukcí. Zdálo by se, že se jedná o rovnováhu v jakési pohyblivé podobě, ale není tomu tak. Po celou dobu dochází ke změně – soupeřů, prostředí, evoluce – a dříve nebo později se libovolný druh stane nepřiměřeným a jako takový bude nahrazen.

Plazi, kteří ovládali svět milióny let, tak byli vystřídáni savci. Je samotné nedávno ovládl nejvyšší savec – člověk. Ovšem lidé si pohotově vymysleli ‚zachování rovnováhy v přírodě'. To je však nesmysl. Kdyby tomu tak bylo, jak si vysvětlíme, že ‚rovnováha' nefungovala v případě obrovitých ještěrů a všech dalších druhů, které stály před otázkou ‚svého zachování'? Proč by existující stav měl být cennější než minulý – nebo budoucí?"

„Jádrem současných obav," využil jsem příležitosti, abych přerušil vodopád jejích slov, „jsou nepochybně zdokonalené metody destrukce – insekticidy a jiné přípravky, neschopnost určit jejich vedlejší účinky. Nestojí náhodou za tím vším dnešní rychlost ve všem? Jeden druh dokážeme vyhubit za necelý rok, ale důsledky svého kroku si uvědomíme, až když je příliš pozdě. Připadá mi to jako další cesta do pekel."

„Možná," souhlasila. „Jejich prozíravé využívání se ale musí opírat o inteligenci, ne sentiment. Za většinou těch řečiček o ‚rovnováze' se podle mě skrývá stará dobrá idea o nejmoudřejší ‚Matce přírodě'. Nechme všechno na ní, do ničeho se nepleťme a ona už na nás dohlédne. Což je samozřejmě naprostá pitomost. Takový názor se mohl zrodit jen v pohodlné, dobře živené společnosti, která už zapomněla, co to znamená bojovat o svou existenci. Příroda není vůbec mateřská, naopak má krvavé zuby a drápy, chce se jako šelma nažrat a nikomu přitom nedává přednost. V současné době jsme mimo hru, ale nebude to tak věčně. I na nás se vztahují zákony o druhu, který přešlechtí svou potravu. Jakmile to jednou nastane, neuslyšíme už nic o laskavé Matce přírodě. Bez našich znalostí o využití přírody by dnešní populace už hladověla. Jediný rozdíl mezi námi a ostatními druhy spočívá v tom, že jsme lépe vybaveni ke kořistění na jejich účet a k donucení přírody sloužit nám. Jinak pro nás platí stejné zákony. Nikomu nebylo dáno právo předpokládat, že dokáže ‚zachovat rovnováhu v přírodě' – jinými slovy, že celý proces bude řídit člověk pohodlně usazený v sedle."

Dívali jsme se přes lagunu na tmavý obrys ostrova.

„Koneckonců," řekl jsem, „všechno je jen otázkou šířky pohledu, při dostatečném záběru se celá naše existence může jevit jako zbytečná. Planeta se zrodí, začne chladnout, přinese život, zemře. Takže co s tím?"

„Co s tím?" opakovala po mně. „Existuje jediná životní síla, patriotismus druhů. A ta je slepá. Mají ji nejvyšší organismy i ty nejnižší… a nechápou ho ani…"

„Co vy si jako bioložka myslíte o budoucnosti člověka?"

„Nedokážu vidět za roh. Život je plný náhod a nepředvídaností. Z evolučního hlediska člověk už podle všeho dospěl ke svému konci. Na druhé straně se ještě zcela nevyčerpal. Může přivést na svět nový typ, který přežije. Může opakovaně dojít k sebezničení – a pokaždé je možné začít znovu, stát se novou bytostí během daného procesu. Nebo může zmizet… jinými slovy být poslaný do šrotu jako další z neúspěšných experimentů přírody. Když tohle všechno zvážím a přidám k tomu jeho současný stav, nevidím budoucnost člověka příliš optimisticky."

„Takže žádní lidé podobní bohům a žádné velké vyhlídky pro tenhle projekt"

„Opravdu nevím. Sám jste mluvil o rychlosti, s jakou se věci dneska mění, já zase o jejich nepředvídatelnosti – v příštích dvou či třech tisíciletích podle mě dozraje čas k nečekaným objevům. Já jen tvrdím, že vzhledem k současným podmínkám člověka a stavu

jeho znalostí nejsou jeho perspektivy příliš velké. Přitom stačí jediný objev – například v oblasti řízené dědičnosti – a jeho vyhlídky se změní.“

„Musíme v to doufat,“ řekl jsem. „A měli bychom věřit i v úspěch lordova plánu, co když k onomu objevu dojde jednoho dne právě tady?“

„Vy si vážně myslíte, že má šanci uspět, je to tak?“ zeptala se.

„Věřím v Projekt jako v možnost. Všechny velké věci začínají nenápadně. Nacionalismus se stává příliš úzkým, omezujícím rámcem. Pokrokoví lidé začínají pociťovat potřebu místa, kde by mohli žít, pracovat a volně si vyměňovat názory. Jednoho dne se pustí do budování takového místa – jakési líhně myšlenek, jak říká lord Foxfield. Proč by se jí nemohl stát náš ostrov? Potřebujeme jen nějaký čas, abychom Projekt postavili na vlastní nohy.“

Dívala se chvíli mlčky přes vodu.

„Je to nádherná vize,“ připustila nakonec, „jenže její čas ještě nedozrál. Nevěřím, že by ji svět toleroval.“

„Možná. Přesto si myslím, že to stojí za pokus. Světová univerzita, Mekka všech talentů – a pokud se nám to nepodaří ani tentokrát, alespoň se poučíme ze svých chyb, a příště, někdy v budoucnosti, to dokážeme.

Lord je možná ješitný, dokonce i trochu naivní člověk, ale tahle idea je větší, než si umí představit. Kdyby se zdařila a převzala jednoho dne otěže vědění, proměnila by se ve skutečnou sílu. Stala by se autoritou. Jako sjednocující síla by mohla uspět tam, kde selhala Liga národů a kde nyní selhávají i Spojené národy.“

„Vy jste vážně romantik – a to velkého formátu,“ řekla Kamila. „Možná,“ připustil jsem, „pokud se ale nějakým způsobem nesjednotíme, čeká nás zkáza. Demokracie se zdá v tomhle ohledu nefunkční; ani OSN není tím prvkem, který by zabránil všeobecně uvolněné destrukci; tím je rovnováha sil. Připadá mi, že autokracie – samovláda vědění – by mohla být lepším řešením…“

Povídali jsme si spolu ještě déle než hodinu. Mladý měsíc vystoupil výš na oblohu, zalil stříbrným svitem moře a proměnil tmavou masu ostrova v třpytící se útvar, který se jako by vznášel na vodě. Zapomněl jsem na jeho opuštěnost, zanedbanost, dusivou vegetaci. V duchu jsem viděl jinou podobu ostrova – všude vládl pořádek, byl osázený, obdělaný, protínaly ho široké cesty a v jeho pěkných budovách se pracovalo na neuvěřitelných objevech. Můj pohled byl odvážný – bohužel…

4.

Množství zásob a věcí, které jsme museli vyložit na pláž, bylo neuvěřitelné. Pracovali jsme pět dní od východu do západu slunce, než jsme všechno přepravili, nakonec se nám to ale podařilo. Rozloučili jsme se s kapitánem a posádkou lodi *Susannah Dingley*, sledovali, jak opatrně proplouvá útesy, a slyšeli její dvojité triumfální zahoukání. Pak se obrátila na severovýchod a pomalu zmizela z dohledu. Vrátí se až za šest měsíců, kdy nám přiveze nové zásoby, a doufejme i další účastníky Projektu. Do té doby budeme ponecháni jen sami sobě.

Pocit osamocenosti na nás dolehl se vší tíhou. Dokud loď kotvila v laguně, spojovala nás s vnějším světem, jakmile ale zmizela za obzorem, uvědomili jsme si svou izolaci. Všichni, dokonce i děti, jsme ji cítili. Přistihli jsme se, že se vzájemně hloubavě pozorujeme, jako kdybychom se viděli zcela nově, jako kdybychom teprve nyní pochopili reálnou situaci.

Já osobně jsem necítil jen opuštěnost. Ostrov na mě už nepůsobil jako neutrální zapomenuté místo, které čeká na to, až ho někdo znovu dá do pořádku. Měl jsem pocit, že se změnil, že už není pasivním objektem, ale naopak něčím aktivním, vyzývajícím. Vyzařoval z něho odpor, dokonce nepřátelství. Napadlo mě, jestli to nesouvisí s tím, že vím, že musíme ostrov obsadit, a jestli ten pocit nevyvolal v mém podvědomí primitivní strach z kletby… Bylo to samozřejmě směšné. Kletba může účinkovat jedině tehdy, když člověk věří v její sílu, což bylo v mém případě naprosto vyloučené. A přesto jsem měl pocit, že ostrov překypuje nepřátelstvím…

Nevím, jestli ještě někdo jiný vnímal totéž, ale všichni jsme po odplutí lodi podlehli poraženecké náladě. A byl to Charles, kdo se pokusil situaci změnit.

Spolu s Walterem vybrali místo, kde bude stát naše osada, nakreslili plány a začali vytyčovat půdorysy chat. Teď nás tam všechny zavedl a začal nám vysvětlovat rozvržení staveb. Jeho důvěra byla nakažlivá. Zanedlouho jsme si začali představovat, jak to tady bude vypadat, a zasypali ho otázkami. Během půl hodiny jsme se zbavili skličujícího pocitu izolovanosti a všem se zvedla nálada. Povzbuzení, plní sil jsme se vrátili do našeho provizorního tábora – a do kuchyně paní Brinkleyové.

Během jídla Walter sestavil dvě zprávy, které vysílačkou odešleme do Uijanji, aby mohly být poslány dál. První byla určená lordu Foxfieldovi. Mluvilo se v ní o úspěšném dokončení vylodění, o odplutí lodi *Susannah Dingley* a o tom, že od zítřka začneme Projekt proměňovat v realitu. Druhá zpráva, myšlená pro tisk a naše příbuzné a přátele, obsahovala ujištění, že jsme všichni v pořádku a plní energie.

Když Walter obě zprávy přečetl nahlas a všichni je odsouhlasili, předal je Henrymu Slaightovi, který si je odnesl, aby je hned odvysílal. Za dvě minuty se však vrátil a tvářil se ustaraně. Naklonil se k Walterovi a něco mu pošeptal, ten se zdvihl a odešel s ním. Vytratil jsem se za nimi a sledoval je do zastrčeného koutu mezi hromadami beden, který sloužil jako provizorní radiostanice. Našel jsem je, jak upřeně hledí dovnitř a svítí si přitom baterkou. Přes jejich ramena jsem viděl, že na místě, kde původně stál rozkládací stolek s vysílačkou, teď leží dřevěná bedna. Rozbitý stolek s vysílačkou byl pod ní.

Tak těžkou bednu jsme odsunuli jen spojenými silami. Jediný letmý pohled na vysílačku nám stačil. Mohli jsme ji okamžitě odepsat. Všichni jsme se podívali vzhůru, na poslední řadu beden, v níž zela díra. Nebyla nám jasná jiná věc:

„Nemohla přece jen tak spadnout," řekl Walter.

Dlaní se opřel o vyrovnané bedny, nepohnuly se ani o píď.

„To je vyloučené," dodal znepokojeně.

Podívali jsme se na sebe. Walter zavrtěl hlavou.

„Ale kdo…? Sám by to nikdo nezvládl. Museli být dva nebo tři…" Znovu zavrtěl hlavou. „Raději to ostatním zatím neřekneme. Ať si myslí, že jsme zprávy odeslali. Povím jim o tom později „

Příští den se práce rozběhly naplno. Charles uvedl do provozu buldozer a začal s ním čistit mýtinu. Tom Conning si připojil k traktoru přívěs a začal vozit stavební materiál. Henry Slaight natáhl vedení kolem našeho dočasného útočiště a vybalil z beden generátor, abychom mohli svítit. Paní Brinkleyová si vybrala členy své kuchařské čety a postarala se o to, aby nezaháleli. Jamie McIngoe se vypravil prozkoumat, kudy potáhneme vodovod. Joe Shuttleshaw s partou pomocníků začal třídit prefabrikované části jednotlivých budov a rovnat je na sebe, aby byly připravené ke smontování. Jeremy Brandon dal dohromady míchačku na beton a vyzkoušel ji. Všichni, včetně dětí, něco dělali.

Dalších šest dní vypadalo stejně – na jejich koncích jsme padali únavou. Výsledky se ale pomalu dostavovaly. V té době Charles už vyčistil hlavní staveniště a pustil se do čištění budoucích polí. Většinu vytrhaného roští jsme snesli na hromady a spálili. Podařilo se nám vybetonovat základy první budovy, která měla sloužit jako společenská místnost a zároveň jídelna s přilehlými kuchyněmi, a nachystat její montované části k sestavení. Pak přišly na řadu základy pro skladiště, kam jsme potřebovali co nejdříve přestěhovat naše nechráněné zásoby. Jamie zavedl provizorně do tábora vodu a zároveň se pustil do kopání příkopu pro položení trubek vodovodu. Vcelku jsme byli spokojeni s postupem prací a měli jsme za to, že si zasloužíme, aby Walter vyhlásil volný den.

Otázkou bylo, jak ho strávíme. Tom Conning měl program vymyšlený. „Je nejvyšší čas se trochu porozhlédnout po okolí. Jsme tady skoro čtrnáct dní a nikdo se nedostal od tábora dál než na čtvrt míle. Co kdybychom vylezli na horu? Pokud se tedy dá mluvit o opravdové hoře. Na to, abychom z ní uviděli celý ostrov, ale bude stačit. Kdo chce jít se mnou?"

Alice Hardyová a její čtyři žáci se okamžitě přihlásili. Andrew Shuttleshaw také zdvihl ruku. Jeho otec Joe mu ji ale hned stáhl dolů a Andrew začal hlasitě protestovat. Tom řekl:

„Nech ho, ať jde s námi, Joe. Nebude nikomu překážet."

Podíval jsem se na Kamilu.

„Vy nepůjdete? Myslel jsem, že hoříte nedočkavostí."

„Po šesti dnech perné práce nemám chuť trávit volno prosekáváním zarostlých stezek. Vím, jak to vypadá. Za jediný den se nedostanete dál než někam do poloviny a navíc nemáte čas se dívat kolem, když se musíte ohánět mačetou. Mám lepší nápad. Pokud nebude Walter nic namítat, vezmeme si člun, poplujeme podél pobřeží a občas někde vystoupíme na břeh."

Dostala člun. Walter byl sám napůl rozhodnutý, že také pojede, ale Charles ho přemluvil, aby zůstal v táboře a promyslel s ním některé úpravy plánů. Pokud jde o ostatní, většina měla v úmyslu strávit volný den opravdovým nicněděláním. Nehodlali se věnovat ničemu namáhavějšímu než ležení ve stínu a zotavování se po předchozím vyčerpávajícím týdnu.

Druhý den ráno, hned po odchodu průzkumné skupinky vyzbrojené mačetami, jsme spustili člun na vodu a vydali se na cestu.

Bylo nás pět: Kamila, Jennifer Deedsová, David Kamp, Jamie McIngoe a já. Západní pobřeží jsme trochu znali, viděli jsme ho z paluby lodi, když jsme připlouvali, proto jsme se rozhodli zamířit na jih, obeplout nejjižnější bod a vrátit se zpátky kolem východního pobřeží.

Narazili jsme však na překážku. Mysleli jsme, že útes tvoří kruh kolem celého ostrova, a netušili jsme, že se přimyká k jižnímu mysu. Ocitli jsme se tak ve slepé uličce a museli se půl míle vrátit a vyplout na otevřené moře. Naštěstí byl klidný den, foukal jen lehký větřík a příboj byl mírný.

Zamířili jsme znovu na jih podél ostrova a drželi se dostatečně daleko od útesu, ovšem jižní mys jsme obepluli po vnitřní straně ostrůvku Hinuati, ležícího necelou míli od Tanakuatuy.

Za mysem se pobřeží úplně změnilo. Bílé pláže vystřídaly nízké čedičové útesy vyčnívající z vody, místy je od ní odděloval úzký pás našedlého písku, zatímco u jejich úpatí se kupily hromady balvanů, vybíhajících až do moře. Útesy se táhly k severu a připomínaly nepravidelnou zeď, místy vysokou až šedesát stop, jinde naopak pouhých pětadvacet, nikde ale hradba nebyla přerušená. K ponuré, hrozivé atmosféře přispívalo nehybné okolí, nic se nepohnulo, kromě vln tříštících se o úpatí útesů.

Kamila položila sama sobě otázku, v hlasu jí zazníval zmatek: „Proč tady nejsou žádní ptáci?“

„Páni,“ řekl David, „tady bych nechtěl přistát jako trosečník.“

Zaraženě jsme pluli dál.

Potom mě upoutalo něco jiného. Vrcholky útesů byly až k samému kraji porostlé vegetací. Obrysy nejbližších křovin a korun stromů byly ostré, zřetelné, zatímco vzdálenější kryla jakási mlha; z dálky to vypadalo jako nějaký neurčitě bílý lem.

„Co to ksakru může být?“ zeptal jsem se. Kamila pokrčila rameny. „Možná nějaká plíseň.“

Jennifer Deedsová se vložila do rozhovoru: „Vzpomínám si, že Walter viděl nějakou mlhu nad východní částí, když přelétal nad ostrovem.“

„To je pravda,“ přidal se Jamie McIngoe. „Z výšky mu to tak mohlo připadat, jenže tohle není mlha.“

Nikdo mu neoponoval. Mlhu by totiž lehký vánek dávno rozfoukal a navíc tenhle útvar vypadal příliš staticky. Kamila vytáhla dalekohled a pustila se do zkoumání mlhoviny, pokud jí to dovolilo pohupování člunu. Za chvíli dalekohled znovu sklonila.

„Opravdu nevím. Řekla bych, že se to vůbec nehýbe. Nejspíš je to nějaká plíseň. Nemohli bychom zajet blíž ke břehu?“

Půjčil jsem si její dalekohled. Nedal se udržet v rovnováze, přesto jsem letmo zahlédl kontury listí a větví stromů, na těch nejbližších ležel jakýsi závoj, dál od nás se ona neznámá věc stávala méně průhlednou a připomínala návěje špinavého sněhu. Neměl jsem nejmenší tušení, co to může být.

Jamie se opatrně přiblížil ke břehu, ale ani odtud jsme nic nerozeznali, kromě toho, že záhadná látka má mnohem pevnější strukturu, než se zdálo na první pohled. V dalekohledu jsme zahlédli občasné duhové záblesky.

„Potřebuju vzorek, abych ho mohla zkoumat,“ řekla Kamila.

„Na to byste musela být zdatný horolezec,“ prohlásil David a podíval se na skály.

„Určitě se mezi nimi najde nějaká průrva. Jamie, buďte tak hodný a zamiřte k ní, hned jak se objeví.“

Pokračovali jsme v cestě. Asi o půl míle dál jsme průrvu skutečně objevili. Byla to vlastně malá zátoka, široká maximálně padesát yardů. Skály zde nebyly vyšší než pětatřicet stop. Uprostřed byly rozštěpené a protékal jimi potok. Boční stěny útesu nevypadaly o nic schůdněji než jeho přední stěna, ale na úpatí se na naplaveném bahně uchytila skupinka keřů. Jejich vrcholky zakrývala ona záhadně nehybná mlhovina.

„Tam se dostanu,“ prohlásila Kamila. „Můžeme tady přistát, Jamie?“ Jamie přeletěl pohledem pás šedivého písku ohraničujícího zátoku. Pochybovačně zabručel, přesto otočil

předek člunu ke břehu, snížil rychlost a opatrně plul dopředu. David se postavil na příď; předklonil se, rukou si zastínil oči a upřeně zíral do průzračné vody.

„Samý písek," hlásil po chvíli. „Nic tady není."

Jamie ještě víc zpomalil, ruku však nespouštěl ze zpátečky, připravený ji okamžitě zařadit. Nebylo to však třeba. David neustále hlásil písčité dno bez jakýchkoli překážek. Břeh jsme už měli na dosah ruky. Dno se v tomhle místě svažovalo velmi povlovně. Jamie naposledy zvýšil obrátky motoru a jakmile příď se skřípotem najela na písek, okamžitě ho vypnul.

Nastalé ticho na nás tíživě dolehlo. Připadalo nám tak nepřirozené a hrozivé, že jsme se chvíli ani nepohnuli. Oči jsme upírali na tmavé útesy a na deprimující šedivý písek na pláži, jehož hladký povrch narušoval jen asi tucet nahnědlých skvrn, které vypadaly jako chomáče chaluh vyvržených na břeh.

„Znám přívětivější místa," řekl David.

„Takhle nějak si já představuju úplný konec světa," prohlásila Jennifer. Najednou vykřikla: „Podívejte se!" a ukázala přitom na nejbližší trs řas. „Ono se to hýbe!"

Podívali jsme se tím směrem. Hnědá skvrna nepravidelného tvaru připomínala rozlitou kávu. V nejširším místě dosahovala průměru dvakrát tři stopy. Nebylo nejmenších pochyb, že se pohybuje. Pomalu se k nám klouzavě přibližovala. Byla od nás ještě příliš daleko, abychom mohli rozeznat nějaké detaily. Vypadalo to, jako kdybychom se pod slabým mikroskopem dívali na obrovitou amébu, přelévající se po písku.

„Co to je? Vůbec se mi to nelíbí," vykřikla Jennifer nervózně. David se zasmál. Vyskočil z člunu do vody a s cákáním proběhl zbývajících pár metrů, které nás dělily od suchého písku. Hnědá skvrna vzápětí zrychlila, blížila se k němu po pláži téměř rychlostí chůze a postupně se natahovala.

David se zastavil, aby si ji prohlédl, nepatrně se přitom předklonil. Potom se znovu zasmál, rozeběhl se, přeskočil ji a utíkal dál směrem ke křovinám.

Hnědá skvrna se zastavila, otočila se a pustila za ním.

„Pozor," zakřičela Jennifer, „je jich tam víc. Dávej pozor, Davide!"

Všech šest skvrn na pláži se dalo do pohybu a blížily se k němu. Všiml si jich. Zastavil se, aby na nás zamával a uklidnil nás, pak běžel dál, přeskočil další skvrnu postupující proti němu. I ona změnila směr a začala ho sledovat.

Viděli jsme, jak doběhl ke křoví a trochu si povyskočil, aby dosáhl na onu podivnou mlhovinu, která ji zakrývala.

Těžko říct, jak se to všechno seběhlo. Jednu chvíli byl normálně vidět a vzápětí se na něho cosi sneslo a napůl ho zahalilo.

Pak se ozval výkřik. Zatímco jeho ozvěna se ještě nesla malou zátokou, David se už otočil a utíkal nazpátek. Hlavu a ramena měl potřísněné hnědou barvou od něčeho, co na něho spadlo. Vřítil se do vody a běžel dál, dokud nezakopl a s plácnutím do ní nespadl, jen pár kroků od nás.

Jamie a já jsme vyskočili z člunu, abychom mu pomohli. Zatímco jsme se brodili vodou k Davidovi, všimli jsme si, že hnědé skvrny klouzají z jeho kůže do vody a tam se rozpouštějí do stovek kuliček, které odplouvají pryč. Nevěnovali jsme jim pozonost. Uchopili jsme Davida a otočili ho na záda. Obličej měl nachově rudý. Rychle jsme ho odtáhli ke člunu a za pomoci obou žen přetáhli přes okraj dovnitř. Pak jsme sami vlezli do člunu a prudce oddechovali ve stoje, zatímco Jennifer se sklonila nad ležícím Davidem.

Za okamžik zdvihla oči. Užasle, nedůvěřivě řekla: „On nežije. Je mrtvý."

Vůbec jsme si nevšimli, že Kamila mezitím opustila člun. Vrátila se právě v okamžiku, kdy Jennifer vyslovila svůj verdikt, a nesla něco zabaleného do kapesníku. Opatrně to položila pod sedadlo, pak znovu nastoupila do člunu a sklonila se k Davidovi.

„Ano. Je mrtvý," pronesla a dál si pozorně prohlížela jeho obličej. Jennifer se odvrátila.

„Kdyby vám tolik nezáleželo na tom, abyste zjistila, co je to za mlhovinu, tak by David…“ začala větu a nedokončila ji.

„Kdokoli z nás mohl dopadnout jako on,“ namítla Kamila. Podívala se na břeh. Většina hnědých skvrn byla už zase nehybná, pouze jedna nebo dvě se ještě pomalu a bez určitého cíle plazily od okraje vody. Jamie se otočil k motoru.

„Raději ho odvezeme zpátky,“ řekl a stiskl startér.

Kamila se posadila a se zamračeným soustředěním pozorovala mlhovinou pokryté stromy na vrcholcích útesů. Mračila se ještě, když už jsme byli na otevřeném moři a vraceli se podél pobřeží zpět. Nabídl jsem jí cigaretu. Vzala si ji a roztržitě zapálila. Teprve, když ji vykouřila a zbytek odhodila do vody, vytrhla se ze zamyšlení a řekla:

„Já tomu nerozumím – vážně to nechápu.“

„Musíme si nějak obstarat exemplář,“ řekl jsem.

Nechápavě se na mě podívala.

„Myslím, vzorek té podivné mlhoviny.“

„Ach, *tamto*,“ odpověděla.

„Měl jsem za to, že se o ni zajímáte.“

„Už vím, co to je.“

„Cože?“

„Je to pavučina – docela obyčejná pavučina.“

Podíval jsem se k pobřeží. Na mlhavý bílý obal, který zakrýval stromy. Hrůzou se mi zatajil dech.

„To je vyloučené. Nemůže to být pavučina. Něco takového by dokázaly jen miliardy, bilióny pavouků… Ne, tomu nemůžu věřit… To je nepředstavitelné…“

„Nic si nevymýšlím,“ trvala na svém. Sklonila se pod sedadlo, vyndala odtud svázaný kapesník a opatrně ho rozbalila.

„Tady je máme. Původce všeho,“ řekla.

Uvnitř leželo šest pavouků s nohama propletenýma ve smrtelné křeči. Prstem jednoho obrátila, aby mu bylo vidět na záda.

Nebyl to žádný obrovitý pavouk – v tropech by se určitě našli větší. Tělo měl dlouhé nanejvýš dva centimetry. Červenohnědý podklad překrýval tmavě hnědý vzor. Vypadal naprosto neškodně.

Zvedl jsem oči, podíval se na vrcholek útesu a znovu zavrtěl hlavou. „Nemůžu tomu věřit,“ opakoval jsem znovu.

„Přesto mají na svědomí Davida – pokud tady neexistuje ještě nějaký jiný druh,“ poznamenala Kamila.

Upřeně jsem hleděl na obsah kapesníku. Samozřejmě jsem slyšel o jedovatých pavoucích, představoval jsem si je ale mnohem větší, s chlupatýma nohama. Pořád jsem tomu nemohl uvěřit.

„Co je to za druh?“ zeptal jsem se Kamily. Pokrčila rameny.

„Pavouci vyžadují dost specializované studium. Poznám jen, že se jedná o dospělého jedince, samičku. Třída: Arachnida. Řád: Araneae. Podřád: Araneomorphae. Jinými slovy je to pavouk.“

„To poznám i já,“ řekl jsem.

„Víc říct nedokážu,“ přiznala se. „Pravděpodobně má i své vlastní jméno. Uvědomte si ale, že jen v samotné Anglii existuje přes šest set druhů pavouků, a bůh ví, kolik jich může být v téhle části světa, takže přesné zařazení není žádná hračka. To dokáže jen odborník. Já mohu jen potvrdit, že po stránce strukturní se pravděpodobně jedná o zcela normální druh pavouka. Prohlédnu si ho pod mikroskopem, až se vrátíme zpátky.“

„Jsou jedovatí? Poznáte to?“ naléhal jsem.

„Všichni z řádu Araneae jsou jedovatí," odpověděla. „Míra jejich nebezpečnosti závisí na tom, zda mají dostatek síly, aby propíchli naši pokožku, dále na složení jedu a jeho množství."

Jennifer se k nám připojila a s fascinovanou hrůzou pozorovala pavouky v Kamilině kapesníku.

„Jsou určitě prudce jedovatí – jako černá vdova nebo tarantule," prohlásila a otřásla se.

„Neřekla bych – to by byli stejně smutně proslulí, i když u tarantule se z velké části jedná o pouhý mýtus," ozvala se Kamila.

„Měla jsem dojem, že hmyz a škůdci jsou vaše doména," poznamenala Jennifer.

„To ano," odpověděla Kamila klidně. „Jenže pavouci nepatří mezi hmyz – i když některé jejich formy mohou patřit mezi škůdce. Většina pavouků tak stojí mimo oblast mého zájmu." Podívala se znovu na mrtvá tělíčka. „Podle mě by jejich kousnutí mělo maximálně způsobit svědění a nepatrný otok – rozhodně nic horšího."

„A přesto Davida zabili," řekla Jennifer hořce.

„Přesně tak. I když kousnutí dvou nebo tří stovek pavouků, kterým by se jed dostal téměř naráz do těla, by se mohlo projevit zcela odlišně. Ale proč? Tomu právě nerozumím," poznamenala Kamila a zavrtěla hlavou.

Odšroubovala z dalekohledu jednu čočku a použila ji na detailnější prozkoumání pavouka. Po chvíli řekla:

„Vypadá docela normálně. Osm očí, silně vyvinutá kusadla – což se dalo očekávat, když proniknou lidskou pokožkou – a šest snovacích bradavek. A tak bych mohla pokračovat ve výčtu charakteristických znaků obyčejného pavouka." Zamyšleně si ho dál prohlížela. „Vím toho o pavoucích tak málo proto, že Araneae nepatří mezi škůdce. V opačném případě bychom o nich měli víc poznatků. Neškodí nám, a zatím jsme ani neobjevili, jak by nám mohli být užiteční, a proto se o ně zajímá jen pár odborníků. Za normálních okolností se jejich a naše životy sotva kdy protnou. Kromě pozitivního faktoru, že zabíjejí velké množství hmyzu, který by nám jinak škodil, jako kdybychom žili v odlišných světech. Každý si jdeme svou cestou a většinou se setkáváme jen náhodou. Dalo by se říct, že se jedná o téměř perfektní koexistenci – proto je to všechno tak podivné…"

„Mimochodem, pokud jde o hmyz," ozval jsem se, „příliš ho tady není, i když ve zdejších krajích by člověk očekával pravý opak."

„Já zase postrádám květiny," přidala se Jennifer. „Zřejmě za to může nedostatek hmyzu, který by je opyloval…"

„Myslím, že už začínám chápat, proč tady nejsou ptáci," prohlásila Kamila.

5.

Doufal jsem, že se nepozorovaně vrátím do tábora a tam se poradím s Walterem nebo Charlesem, jak to zařídit s Davidovým tělem, ale mé naděje se nesplnily. Několik lidí se potulovalo po okolí, a jakmile nás uviděli, zamířili dolů na pláž, aby nás přivítali. Poslali jsme jednoho z nich pro přikrývku, abychom mohli zakrýt Davidovo tělo, vynesli jsme ho z člunu a uložili do jednoho z vaků mezi bednami. Pak jsme se s Jamiem vydali za Walterem. Zastihli jsme ho s Charlesem ve stanu, který jim na staveništi sloužil jako provizorní kancelář, probírali právě pián odvodňovací sítě. Vyslechli nedůvěřivě naši zprávu a šli se o ní okamžitě přesvědčit.

„Že ho zabili pavouci!“ zvolal Walter. „Co je to za nesmysl? Jací pavouci?“

Vysvětlili jsme mu, že Kamila má několik jejich exemplářů. Našli jsme ji u stolku pod plachtovinou, jak jednoho z nich soustředěně zkoumá pod mikroskopem.

„Nemůžu na něm najít nic neobvyklého,“ oznámila nám. „Vypadá naprosto obyčejně, i když ho nedokážu přesně zařadit. Pavouků je příliš mnoho druhů. Pokusím se ho rozříznout, nevím ale, jestli se mi to podaří – chce to velkou obratnost. Stejně si ale nemyslím, že zjistím něco nezvyklého – například abnormálně vyvinuté žlázy s jedem, nebo něco podobného. Řekla bych, že smrtelně nebezpečnými se stávají až ve velkém počtu.“

„Kolik jich bylo?“ zeptal se Walter.

„To se dá těžko odhadnout – spadli na něho v celém trsu,“ odpověděla Kamila.

„Podle mě jich v každé té skupince na pláži bylo několik stovek,“ vložil jsem se do rozhovoru. „Tehdy jsme ovšem nevěděli, že jsou to pavouci – vypadali jako hnědé skvrny, co se pohybují.“

„Myslíte, že to místo zamořili?“ zajímal se Walter.

„Kdyby šlo jen o jedno místo,“ řekla Kamila. „Vzpomínáte si na ony pásy mlhy, které jste viděl z letadla? Nikdo z nás netuší, jak hluboko do nitra ostrova sahají.“

Walter se podíval na pár mrtvých pavouků ležících na stole. „Připadá mi to naprosto nemožné. V životě jsem neslyšel, že by se pavouci takhle chovali,“ prohlásil.

„A právě to mě znepokojuje,“ přiznala se Kamila. „Pavouci se takhle skutečně nechovají. Existuje sice jeden jejich druh, označovaný jako lovci, ale ti stoprocentně neútočí ve skupinách. Pavouci vlastně nedělají vůbec nic v kolektivu…“

Walter se na chvíli zamyslel, v tváři se mu objevilo znepokojení.

„Expediční skupina se ještě nevrátila,“ řekl rozrušeně.

Neobjevila se ani po západu slunce.

Nad táborem se vznášela zlá předtucha. Nejnervóznější byl Joe Shuttleshaw. Několikrát se vydal po pláži až k místu, kde se skupina pustila do prosekávání stezky. Pokaždé si přiložil ruce k ústům a co nejhlasitěji zavolal. Pak se odmlčel a poslouchal, stejně jako my všichni, jestli se odněkud neozve odpověď. Žádná nepřicházela. Zkusil to znovu, stejně neúspěšně. Nakonec se dovlekl zpátky, posadil se vedle své ženy a okusoval si nehty.

„Neměl jsem mu to dovolit. Říkal jsem mu, aby nikam nechodil,“ mumlal si pro sebe.

Charles se ho pokusil uklidnit.

„Určitě zašli moc daleko. Špatně odhadli čas na návrat a ve tmě nemůžou jít tak rychle.“

Po dvou hodinách však podobné vysvětlení přestal nabízet. Seděli jsme a téměř nemluvili. Napjatě jsme poslouchali, s každým novým Joeovým zavoláním rostl náš pesimismus.

Když tma trvala už třetí hodinu a Joe se už po několikáté vrátil k planoucímu ohni, který jsme záměrné udržovali, zeptal se přímo: „To tady chcete jen tak nečinně sedět? Můj kluk zůstal tam někde venku. Kdo ho půjde hledat se mnou?“

Stál a upřeně si nás prohlížel. Nikdo se nehýbal. „Jak myslíte. Půjdu sám,“ rozhodl se.

„Nedělej to, Joe,“ zapřísahala ho manželka.

„Nemá to smysl, Joe,“ ozval se Walter. „Po tmě se džunglí nedá jít. Zjistili to, a proto se rozhodli někde přenocovat.“

„Tomu přece sám nevěříte?“ zaútočil na něho Joe.

„Moc bych si přál, abych se nemýlil,“ odpověděl Walter. „Pokud se ale skutečně dostali do nebezpečí, nepomůže jim, když kohokoli dalšího vystavíme stejnému riziku – a navíc v takovéhle tmě. Musíme počkat do rána.“

Joe nerozhodně váhal, manželka ho nervózně tahala za rukáv. Znovu se podíval do tmy. Nakonec si sedl, zdrceně hleděl do ohně.

Dětem jsme zatím o Davidově smrti neřekli. Teď se Chloe, nejstarší dcera Brinkleyových, zeptala:

„O jakém nebezpečí to mluvíte, tati?“

Charles jí odpověděl diplomaticky:

„Walter jen řekl, pokud by se dostali do nebezpečí, miláčku. Víš, zatím toho o ostrově moc nevíme. Mohli by tady být… třeba hadi, proto musíme být opatrní.“

„Aha,“ řekla Chloe. „Já jsem myslela, že mluvíte o černoších.“

„Jak tě to napadlo?“ zeptal se Charles překvapeně. „Ti jsou přece mírumilovní. A kromě toho se už vrátili domů, odpluli přece s lodí.“

„Pak to musel být někdo jiný,“ prohlásila Chloe.

Charles se na ni pozorně zadíval.

„O kom to mluvíš?“ zeptal se.

„Přece o těch, co jsme je viděli s Petrem dneska odpoledne.“

Chvíli ji upřeně pozoroval a potom se tázavě obrátil na syna. Petr přikývl.

„Je to pravda,“ řekl. „Neměli na sobě žádné šaty a celí se leskli.“

Charles se zamračil.

„Kde jste je viděli?“

„Šli jsme se podívat na staveniště, ale bylo nám horko, tak jsme si sedli kousek dál do stínu. Viděli jsme, jak vyšli z lesa.“

„Kolik jich bylo?“

„Jen dva.“

„Co dělali?“

„Nic. Zůstali stát na okraji lesa, dívali se na staveniště a potom zase zmizeli.“

Walter se naklonil dopředu a soustředěně se zahleděl na obě děti.

„A nezdálo se vám to jenom?“

„Určitě ne,“ ujistila ho Chloe. „Petr si jich všiml první. Mezi křovím byli vidět jen od pasu nahoru. Ukázal mi, kde jsou, pak jsem je taky uviděla.“

Walter se rozhlédl dokola.

„Zpozoroval je ještě někdo jiný? Nebo narazil na známky jejich přítomnosti?“

Nikdo se neozval. Všichni jen zavrtěli hlavou.

„Nemohli tady být před tím, než jsme připluli. Všimli bychom si jejich stop. Počítal někdo, kolik domorodců odjelo s lodí?“

„Předpokládali jsme automaticky, že se o to postará kapitán,“ ozval se Charles.

Rozhostilo se zamyšlené ticho, nakonec Jamie McIngoe vyslovil nahlas otázku, která nás všechny napadla:

„Jestli opravdu patří k té partě z lodi, proč tady zůstali?“

Ve vzduchu zůstal viset znepokojivý otazník…

Ráno jsme vykopali hrob a uložili do něj Davidovo tělo. Charles se za něho krátce pomodlil a potom jsme na tělo navršili zem.

Po skupince, která se vydala na průzkum, stále nebylo ani vidu ani slechu.

Joe Shuttleshaw trval na tom, že je musíme jít hledat. Nikdo se dobrovolně nepřihlásil. Walter, podporovaný Charlesem, otálel.

„Nemá to smysl, hráli bychom si na slepou bábu, nejdřív musíme zjistit, o co tady jde. Pokud těch sedm lidí skutečně něco postihlo – což stále s jistotou nevíme –, nedá se vyloučit, že to neohrozí i dalších sedm lidí, nebo větší skupinu. Jediná rozumná věc, kterou teď můžeme udělat, je pokračovat v práci.“

Nikdo se netvářil příliš nadšeně.

Byla to Kamila, kdo nakonec navrhl řešení. Postavila se proti Walterovi.

„Joe má pravdu,“ řekla. „Nemůžeme se tvářit jako by nic. Musíme je jít hledat. Něco mě napadlo a ráda bych si to ověřila. Nejdřív ale musím vědět, jestli máme nějaké insekticidy?“

„Několik sudů s různými druhy,“ odpověděl jí.

„A co stříkací pistole?“

„Měly bych jich tu být dva nebo tři tucty, ale…“

„Výborně,“ přerušila ho. „Takže navrhuju zkusit následující věc…“

Do oběda byli s přípravami hotovi. Oba na sobě měli kalhoty, vsoukané do vysokých holínek, dále bundy s dlouhým rukávem zapnuté až ke krku a rukavice. Na hlavu si nasadili neuměle vyrobené široké klobouky z palmových listů. Přes ně si přehodili trojnásobně přeloženou moskytiéru a její konce zastrčili pod bundu, čímž vznikla provizorní včelařská kukla. U pasu měli oba připnuté pouzdro s mačetou a k ní přidali stříkací pistoli s insekticidem, kterým se předtím také navzájem štědře polili.

„Tenhle přípravek na pavouky nejspíš nezabere,“ prohlásila Kamila, „ale jejich citlivým nohám se asi líbit nebude, takže bychom od nich měli mít pokoj.“

Znovu naplnili stříkací pistole. Joe si zavěsil náhradní plechovku k pasu a byli připraveni vyrazit. Charles ale ještě kývnutím hlavy odvolal Kamilu na stranu, postavil se tak, aby ho částečně zakrývaly bedny, strčil ruku do kapsy a pak ji napřáhl směrem ke Kamile.

„Umíte s tím zacházet?“ zeptal se.

Podívala se na revolver v jeho dlani.

„Ano, ale…“ chtěla něco namítnout.

„V tom případě si ho raději vezměte. Koneckonců, pavouci tady možná nejsou jediným problémem, nemám pravdu? Snažte se ho neztratit, třeba ho budeme ještě potřebovat.“

Kamila zaváhala, pak se rozhodla:

„Dobrá. A děkuju,“ řekla, načež schovala revolver do kapsy.

Všichni jsme je doprovodili na začátek zarostlé stezky, kterou před nimi prosekala průzkumná skupina. Dívali jsme se za nimi, dokud nám nezmizeli za zatáčkou. Potom jsme se v houfu zase vrátili zpátky.

Cítil jsem určité výčitky svědomí. Myslím, že Walter na tom byl stejně. S nádechem sebeobrany řekl:

„Přišla s tím nápadem sama... Má samozřejmě pravdu, že je třeba začít s pátráním… ale nemůžeme si dovolit riskovat víc lidí, než je nezbytně nutné…“

Po čtyřech hodinách se Kamila vrátila. Stačila urazit polovinu cesty po pláži, než jsme si jí všimli. Kráčela pomalu, klobouk s moskytiérou v ruce. Rozeběhli jsme se k ní.

„Kde je Joe?“ vykřikla jeho žena.

„Jde za mnou,“ odpověděla Kamila a ukázala za sebe chabě rukou.

„Našli jste je?“ zeptal se Walter.

Podívala se na něho s prázdným výrazem ve tváři. Potom pomalu přikývla.

„Ano… Našli jsme je…“

Každému bylo jasné, co to znamená. Vypadala úplně zničeně. Vyměnil jsem si pohled s Walterem a pak zamířil s Kamilou do tábora. On zůstal na místě a uklidňoval ostatní. Když se k nám znovu připojil, Kamila už seděla na židli a upíjela silnou brandy s vodou.

„Byli všichni mrtví?“ zeptal se.

Přikývla, chvíli se upřeně dívala do sklenice a potom ji naráz dopila.

„Nedostali se dál než míli a půl odtud,“ řekla.

„Zase pavouci?“ zeptal se Walter.

Kamila opět přikývla.

„Nebyli pod nimi ani vidět.“ Otřásla se hrůzou. „Joe chtěl najít svého syna. Začal na ně stříkat jed. Bylo to hrozné. Utekla jsem…“

„Na vás nezaútočili?“ zajímal se Walter.

„Vrhli se jich na nás celé stovky, začali nám lézt po nohách, ale brzy se zarazili a couvli. Padali na nás i u stromů, ale ani ti se na nás neudrželi.“ Zavrtěla hlavou. „Zkoušeli to přesto znovu a znovu. Byly jich statisíce. Ti před námi neměli nejmenší šanci. Všechno se muselo odehrát v mžiku – stejně jako s Davidem...“

Zvenku se ozvaly hlasy. Walter vykoukl, aby zjistil, co se děje.

„To je Joe,“ oznámil nám a zmizel.

Postavil jsem se ke vchodu. Na místě, kde stezka ústila na pláž, se objevila postava, která něco nesla v náručí. Kamila za mnou řekla: „Snažila jsem se mu to rozmluvit. Jaký to má smysl?“

Nalil jsem jí novou sklenici brandy. Vypadala, že ji opravdu potřebuje. Po deseti minutách, když se trochu vzchopila, řekla: „Měli bychom jít za ostatními.“

Našli jsme je tam, kde jsme předpokládali. Čtyři muži kopali nový hrob. Joe Shuttleshaw seděl na spadlém stromu, kousek stranou, a v obličeji neměl docela žádný výraz. Jeho žena klečela vedle něj, objímala ho a po tvářích jí tekly slzy. Zdálo se, že vůbec nevnímá její přítomnost. Jeho břemeno leželo na zemi blízko něj, zakryté plachtou. Ani na okamžik z něho nespustil oči. Ostatní stáli kolem, mlčenliví a vyděšení.

Charles se znovu pomodlil – do modlitby zahrnul i jména šesti dalších z výzkumné skupiny. Pohled na Andrewovo tělo nás odradil od původního záměru přinést i ostatní mrtvé. Rozešli jsme se, většina z nás ve velmi zamyšlené náladě.

Tentýž večer se k Walterovi dostavila deputace. Tvořili ji Joe Shuttleshaw, jeho žena a Jeremy Brandon; přišli mu oficiálně oznámit, že se rozhodli dál nepokračovat v Projektu. Chtěli po něm, aby přivolal zpátky loď a dal jim tak možnost odjet pryč, i každému dalšímu, kdo se k nim bude chtít přidat. Tvrdili, že vzhledem k plánované zastávce v Uijanji nemůže být ještě příliš daleko. Pokud by se *Susannah Dingley* přesto už nemohla vrátit, musí Walter požádat úřady v Uijanji o nějakou menší loď, v čemž mu nepochybně vyhoví.

Walter, který oznámení o rozbité vysílačce stále odkládal, byl teď donucen říct jim holou pravdu. Joe ztratil nervy a nevěřil mu, dokud vysílačku neuviděl na vlastní oči. Když mu došlo, že je neopravitelná, obrátil se na Waltera a obvinil ho, že vysílačku schválně poškodil, aby zabránil komukoli vzdát se účasti na jeho převzácném Projektu.

V té chvíli Walter povolal Charlese, aby ho podpořil. Tomu se po určité době podařilo přivést deputaci k rozumu – nebo alespoň do stavu tomu blízkému, neboť její členové se vzdálili, aby se znovu poradili.

Následujícího rána nás Charles, čelící doutnající vzpouře, všechny svolal a bez přikrašlování vylíčil naši situaci. Musíme počítat s tím, že bez vysílačky jsme šest měsíců odkázáni jen sami na sebe. Jakmile se loď po půl roce vrátí, nikomu nebude bráněno v odchodu. Do té doby ale všechno závisí jen na našem úsilí. Zatím je od nás zamořená oblast

vzdálená nejméně míli a půl. Nedá se ovšem odhadnout, jak rychle se bude přibližovat a zda k tomu vůbec dojde, přesto musíme být připraveni i na takovou variantu.

Z toho vyplývá, že je třeba si pospíšit s dokončením jednotlivých staveb. Čím dříve budou hotové, tím rychleji získáme bezpečné zázemí. Navíc, naše dnešní provizorní příbytky by nás dostatečně neochránily během období dešťů, jakmile nastane.

Hašteření a vzájemné obviňování nám nijak nepomohou. Jsme všichni na jedné lodi. Přežití všech závisí na práci každého z nás. Náš problém je důsledkem zcela nepředvídatelných okolností. Teď, když nebezpečí známe, nemůže nás už překvapit: dokážeme mu čelit.

Ze všeho nejdříve musíme proti pavoukům vybudovat ochranný val. Za pomoci buldozeru vyčistíme pás široký asi šest stop, kterým ohraničíme naše obydlí. Podél něho rozestavíme postřikovací zařízení, připravená kdykoli k použití. Hlídka umístěná za valem při jakékoli známce blížícího se nebezpečí vyhlásí poplach a celý pruh postříkáme insekticidem. Ten, jak Kamila vyzkoušela, představuje účinný prostředek, který postaví pavoukům do cesty nepřekonatelnou překážku. To bude první linie naší obrany, a i kdyby nebyla stoprocentně účinná, naprostou ochranu nám poskytnou naše domy, jakmile se nám je podaří dokončit.

Dále bychom si všichni měli zhotovit stejné oblečení, jaké měli včera na sobě Kamila s Joem, a zvyknout si ho nosit pokaždé, když půjdeme za hranice ochranného pásu.

Musí se uznat, že Charles odvedl kus pořádné práce. Přízrak pavouků značně zlehčil a nahradil ho představou, že se jedná pouze o nezvyklé škůdce, nad nimiž dokážeme zvítězit svou prací a důvtipem. Jeho optimismus byl nakažlivý. Rozešli jsme se po svých úkolech s mnohem lepší morálkou. Tentýž večer mě vyhledala Kamila.

„Dobrý večer," přivítal jsem ji. „Nikde jsem vás v táboře neviděl. Kam jste se na celý den ztratila?"

„Pozorovala jsem pavouky," odpověděla. „Walter mi za to právě umyl hlavu, i když to nemyslel tak úplně vážně. Uvědomuje si, že čím líp poznáme jejich zvyky, tím úspěšněji se jim můžeme bránit. Vadilo mu jen, že jsem odešla sama."

„A měl naprostou pravdu," přidal jsem se. „Udělala jste pěknou hloupost. Představte si, že byste si třeba zlomila kotník, nebo si ho jen vyvrtnula. Nevěděli bychom, kde vás hledat"

„V podstatě mi řekl totéž," přiznala se. „Slíbila jsem mu, že už se to nebude opakovat. Jenže tím pádem musím vyřešit nový problém. Vy byste se mnou zítra asi nešel?"

Nečekal jsem takovou otázku. Dost mě zaskočila. Váhal jsem.

„Víte…" začal jsem.

„To je v pořádku. Nemusíte se mnou chodit," přerušila mě.

„Ne. Půjdu s vámi," rozhodl jsem se. „Co budu potřebovat?"

„Stejné oblečení, jaké jsem měla já a Joe. Stříkací pistoli. A dalekohled."

„Dobře. Teď mi musíte ještě ukázat, jak si mám uplést klobouk."

Vyrazili jsme na cestu hned ráno, klobouky se sítí jsme zatím drželi v ruce. Dvě míle jsme šli po pláži, drželi jsme se okraje vody, kde byl písek dostatečně pevný. Dostali jsme se tak až na konec laguny a k prvním skalám. Vyšplhali jsme se po nich vzhůru k nízkým útesům. Od té chvíle jsme už nepostupovali tak rychle, občas jsme si museli cestu prosekávat.

Zatím jsme na křoví neobjevili žádné stopy pavučin. Kamila ale usoudila, že bude moudřejší, když si nasadíme klobouky a postříkáme se navzájem insekticidem.

„Podle toho, co už vím," prohlásila, „pavučiny znamenají, že pavouci dané území dobyli a osídlili, až potom jejich populace začne vyvíjet tlak vnějším směrem. Mezi nimi a námi je pás neobsazené země, kterou nyní křižují potulné bandy pavouků. Jako první pionýři se postupně tlačí kupředu, zatímco prostor za nimi se zaplňuje. Budeme muset popřemýšlet o jednom – jakým způsobem by se dala zjistit průměrná rychlost jejich postupu. To nám umožní odhadnout, kolik času nám zbývá na přípravy. Nebo jestli se nebudeme muset přesunout dál na sever, abychom získali víc času."

„Na stěhování můžeme skoro zapomenout," ozval jsem se. „Kvůli zásobám jsme připoutáni k místu, kde jsme se vylodili. Nemůžeme je přenášet příliš daleko."

„Zbývá tedy obrana," uznala Kamila. „Rozhodně nám ale pomůže, když budeme vědět, kdy musíme být připraveni „

Po chvíli jsme vyšli z houští na skalnatý výběžek. Před námi se rozevřel výhled na pobřeží a jižní úbočí zdvojené hory. Posadili jsme se a dívali se do krajiny, plni bázně.

Oblast pokrytá pavučinou se táhla tak daleko, že jsme ani nedokázali stanovit její přesné hranice. Pavučina vypadala nejdříve jen jako nezřetelný opar, ale po jedné míli se měnila v hustou přikrývku, takže se zdálo, že celý pás země od pobřeží až do poloviny úbočí hory je pokrytý nažloutlým sněhem. Člověk mohl mít i pocit, že nerovné obrysy bíle obalených stromů vytvářejí při pohledu shora dojem velkého oblačného pole. To se občas pod dopadajícími slunečními paprsky rozehrálo duhovými barvami…

Minutu, možná i déle, jsme se jen mlčky dívali. Jako kdyby mou mysl zaplavily ony miliardy pavouků, kterých na něco takového bylo zapotřebí. Kamila prolomila ticho jako první a nečekaně se zeptala:

„Jaká bude cena za tuhle rovnováhu v přírodě?"

Šli jsme dál. Na křovinách, které jsme míjeli, se pavučina zatím objevovala jen tu a tam, ale zakrátko jsme narazili na první skupinky pavouků lezoucích po zemi. Vlastně jsem si jich všiml, až když zaútočili. Vyrazili z křoví zleva ode mě a vmžiku mi obklopili nohu. Bezděčně jsem uskočil stranou. Kamila, která šla za mnou, mě uklidňovala:

„Nebojte se. Nic vám neudělají."

Měla pravdu. Lezli mi po botách, pár se jich vyšplhalo až k mým kolenům, ale pak jako by je to najednou přestalo bavit, spadli dolů a rychle mizeli pryč. Stejně tak se stáhli i ti na zemi.

„Pavouci mají čichové a chuťové buňky na nohou – a tahle látka se jim moc nezamlouvá," řekla Kamila tiše.

Šel jsem dál s větší jistotou. Setkali jsme se ještě asi s tuctem podobných houfců, ale i ty se před námi daly na ústup. Zanedlouho jsme narazili na další výběžek pohoří, z něhož bylo vidět na malou zátoku s pláží. Vzpomněl jsem si, že už jsem se na ni jednou díval z moře, byl to poslední úsek pobřeží obklopený porostem, za ním začínala nepřerušovaná řada útesů. Pás křovin spolu s několika stromy se táhl až k písku, o poznání šedivějšímu než na naší straně ostrova. Pláž byla pokropená sedmi nebo osmi známými beztvarými hnědými skvrnami.

„To je ono," pronesla Kamila spokojeně.

U skály jsme nezahlédli ani jediného pavouka, proto jsme se posadili a vytáhli dalekohledy.

Příliš jsem toho s ním nerozeznal. Skupinky pavouků držely tak těsně při sobě, že tvořily jednolitou masu. Prohlížel jsem si jednu skupinku po druhé, všechny vypadaly úplně stejně a vůbec se nehýbaly. Sotva jsem ale sklonil dalekohled, Kamila tiše vykřikla. Chtěl jsem se podívat stejným směrem jako ona, když vtom jsem si všiml, že se jedna skvrna pohnula. Sledoval jsem dalekohledem, jak se pavouci, stále v jednom chumlu, rozběhli po zešikmené pláži.

„Něco je vyrušilo," řekl jsem, když se i druhá skvrna dala do pohybu.

„Krab," odpověděla Kamila. „Podívejte se tamhle ke stromům." Zaměřil jsem dalekohled na neurčitý tmavý bod, byl to opravdu krab. Urazil od stromu asi pět stop a rychle mířil do vody. Z obou stran se k němu blížily dvě hnědé skvrny, vzápětí mu zkřížily cestu. Krab se stočil na stranu, načež po několika vteřinách oba chomáče rovněž změnily směr a znovu se mu snažily nadběhnout.

Krab se najednou zarazil a znehybněl, klepeta měl zdvižená a připravená. Obě pavoučí skupiny lezly dál, postupně ale zpomalovaly, až se několik centimetrů před ním zastavily. Krab se znovu pustil po svahu dolů k vodě. Možná by to býval stihl, protože byl nepatrně

rychlejší než pavouci, jenže vtom se dala do pohybu třetí skupina, aby mu přeťala cestu. Nejspíš si jí všiml, až když byla těsně u něho. Pokusil se ještě uhnout stranou, ale bylo pozdě. Pavouci se přes něj přelili. Krab ještě kousek utíkal, postupně ale ztrácel rychlost, až se zastavil a doslova zmizel pod horou pavouků.

Kamila odložila dalekohled.

„Bylo to moc poučné," řekla. „Ve skupině se pohybují rychlostí asi čtyři míle za hodinu. Mají špatný zrak – jako většina pavouků. Všiml jste si, že jakmile se krab přestal pohybovat, ztratili ho? Předem odhadli, kudy poběží, a podle toho se zařídili. To je neobyčejně zajímavé znamená to, že kolektivně věděli, že bude mířit k vodě. Jakmile pak změnil směr, udělali totéž – a potřebovali pouhých několik sekund, aby se rozhodli, kudy mu nově nadběhnou. Je to velmi zvláštní…

Úžasné bylo, jak ho přemohli – kraba chráněného krunýřem a usmrtili téměř na místě. Museli mířit na oči a pravděpodobně i na články nohou, i když by mě nikdy nenapadlo…"

Kamila se na okamžik zamyslela a potom znovu uchopila dalekohled a zadívala se na nejbližší skupinu, kterou pozorovala před útokem na kraba. Oba jsme ji chvíli mlčky sledovali. Pavouci se sice nehnuli z místa, ale nebyli nehybní jako ostatní skupiny, naopak se hemžili podobně jako ti na krabovi.

„Možná taky chytili kraba," nadhodil jsem.

Blížila se jedenáctá hodina. Snídali jsme brzy, a tak jsem začal mít hlad. Vytáhl jsem z brašny svačinu a nabídl i Kamile. Pustili jsme se do jídla, oči jsme ale nespouštěli z pláže.

Byl teplý den – až příliš teplý pro toho, kdo byl tak oblečený jako my, a přesto bych neodložil jediný kus. Kdykoli se mohli vynořit pavouci. Dovolil jsem si jediný přepych, nadzvedl jsem moskytiéru zakrývající mi krk a zachytil ji za okraj klobouku tak, abych ji v nutném případě mohl ve zlomku vteřiny znovu spustit. Pokud šlo o samotný klobouk, byl jsem rád, že ho mám, protože slunce na bezoblačné obloze pěkně pálilo. Toužil jsem po chladivém vánku, ale vzduch se téměř nepohnul.

Kamila, která přesunula svou pozornost ze zátoky k velkému pavučinovému pásu podél pobřeží, náhle vykřikla a rychle popadla dalekohled. Nejdřív jsem nechápal, co ji tak zaujalo. Pak jsem si všiml, že se od rozprostřené bílé plachty odděluje tenký pramínek. Dal se rozeznat jen na pozadí modré oblohy, a i tak byl sotva viditelný. Kamila zaklonila hlavu a sledovala, jak stoupá stále výš. Vzal jsem svůj dalekohled, našel pramínek a pozoroval ho, jak se ztrácí v obrovské výšce, nic jsem z toho ale nedokázal vyvodit. Na okamžik mě napadlo, jestli to není jen pára z horkého pramene, potom jsem si ale uvědomil, že ta by zmizela po několika desítkách metrů. Vtom mou pozornost upoutalo další vlákno, které se objevilo o kus dál. Ve výšce asi tisíc stop se zřetelně ohnulo, nicméně stoupalo dál. Přejel jsem rychle dalekohledem oblohu a v dálce jsem objevil další tři sloupce a ne zcela zřetelné stopy po jiných. Sklonil jsem dalekohled a ještě jednou se podíval na bílou plachtu.

„Museli jsme se zmýlit. Tohle nemůže být pavučina, vždyť se to vypařuje," řekl jsem.

Kamila zavrtěla hlavou.

„Je to pavučina. A tohle," ukázala na nejbližší pramínek, „slouží k migraci. To jsou pavouci na export. Využijí proudu teplého vzduchu a stoupají s ním. Milióny malých pavoučků jsou tak vyslány do světa."

Řekl jsem nevěřícně: „Pavouci neumějí létat."

„Za správných podmínek to zvládnou. Pavučina umí hotová kouzla. Nečetl jste knížku *Plavba na lodi Beagle*? Jak se její hrdinové jednoho rána probudili víc než stovku mil od pevniny a zjistili, že mají všechna ráhna a celou palubu pokryté malými pavoučky?

Stačí, když vylezou za klidného teplého počasí na nějaký vysoký bod – do koruny stromu, křoví, nebo jen na stéblo trávy – a tam usoukají několik centimetrů pavučiny. Pak už mohou jen čekat. Dříve nebo později proud teplého vzduchu vlákno nadzdvihne a odnese s sebou. Pavoučci se dostanou nahoru podle stejného principu jako například kluzák. Teplý

proud je může vynést do dvaceti tisíc stop, a dokonce i výš. Přesně tohle se odehrává kolem nás.“

Podíval jsem se na bílá vlákna a snažil se představit si celý ten proces. Malí pavoučci se po miliónech vystřelují do volného prostoru s nadějí, že je vítr přenese na novou zem.

„Vždyť přece musí spadnout do moře,“ namítl jsem.

„V devadesáti devíti celých devadesáti devíti setinách případů tam opravdu skončí,“ souhlasila se mnou, „co to ale znamená ve srovnání s jejich plodností? Někteří z nich určitě přežijí a budou se dál množit.“ Podívala se znovu na pavučiny vznášející se ve vzduchu. „Naštěstí se dostávají dost vysoko a vítr je unáší na východ. Tím směrem tady nejspíš fouká nejčastěji, jinak by byl už zamořený celý ostrov.“

Sotva domluvila, všiml jsem si, že se vlevo od nás na kraji volného kousku země něco pohnulo. Kamile to rovněž neušlo. Z hrubé trávy vypochodovala skupinka pavouků a zamířila k nám. Chtěl jsem vyskočit, ale Kamila mě zadržela.

„Když se nepohnete, nevšimnou si nás. Vzpomeňte si na kraba,“ řekla a pozorovala blížící se pavouky s klidem, ke kterému já měl hodně daleko.

Musely jich být tři nebo čtyři stovky. Poprvé jsme měli možnost je vidět zblízka při vlastním pohybu, když neútočili. I tak bylo obtížné je odlišit jednoho od druhého. Pohybovali se v tak hustém šiku, že jim nebylo ani vidět nohy. I při zevrubném pohledu působili dojmem jednoho plujícího objektu.

Překáželi jsme jim v cestě. Být tu sám, určitě bych jim uhnul. Kamila, která seděla blíže k nim, si je ale dál nevzrušeně prohlížela.

Asi čtyři palce od její nohy se skupina naráz zarazila. Připomnělo mi to dobře vycvičenou jednotku, která dostala povel zastavit stát. Přední řady pravděpodobné zachytily pach insekticidu a vyhodnotily ho jako odporný. Po kratičké pauze celá skupina udělala vlevo bok a pochodovala dál, držela se přitom čtyři palce od Kamiliny nohy. Jakmile pavouci botu obešli, zabočili vpravo a vrátili se na svou původní cestu.

Dívali jsme se za nimi, dokud nezmizeli pod nízkým křovím na opačné straně plácku.

„Moc pěkné! Opravdu skvělý, disciplinovaný sbor vojáků,“ prohlásila Kamila.

Vzala si znovu dalekohled a vrátila se k pozorování pláže pod námi, na chvíli se zastavila u nejbližší skupiny. Ta byla pořád neklidná, i když zřejmě bez skutečného důvodu. Kamila ji několik minut sledovala a potom řekla: „Vyhrabávají tam díru.“

Podíval jsem se tím směrem. Nemýlila se. Na jedné straně se vršila hromádka písku, které jsem si předtím nevšiml. Pořád jsem ale nechápal, k čemu to má sloužit. Kolem se hemžilo příliš mnoho pavouků, takže nebylo vidět, co vlastně dělají. Zakrátko Kamila s povzdechem odložila dalekohled.

„Moc pěkné!“ opakovala znovu.

„Co to tam provádějí?“ zeptal jsem se.

„Vyhrabávají želví vejce,“ vysvětlila mi a zamyslela se. Po chvilce se zahleděla na pás stromů obalených pavučinou.

„Ráda bych věděla, co tohle má znamenat?“ mumlala si pro sebe. „Nejdříve sežrali ptačí vejce, pak i ptáky samotné, hmyz zredukovali téměř na nulu. Nepochybně jim neušlo nic, co by chodilo nebo se plazilo. Moc potravy jim už nemůže zbývat, ledaže se začnou požírat navzájem. Přežijí jen ti nejsilnější! Prozatím se za potravou museli přesunout na okraj moře. Jak dlouho jim potrvá, než se naučí lovit ryby?“

„A co takhle stavět lodě?“ navrhl jsem.

„Nesmějte se. Mluvím naprosto vážně. Naučili se používat pavučiny k chytání létajícího hmyzu. Je to fantastický materiál. Klidně se z něj dá uplést i síť na ryby.“

„Tomu nevěřím. Ryba sebou hází a musela by ji protrhnout.“

„Jen si vzpomeňte, jak je silné tkané hedvábí nebo provaz z hedvábí – a to je v podstatě tatáž látka.“

Zavrtěla hlavou. „Nenajdete nic, čím byste vyvrátil mé tvrzení naopak je velmi pravděpodobné, stačí si vybavit, co jsme dneska viděli, kromě toho existuje i spousta dalších důkazů…

Sotva si dokážete uvědomit všechny důsledky toho, čeho jsme byli svědky. Věřte mi ale, že označení revoluce je v tomhle případě velmi mírný výraz. Víte, pavouci jsou hodně staří. Žijí na téhle planetě spoustu miliónů let. Vyvinuli se tak brzy, že jejich původ byl až donedávna nejasný, jako kdyby tady byli vždycky, v nezměněné a neměnící se podobě. Jsou nesmírně plodní, ale opakují se s takovou jednotvárností, že je přírodovědci většinou přehlíželi. Nezajímali se o ně, protože je považovali za mrtvou větev, za druh, který ukončil svůj vývoj, který v sobě nenese možnost další evoluce. Žili v izolaci, stranou od hlavního vývojového proudu. Představovali pozůstatek dřívějšího světa, který se tu nějakým způsobem udržel. Pavouci tu byli a rozmnožovali se od pradávna, prošli obdobím vzestupu i pádu dinosaurů, vstoupili do věku savců, a přitom se nezměnili, stále byli schopní se reprodukovat, bez ohledu na změny světa kolem sebe.

A zároveň, což je na tom všem nejzajímavější, jako druh vůbec nezastarali, dá-li se to tak vyjádřit. Neprojevují žádné známky druhové atrofie či senility. Z tohoto pohledu nyní považuji za nesprávný předpoklad, že se pavouci nemohou dál vyvíjet jednoduše proto, že to tak doposud platilo. Co když u nich nedošlo k evoluci jen proto, že nevznikla její potřeba? Přece je pravda, že žijí téměř v izolaci, nestřetávají se s jinými druhy – kromě hmyzu, a ten snadno přemohou. Za celou dobu se neobjevila jediná větší hrozba, která by pro ně byla výzvou, tak proč by se měli vyvíjet? Jsou téměř dokonale přizpůsobeni svému okolí; nic je nenutí se změnit. Jsou úspěšní i takhle.

Většina druhů se musí vyvíjet, jinak jim hrozí nebezpečí, že je jiné druhy vytlačí; pokud se jim to nepodaří, tak zdegenerují. Jenže pro pavouky to neplatí. Je správné usuzovat, že ztratili schopnost evoluce? Co když se ve skutečnosti tak dobře adaptovali, že nebyli vystaveni nutnosti změny, a proto v nich tento nevyužitý potenciál stále dřímá?“

„Mohu to těžko posoudit, nemám dostatek informací,“ řekl jsem. „Zní to ale logicky. Jediné, co bych uvedl jako protiargument, je skutečnost, že nám chybí jakýkoli důkaz, že pavouci na tomhle ostrově prošli skutečnou evolucí. Sama jste tvrdila, že vypadají úplně normálně.“

„A na tom stále trvám,“ ozvala se. „Člověk také vypadá jako naprosto normální savec – na pitevním stole. Od ostatních savců ho odlišuje jen chování. A totéž platí o zdejších pavoucích – chovají se odlišně než jiní pavouci.“

„Tím, že loví ve smečce?“ zeptal jsem se.

„Přesně tak. Normální pavouk není kolektivní tvor. Je to individualista. A jako takový má prvořadý zájem chránit sám sebe před nepřáteli, proto se z velké části řídí taktikou zůstat nezpozorovaný. Jeho druhou starostí je sehnat si potravu. Za tímto účelem chytá hmyz, ale s nikým se o úlovek nedělí, naopak zaútočí na kteréhokoli pavouka, který se k němu přiblíží, a v případě úspěchu ho i sežere. Tentýž osud potkává samečky mnoha druhů hned po spáření, pokud nestačí dostatečně rychle utéct. Zkrátka pavouk má hodně daleko k družnému životu, kdežto tady ho vidíme spolupracovat s jinými. Loví ve smečkách, jak jste se sám vyjádřil. Něco tak abnormálního nepochybně signalizuje velkou změnu ve vzorcích chování.“

Odmlčela se a na chvíli se zamyslela.

„Je to významná proměna,“ pokračovala dál, „ale jak významná, to se teprve ukáže. Troufám si tvrdit, že je dokonce důležitější než viditelná změna – než například lepší tesáky či větší křídla. Znamená, že se u daného druhu náhle objevil atribut, do té doby spojovaný jen s jinými druhy – v tomto případě s mravenci či včelami. Vyrovná se to zjištění, že jistý typ opice nebo psa nečekaně projevil schopnost logického uvažování – což doposud bylo považováno za výhradní charakteristiku lidského druhu.“

„Tohle se mi zdá už trochu přitažené za vlasy,“ ozval jsem se.

„Proč? Jsem přesvědčená, že existují jeden nebo dva druhy pavouků, kteří se naučili žít kolektivně, ale jsou vzácní a tudíž insignifikantní. Ve velkém měřítku se s nimi věda doposud nesetkala. V opačném případě by to vešlo ve známost. Ne, jedná se o nový vývojový stupeň a soudě podle toho, co jsme zatím zjistili, velmi úspěšný…“

Než jsme se vydali nazpátek, stáhli jsme si moskytiéry a navzájem se postřikali novou dávkou insekticidu.

Díky naší výstroji jsem se už cítil jistěji, takže jsem neměl nutkání utíkat před každou skupinou pavouků, na kterou jsme narazili. Sice na nás pokaždé zaútočili, ale nikdy nevylezli výš než ke kolenům, pak spadli na zem a zmizeli pryč.

Ušli jsme asi čtvrt míle, když jsme narazili na průrvu mezi útesy, jejímž dnem protékal potok ústící na pobřeží. Zabočili jsme hlouběji do vnitrozemí, abychom našli místo, kde by se dala přejít. Po několika yardech se Kamila zastavila.

„Okamžik. Chci se na něco podívat,“ řekla a vytáhla dalekohled. Podíval jsem se směrem, kterým ukazovala.

Skalnatý vrcholek na druhé straně rokle byl porostlý křovinami a na nich seděl shluk pavouků. Zdálo se, že nic nedělají a jen tak na cosi čekají.

Náhle mi padl do očí paprsek, který se odrazil od pramínku pavučiny, vznášejícího se volně vzduchem. Pomocí dalekohledu jsem objevil další vlákna, stáčela se do pomalých, líných smyček.

Chviličku se nic nedělo. Pak se náhle odrazil od křoví pavouk a pokračoval dál vzduchem. Jedna z těch volných pavučin nepochybně tvořila most na naši stranu a pavouk po něm rychle a bez zaváhání přeběhl. Ještě nebyl na konci, když se na cestu vydal jiný a za ním další. Jakmile po pavučině přeběhlo sedm nebo osm pavouků, začala být zřetelněji vidět. Zanedlouho se přesouvali tři nebo čtyři pavouci najednou a z jednoho pramínku se stala dostatečně silná niť, která naráz unesla celý tucet pavouků. Zbytek se začal přesouvat za nimi a zatímco se intervaly mezi skupinami zkracovaly, most byl stále silnější. Dívali jsme se, dokud všichni nepřeběhli, mohlo jich být čtyři sta nebo pět set. Teprve, když celý houf zmizel, Kamila sklonila dalekohled.

„Skvělý materiál, přímo se vyrovná hedvábí,“ prohlásila. „Charles může klidně zapomenout na svůj plán nepřekročitelné zóny.“

Zamyšleně jsme šli dál.

Než jsme opustili zamořenou oblast, učinil jsem ještě jeden objev. Vpravo od stezky, kterou jsme si prosekávali cestu, jsem mezi stonky zahlédl něco jako kousek srsti. Rozhrnul jsem spodní větve keře, abych měl lepší výhled. Před sebou jsem měl pořádně velkou krysu – přesněji řečeno kdysi to bývala krysa, teď z ní zbyl jen vnější obal. Suchá štětinatá scvrklá kůže skrývala kostru, ohlodanou do nejmenšího kousíčku… Chvíli jsme na ni hleděli a nepromluvili ani slovo.

6.

Ještě téhož večera jsme se sešli s Walterem a Charlesem, abychom je informovali o tom, co jsme zjistili. Charlese sice znepokojila naše zpráva o způsobu, jakým se pavouci dostali přes rokli, ale ne natolik, aby se vzdal svého plánu na vytvoření nárazníkové zóny.

„Tahle metoda může být úspěšná, jen když vítr fouká patřičným směrem," zdůraznil. „Nemusíme se proto vzdávat naší obrany. Zdejší vítr je převážně východní. A když se otočí, postavíme zvláštní hlídku."

Kamila pokývala hlavou, ale pochybovačně.

„Nesmíme zapomenout na jejich počet," řekla. „S několika potulnými skupinami se nepochybně dokážeme vypořádat – zvláště pokud vymyslíte něco na způsob plamenometů – ale co když se jich sem přihrnou tisíce a roztáhnou se po celém obvodu? Nemůžeme uhlídat každý centimetr. Je nás na to málo."

Charles přikývl a poznamenal:

„V tom případě musíme zlikvidovat křoviny a stromy na protější straně bariéry. Tak je zbavíme nástupiště, odkud by mohli posílat pavučiny. Tím plamenometem jste mi ale něco připomněla. Dneska mě napadlo, že na téhle straně od tábora bude rozumné vypálit pás zamořené země, abychom pavoukům zabránili v postupu. Nakolik by tohle opatření bylo účinné, se dá předem těžko odhadnout, ale určitě je to na určitou dobu zastaví, nepodstatný není ani počet pavouků, které takhle zlikvidujeme. Potřebujeme, aby nám přitom foukal do zad západní vítr. Mimochodem, při troše štěstí a šikovnosti by se oheň mohl rozšířit na celou zamořenou oblast. Koneckonců první osadníci na Madeiře taky vypálili skoro celý ostrov, stalo se to nešťastnou náhodou a trvalo sedm let, než požáry ustaly."

„Jenže na Madeiře rostly subtropické stromy," ozvala se Kamila. „zdejší vegetace nejspíš nebude tak dobře hořet. Za pokus to ale stojí. I kdyby se oheň brzy udusil, měl by stačit na vyčistění pásu, který by pavouky odradil."

Nakonec bylo rozhodnuto, že se s Kamilou příští den vypravíme prozkoumat místa, kde by bylo vhodné začít s vypalováním. Plán vycházel zhruba z toho, že začneme na stezce prosekané průzkumnou výpravou, budeme po ní pokračovat asi míli, pokud to terén dovolí, ale v každém případě se budeme držet v bezpečné vzdálenosti od místa, kde skupina narazila na pavouky, pak se stočíme doleva a začneme vysekávat novou cestu, přibližně rovnoběžnou s pobřežím, později ji prodloužíme i vpravo.

„Bohužel to zatím musíte zvládnout sami dva," oznámil nám Charles. „Naším úkolem číslo jedna je dokončení jídelny a společenské místnosti. Když budou všichni vědět, že se mohou v případě nutnosti stáhnout do bezpečí, budou o mnoho klidnější. Zatím se jich polovina bojí usnout strachy, že se probudí a najdou na sobě pavouky. Jakmile stavbu dokončíme, budeme moci trochu zmírnit tempo a postrádat pár rukou. Navíc se zdá, že bezvětrné počasí ještě nějakou dobu potrvá, dokud se ale nezvedne vítr, a to ještě z toho správného směru, nemá smysl začínat s vypalováním. Vysekávání stezky ale rozhodně není třeba odkládat, alespoň budeme připraveni, až nastane vhodný čas."

V koutcích Kamiliných úst se objevil náznak úsměvu.

„Charles chtěl jinými slovy říct,“ ozvala se, „že každý by raději zůstal od pavouků co nejdál.“ Zavrtěla hlavou. „Lidé podobní bohům – to se opravdu povedlo,“ mumlala si pro sebe. Pak se obrátila ke mně. „A co vy, Arnolde?“

„Klidně se přiznám, že nechybělo mnoho, abych dneska ráno vzal do zaječích. Pokud jde o seznámení s naším nepřítelem, byl to pro mě velmi poučný den. Takže zítra půjdu s vámi,“ dodal jsem.

Vyrazili jsme brzy, vybavení stejně jako předchozího dne. Asi po dvou stech yardech jsme odbočili z pláže na stezku, kterou si předtím zvolila průzkumná skupina. S obtížemi jsme se prodírali kupředu. Byla prosekaná jen natolik, aby se po ní dalo projít. Z obou stran se na nás tlačily pro mě bezejmenné keře a stromy a bránily v jakémkoli rozhledu. Takové místo bych někomu se sklonem ke klaustrofobii rozhodně nedoporučoval. Občas jsme narazili na hustou vysokou trávu, díky níž jsem poprvé pochopil, co to doslova znamená obalamutit někoho. Při tak malém rozhledu bylo těžké odhadnout vzdálenost. Připadalo nám, že stále jdeme a jdeme, a přitom jsme začali mít pocit, že stojíme na místě. Zdálo se nám také, že kolem nás je rovina, i když jsme věděli, že krajina se v těchto místech musí pomalu zvedat. Po pětačtyřiceti minutách jsem se zastavil. Zatím jsme nenarazili na jedinou stopu po pavoucích.

„Jak dlouho ještě půjdeme?“ zeptal jsem se.

„Řekla bych, že už nám zbývá menší polovina,“ odpověděla Kamila. Asi za půl hodiny se na křovinách začala objevovat první pavučinová vlákna. Právě jsem na to chtěl Kamilu upozornit, když mě události předběhly. Kamila, která šla přede mnou, ramenem zavadila o keř. Okamžitě na ni přeskočil proud pavouků. Z vyšší větve se na ni vrhla další skupina. Na okamžik zmizely její hlava i ramena pod přívalem pavouků. Potom začali odpadávat. Ani těmhle se nelíbil náš insekticid. V mžiku byli všichni na zemi a pádili pryč.

Kamila se zastavila a rozhlédla se kolem. Listí bylo příliš husté, takže jsme neviděli, jestli v něm nečíhají další tlupy pavouků.

„Tohle je jejich přední linie. Dál už bych raději nešla,“ řekla.

Když jsem si představil, co je před námi, vůbec jsem neprotestoval. Rozhodli jsme se, že se zpět vrátíme stejnou stezkou, a když po dvaceti minutách narazíme na alespoň trochu schůdný terén, otočíme se k severu a začneme čistit místa, na nichž by se později dal založit oheň. Předpokládali jsme, že se už budeme pohybovat v oblastech bez pavouků.

Štěstí nám přálo. Po dvaceti minutách jsme skutečné došli na místo porostlé sice trnitým křovím, ale ne tak hustým, aby si s ním naše mačety nedokázaly poradit.

„Chvíli si odpočineme,“ řekla Kamila a sedla si na spadlý kmen. „Začneme třeba odsud,“ navrhl jsem opatrně. „Houští bude stejně všude, ať se vydáme kterýmkoli směrem. Čeká nás pěkná dřina.“

Vytáhla krabičku cigaret a nabídla mi. Vzal jsem si jednu a posadil se na kmen vedle ní.

„Podle vašeho tónu bych řekla, že vás Charlesův plán zrovna nenadchl.“

„Určitě to není špatný nápad. Jenže jsem si přitom nepředstavil všechno tohle,“ ukázal jsem rukou kolem sebe. „My dva to tady sotva vytrhneme.“

„Můžeme to zkusit. Nepotřebujeme žádnou autostrádu. Stačí, když si budeme vybírat vhodná místa a zhruba udržovat směr.“

Seděli jsme a mlčky kouřili. Pak řekla: „Včera v noci jsem přemýšlela o zdejších pavoucích. Možná se jedná o mnohem závažnější věc, než si uvědomujeme. S těmi pavouky se něco stalo, něco uvnitř nich se změnilo. Navenek vypadají jako normální pavouci, jenže oproti ostatním mají něco navíc…“

„To vás přece napadlo hned, když jste prozkoumala prvního,“ upozornil jsem ji.

„Máte pravdu, jenže tehdy jsem nedomyslela všechny možné důsledky. Jejich schopnost adaptovat se, využívat existující zdroje je přímo zarážející.

Lze předpokládat, že původně sloužilo pavoučí vlákno jako zámotek ochraňující vajíčka. Když se pak hmyz naučil létat, pavouci přišli na to, jak ho nově využít. Začali z něho soukat sítě a do nich chytat létající hmyz. Po tomhle objevu pokračovali ve zkoumání možností vlákna a začali vymýšlet různé speciální formy. Vytvářeli pavučiny s pastičkami, natahovali sítě tak, aby v nich uvízl hmyz letící kolem, a vyspělejší druhy pavouků vymyslely pavučinu na způsob oka. Používali ji na spoutání kořisti, na svázání listů dohromady, aby jim sloužily jako příbytek, na zapletení listu do sítě, za nímž pak v klidu číhali. Vlákno se hodí i na stavění mostů, nebo létání – jak jsme viděli včera.

Když jsem si uvědomila, jak všestranně dokáží využívat svou schopnost produkovat vlákno, začala jsem přemýšlet, co by mohli udělat se svou novou vlastností – schopností spolupracovat. Nahání to vážně hrůzu. Díky ní se už dostali do konfliktu s druhy, které normálně žijí mimo sféru jejich vlivu, přičemž si počínají tak úspěšně, že tenhle ostrov zbavili téměř všech ostatních forem života. Dokonce se utkali i s námi – a první body si připsali oni. Napadlo mě, jestli náhodou nejsme svědky začátku revoluce, začátku převzetí moci…“

„Musel se vám zdát opravdu divoký sen,“ řekl jsem zdrženlivě. „Získání kontroly nad malým izolovaným ostrovem, kde jim okolnosti hrají do ruky, je jedna věc. Na pevnině bychom si s nimi dokázali poradit účinněji.“

„A jak byste to chtěl udělat? Nemůžete vypálit lesy na celém světě. Existence kteréhokoli druhu je založena na početní převaze nad přirozenými nepřáteli. Na základě toho vzniká iluzorní představa o ‚rovnováze v přírodě'. Jakmile ale tito nepřátelé přestanou být hrozbou, plodnost druhu začne být děsivá. Stačí se podívat, co se stalo s posledními dvěma generacemi naší vlastní populace, a to z velké části díky vítězství nad několika nemocemi. Jakmile objevíte způsob, jak zvítězit nad přirozenými nepřáteli, jediným omezujícím faktorem se stává množství potravy. Tihle pavouci se naučili přelstít své nepřátele, a tím jejich plodnost nabyla přímo hrůzostrašných rozměrů. Potřeba jíst a schopnost využít nové zdroje potravy je ženou vpřed. A dokud se nevyčerpají, je těžké odhadnout, co je zastaví.“

„To je přece nesmysl považovat pavouky za vážné nebezpečí,“ protestoval jsem. „Souhlasím s vámi, že se s nimi něco stalo, že se změnily jejich zvyky – místo individualismu se u nich projevil sklon ke kolektivnímu chování – a že podmínky na ostrově jsou pro ně příznivé. Jenže kvůli tomu je přece nebudu prohlašovat za největší nebezpečí.“

„Já nevím. Jejich proměna může mít důsledky, s jakými jsme se doposud nesetkali. Stejně jako tomu bylo u mravenců a včel. Teď jsou z nich původní pavouci plus něco navíc. Zbývá odhalit, co se skrývá za tímhle plus.“

„Pořád ale nechápu…“

„Ne? Tak já vám povím pohádku,“ řekla Kamila. „Kdysi dávno žil jeden bojácný tvor podobný plchovi madagaskarskému a jako spousta jiných tvorů se ukrýval v lesích. Nebyl silný, neměl drápy ani hrozné tesáky. Zůstal naživu, protože se vyhýbal potížím. Během času se s ním ale něco událo, co ho změnilo. Pořád to byl savec, ale uvnitř měl navíc něco neurčitého… A díky tomuto záhadnému plus se z něho stal Pán všeho živého tvorstva, Pán světa…

A protože k tomu došlo jednou, může se to opakovat i podruhé. Kde je vzestup, tam je i pád. Nikdo z nás tu není navždy. Jestliže to mohlo potkat onoho plchovitého tvora, může se to přihodit kterékoli jiné bytosti.“

„Pro boha svatého, pavoukům ale ne…!“

„Proč ne?“ namítla Kamila. „Vědomí je fenomén, který charakterizuje současný dominantní druh. Zbytek živých bytostí se bez něj klidně obejde. Existují přece i jiné schopnosti než vědomí. Vezměte si například termity a včely – dokáží vytvářet složité stavby a řídit komplikované společnosti i bez použití myšlení. Umí spolupracovat při obraně a útočit

bez řídícího intelektu. Vědomí, podle všeho co víme, je jen zábleskem zlata v rýžovací pánvi, zajímavé jako jev, ale nadbytečné. Dnes vládne, ale zítra už může být pryč.“

„Takže hurá zpátky do světa ovládaného instinkty?“ zeptal jsem se.

„Instinkt je hrozně zrádné slovo. Je to přiznání se k neschopnosti pochopit, proč se ona věc děje – je to pouhé připuštění, že se tak děje. Nic to nevysvětluje.

Je příliš jednoduché říct, že včela staví dokonale hexagonální buňky pomocí ‚instinktu‘, nebo že pavouk spřádá matematicky vyjádřitelné kruhové pavučiny na základě ‚instinktu‘ – a že létá navzdory všemu, co víme o přenosu získaných charakteristik.

Ne, za tím je něco jiného. Existuje kolektivní vnímavost – například armáda mravenců ví, kdy se má bránit, či naopak zaútočit, včela dělnice zná svou práci a místo v úlu, dokonce hejno ptáků ví, kdy mají kroužit nebo se potopit jako jeden celek. V daných případech se nedá mluvit o vědomí, ale o jistém druhu přenosu…

Teď už mi rozumíte, na co narážím? Tihle pavouci zřejmě získali schopnost podobného přenosu – to je to jejich plus. Nyní zbývá zjistit míru jejího osvojení. Mohla by mnohonásobně převyšovat hodnotu, typickou pro jiné druhy… Skupinka, kterou jsme včera pozorovali na skále, se zdála pozoruhodně dobře organizovaná.“

Zamáčkl jsem nedopalek své cigarety.

„Řekl bych, že jsme sem nepřišli spřádat děsivé fantazie, ale pracovat. Je nejvyšší čas začít.“

„Dobře,“ souhlasila a vytáhla mačetu z pouzdra.

Ověřil jsem směr podle kompasu a pustili jsme se do práce.

Stezka, která za námi zůstávala, se všelijak klikatila, ale šetřili jsme si tak síly. Když jsme narazili na neprostupné houští, obešli jsme ho nebo jsme v něm alespoň našli méně zarostlé místo, a tím jsme se prosekali. Podobně jsme se vyhýbali skupinkám stromů nebo hrozivě vypadajícímu trní, pořád jsme ale udržovali správný směr. Postupovali jsme však velice pomalu, byla to úmorná dřina. Zdržovala nás i Kamilina tendence okamžitě všeho nechat, jakmile její profesionální pozornost upoutalo něco zajímavého. Za hodinu jsme se posunuli kupředu asi o sto padesát yardů. Rozhodli jsme se, že je čas na občerstvení, a vyčistili si malý plácek, kde jsme se mohli docela pohodlně usadit.

Tentokrát mě Kamila svých teorií ušetřila. Nejspíš spřádala nové, když s přemýšlivým výrazem ukusovala svačinu. Najednou jsem si intenzívně uvědomil naprosté ticho kolem. Normálně by člověka na podobném místě obklopovala spousta zvuků: křik ptáků, šustění, úprk či šourání malých zvířat, neustálý bzukot hmyzu, šum v pozadí, který tu a tam protne ostrý křik, ale tady se ozývalo jen občasné zabzučení okřídleného hmyzu a naše žvýkání. Po chvíli mi to ticho začalo jít na nervy. Ani ne tak ze zájmu, jako proto, abych ho prolomil, jsem řekl:

„Jednou to přece musí skončit. Jakmile pavouci sežerou všechno živé kolem, bude to jejich konec.“

„Pavouci jsou kanibalové,“ odpověděla Kamila.

„To na věci nic nemění – uzavřená kanibalská ekonomika může sotva fungovat.“

„Nějakou dobu ale ano a zatím se naučí chytat ryby. V tom okamžiku otázka potravy přestane být problém a nebude existovat nic, co by je zastavilo.“

„Proboha svatého, jak by se mohli naučit chytat ryby?“ Pokrčila rameny.

„Díky spolupráci je možná spousta věcí. Společnou prací mohou utkat silnější pavučinu. Dokážu si i představit, jak ji použijí. Natáhnou ji přes úzkou zátoku a zatíží kameny. Příliv jim pomůže ji nadzvednout a pak počkají, až voda zase opadne. V síti uvíznou garnáti a malé rybky. Úspěch je jen povzbudí k většímu výkonu. Zaměří se na větší ryby a vymyslí nové způsoby, jak je chytit.“

„Mluvíte o nich, jako kdyby to byly rozumné bytosti.“

„Právě nad tím si lámu hlavu. Je jasné, že nejsou schopni myslet v našem pojetí – zapojit do procesu mozek a paměť. Jak jsem už ale řekla, musí existovat něco příbuzného myšlení. Něco, co jim nejdřív vnuklo nápad použít pavučinu pro chytání hmyzu, a později je vedlo ke stavbě složitých, pečlivě provedených sítí. Spousta hmyzu dokáže produkovat vlákna. Ale jediní pavouci se je naučili používat jako zbraň a prostředek k živobytí. Ne na základě inteligence, jak ji známe my, ale nějaká řídící síla za tím musela stát.

To se odehrálo ještě, když byli individualisty. Teď se ale chovají jako kolektiv. Spoluprací vstupuje do hry faktor, jehož hodnota je vyšší než pouhý součet částí. Co by dokázal člověk, kdyby byl sám?

Jinými slovy, jestliže ona síla naučila jednotlivé pavouky jak chytat létající hmyz, může tatáž síla naučit kooperující skupinu vymyslet prostředek, jak chytat ryby, až se tato potřeba stane aktuální. Mě trápí jiný problém – kam až to dospěje, co jiného se ještě naučí?“

„Upřímně řečeno,“ ozval jsem se, „myslím, že celou věc zveličujete. Nejde o nic jiného než o výstřelek ve vývoji, způsobený čirou náhodou a ideálními podmínkami pro přežití a plození. Budou se rozmnožovat, dokud jim to dovolí zdroje potravy, a potom se jednoduše ztratí. Určitě se v historii přihodilo už mnohokrát, že nějaký druh zlikvidoval sám sebe svou vlastní plodností.“

„Přála bych si, abyste měl pravdu,“ prohlásila Kamila pochybovačné. Pustili jsme se znovu do sekání. Stejně jako předtím nám zabralo spoustu času, než jsme vyčistili dalších dvacet yardů. Vtom jsme zcela nečekaně narazili na pěšinu a užasle se zastavili.

Cesta se táhla od východu na západ a kolmo protínala naši stezku. Bylo vidět, že ji někdo v poslední době často používal. Stáli jsme na ní a rozhlíželi se vpravo i vlevo, až do míst, kde nám zatáčky zakryly výhled.

„Robinson Crusoe a stopy,“ zamumlala Kamila. „Neříkalo jedno z dětí něco o…?“

Náhle se zarazila, křoví před námi se rozhrnulo a v něm se objevily dva tmavé obličeje a dvě kopí namířená na nás.

V prvním okamžiku jsme na ně jen nechápavě zírali. Pak jsem pevněji sevřel mačetu. Kopí obrácené mým směrem se zachvělo.

„Odhoď to,” ozvalo se.

Váhal jsem, kopí se znovu zachvělo. Odhodil jsem mačetu.

Kamila udělala totéž.

Za námi se ozvalo šustění. Tmavé lesklé paže se natáhly a zdvihly obě mačety. Čísi ruce nám lehce přejely po těle. Jedna z nich objevila u Kamily v kapse Charlesův revolver a vytáhla ho. Kopí, i když stále namířená proti nám, už nevypadala tak hrozivě. Jejich majitelé vystoupili z křoví.

Oba muži byli téměř nazí, měli na sobě jen bederní roušku a mokasíny, u pasu pouzdro na mačetu a cosi na způsob karabinek, do nichž si zasunovali dvě nebo tři krátká kopí. Nejpozoruhodnější ale byl oslnivý lesk jejich temné pokožky. Od nohou až po konečky kudrnatých vlasů se blyštěli, jako kdyby je někdo celé natřel leštěnkou. Ať už použili jakýkoli olej, vydával ostrý, silný, i když ne nepříjemný odér.

Jeden z mužů, aniž sklonil kopí, natáhl levou ruku. Za našimi zády se vynořila lesklá hnědá paže a vložila do natažené ruky revolver. Muž ustoupil, zastrčil si kopí do poutka u pasu a spokojeně si prohlížel zbraň. Jakmile se ujistil, že všechny komory jsou nabité, odjistil ho, namířil na mě a pak jím ukázal doprava.

Proti tomu by žádné argumenty neuspěly. Otočili jsme se a zamířili po stezce na východ.

Když jsme došli za první zatáčku, hlas za námi přikázal, abychom se zastavili. Poslechli jsme ho. Hned u cesty ležely čtyři brašny, velikosti menších vaků. Řekl bych, že byly upletené z pruhů palmového listí.

Čekali jsme; zatímco ti za námi se o něčem dohadovali. Kamila do mě strčila pravým loktem, a když jsem se na ni podíval, zjistil jsem, že upřeně pozoruje jeden z pytlů. Nejdřív

jsem nechápal proč, potom jsem si ale všiml, že uvnitř se něco nepatrně vlní. Netrvalo mi nijak dlouho, abych si vzpomněl, kde jsem viděl tenhle kypící pohyb. Přeletěl jsem pohledem ostatní vaky, ve všech se něco stejně pomalu hýbalo.

„Co to…?“ víc jsem nestačil zašeptat, hlasy za námi umlkly.

Někdo nás popadl za ruce, stočil nám je za záda a pevně, i když ne surově, svázal.

„Jděte,“ ozval se rozkaz. Podařilo se mi ohlédnout.

Jeden z mužů šel těsně za námi a v ruce měl revolver. Ostatní tři si právě přehazovali vaky přes rameno; čtvrtý zůstal ležet na zemi. Srážku s domorodci jsem považoval za projev čiré smůly. Nepochybně slyšeli rámus, který jsme dělali při sekání, takže odložili svůj náklad a šli hluk prozkoumat. Jakmile nás snadno přemohli, pověřili jednoho muže, aby nás hlídal, a ostatní pokračovali dál na západ. Nejznepokojivější na celé věci bylo, že nás vedli opačným směrem, tedy přímo na území pavouků.

Neušli jsme ani čtvrt míle, když jsme narazili na první skupinu pavouků. Museli číhat hned vedle stezky, protože vyrazili z úkrytu jen pár yardů před námi a rychle se k nám blížili.

„Stát!“ ozvalo se za námi.

Poslechli jsme. Pavouci nám vlezli na boty a začali šplhat vzhůru. Jakmile se dostali ke kolenům, začali odpadávat a mizet. Muž za námi všechno nepochybně viděl, protože jsem zaslechl jeho zamručení. Potom nám přikázal: „Jděte.“

Kamila se ale otočila.

„Moje síť,“ řekla a zatřepala hlavou, snažila se tak uvolnit moskytiéru, kterou měla vyhrnutou a zastrčenou za okraj klobouku. Domorodec se na ni chvíli nechápavě díval, pak mu došlo, co chce.

Přistoupil k ní, revolver přitom nepouštěl z pravé ruky a druhou ji uvolnil síť, takže jí zakryla obličej. Zatímco se věnoval Kamile, všiml jsem si, že se ho pavouci vůbec ani nepokusili napadnout. Zastavili se asi čtyři nebo pět palců před ním a obešli ho. Olej, kterým byl natřený, očividně působil jako mnohem účinnější odpuzovací prostředek než náš insekticid.

Muž se obrátil ke mně a škubnutím mi rovněž přetáhl závoj přes obličej. Pak jsme šli dál.

Zanedlouho na nás zaútočila další pavoučí skupina a potom ještě jedna. Začali jsme na pavouky narážet každých pár yardů. Dvakrát na nás spadli z převislého křoví. Nebýt závoje, vlezli by nám na obličej, ale i tak jsme prožili několik nepříjemných okamžiků, než se nás pustili.

Pomalu jsem si začal uvědomovat, že stezka, po níž nyní jdeme, je stará, původní, stejné jako ta, po níž jsme se vydali od pobřeží, a že ji někdo nedávno vyčistil. Nemohl jsem použít kompas, abych určil její přesný směr, ale podle hrubého odhadu se klonila víc k severu než ta první. Bývala kdysi širší a častěji využívaná, takže bylo snazší ji znovu prosekat.

Brzy jsem si všiml, že v křoví po obou stranách cesty se začínají objevovat pavučinová vlákna. Nejdříve šlo jen o nahodilé pramínky, ale po krátké době jsme došli do oblasti, kde zhoustly natolik, že vypadaly jako nepravidelné houpací sítě zavěšené mezi větvemi nebo keři. Z nich pak se slévala celá pole, každé zřejmě představovalo společný majetek jedné skupiny pavouků, kteří číhali nablízku, připraveni se vrhnout na všechno, co uvízlo v síti. Jejich úlovek ale mohl být sotva bohatý, když kolem nebylo vidět téměř žádný hmyz. Pavouci však byli zřejmě odhodláni čekat trpělivé neomezeně dlouho.

Jakmile jsme se k nim přiblížili natolik, že nás mohli uvidět nebo jiným způsobem zaznamenat naši přítomnost, okamžitě z nich spadla dřímota, začali pobíhat po větvích, po zemi a snažili se nám odříznout cestu. Obvykle se probudili příliš pozdě. Minuli jsme je dřív, než stačili zaujmout strategickou pozici k útoku, jen občas se jejich předvoji podařilo na nás spadnout z výšky, nebo se dostat k našim botám.

Tenkých pavučinových sítí kolem nás začalo ubývat. Vystřídaly je mnohem těžší exempláře zavěšené deset nebo dvanáct stop nad zemí. Pokud v těch něco uvízlo, mělo to jen mizivou šanci na záchranu.

Za okamžik jsme vstoupili do zóny, v níž už těžké pavučinové sítě nebyly napjaté mezi stromy. Naopak visely v cárech z větví a nepatrně se vlnily ve vzduchu. Po celém lese jako by byly rozvěšené kusy hedvábí.

Kamila, která šla jako první, se zastavila a rozhlédla kolem. „Brr," řekla, „vypadají jako pohřební rubáše."

Její hlas se v naprostém tichu hlasitě rozléhal.

Napadlo mě, že přízračná atmosféra je zčásti vyvolána špatným světlem, a zdvihl jsem hlavu vzhůru. Obloha nebyla vůbec vidět. Vrcholky stromů se ztrácely v průsvitné bělavé mlze. Pochopil jsem, že stojíme pod bílým příkrovem, na který jsme se doposud dívali jen z dálky.

Vypadalo to, jako kdyby se celý les proměnil v jeden velký stan. Pavučina se podobala nekonečné plachtě natažené mezi stromy. Pavouci se spolu s ní přestěhovali do výšky. Na zemi nebyl ani jediný. Uvědomil jsem si, že takhle to kolem nás vypadá už nějakou chvíli.

Panovalo tady strašidelné ticho naprosto opuštěného místa. Všechno živé, včetně samotných pavouků, jej opustilo, zůstaly pouze rostliny, křoví a stromy. Jediné, co se hýbalo, byly roztřepené okraje pavučin, pomalu vlající ve vzduchu.

„Jděte dál," přikázal hlas za námi.

Krajina se začala zvedat, ale ještě další půl míle se na jejím charakteru nic nezměnilo.

Pouze jednou jsem zaregistroval jakýsi pohyb. Přes stezku se jako had přeplazil stín. Podíval jsem se vzhůru, na bílé ploše se pomalu pohybovala tmavá skvrna, skupina pavouků pročesávající své vzdušné území.

Najednou jsme nečekaně vyšli z lesa na otevřené úbočí porostlé hustým křovím, které připomínalo vřes. Na jeho okraji jsme znovu narazili na lovící smečky pavouků, i na hustou pavučinu zakrývající křoví, ale po několika krocích jejich počet začal klesat. Nevím, co odsud vyhnalo pavouky, zda-li to bylo složení půdy, látka obsažená v porostu, nadmořská výška či nedostatek potravy, ať už byl ale důvod jakýkoli, zakrátko jsme se jich úplně zbavili.

Bez přerušení jsme stoupali po úbočí Monu, jižnějšího dvojčete zdvojené hory, až jsme narazili na okraj kráteru. Tam nám náš věznitel dovolil na chvíli se posadit a odpočinout si.

Nabídl se nám dosud nevídaný pohled na Tanakuatuu – a byl velice zvláštní. Celé východní pobřeží až k místu, kde nám výhled zakryl vrcholek severního kopce, bylo pokryté našedivělým pásem pavučiny; ten pokračoval dál na jih, zatímco z něho vybíhalo křídlo a zaplňovalo pás mezi horou a lagunou. Vypadalo to, jako kdyby pavučina omotávala od východu celý kopec, její severní rameno už stačilo urazit polovinu vzdálenosti mezi horou a naším táborem. Zatím nezasažený pruh mezi oběma body byl široký asi míli a půl, nezamořené zůstávalo i západní pobřeží. Jak hluboko do vnitrozemí postoupila pavučina od severu, jsme nemohli zjistit, protože jsme neviděli na druhou stranu kopce, přesto však bylo zřejmé, že už zahalila celou polovinu ostrova.

Připomínala plachtu, kterou někdo zvedl napjatou do výšky a potom ji nechal klesnout na nerovný povrch, takže v místech, kde stály stromy, vznikly hrboly a záhyby, od nichž se nyní blyštivě odráželo slunce. Okraje pavučiny byly občas přerušované. Místy se objevila izolovaná ohniska, jako by vytržená z hlavní plochy a nedbale pohozená, několik malých pavučin bylo vidět i na ostrůvku Hinuati, což dokazovalo, že voda nemusí být nepřekonatelnou překážkou.

Domorodci sedícímu vedle nás neušel výraz, s jakým jsme ostrov pozorovali. Zašklebil se, neřekl však ani slovo.

Na dvou či třech místech jsme stejně jako včera objevili tenké sloupky, stoupající k nebi jako řídká pára.

Kamila zavrtěla hlavou.

„Jsou jich tu miliardy. Člověka z toho až jímá závrať," řekla nahlas. Obrátili jsme pozornost ke kráteru pod námi. Byl o něco širší a mělčí, než jsem předpokládal, stejně tak jsem nečekal, že jeho vnitřní stěny budou téměř do poloviny zarostlé trávou a nízkými keříky. Ty vystřídala holá skála a dole, uprostřed miskovité nádrže, líně bublalo horké bahno.

Muselo určitě dosahovat bodu varu, a přesto jsem ještě nikdy neviděl tak lenivé bahno. Bublalo s neuvěřitelnou ospalostí a pomalostí, jako kdyby se muselo hrozně přemáhat. Občas se na hladině objevila bublina. Zatímco se zvětšovala, bahno kolem ní se podivně ztišilo, jako kdyby se všechna dostupná energie soustředila jen na tu jednu bublinu. Ta se už mezitím začala podobat kopuli. Člověk se při pohledu na ni neubránil jímavému napětí, když čekal, až bublina praskne. Když se tak konečné stalo, byl pěkně zklamaný: ozvalo se totiž jen nevýrazné, unavené mlasknutí a bahno se rozprsklo do nejbližšího okolí. Pak se hladina znovu zklidnila, zkusmo se objevilo pár menších bublin a teprve po nich začala vznikat nová, velká bublina.

„Je to zvláštní," řekla Kamila. „Jako spousta jiných přírodních procesů i tenhle působí trochu odpudivě, ale konečné začínám chápat, proč někdo může takovou věc uctívat. Primitivním lidem to může připadat jako živé – nebo svého druhu živé, odlišným způsobem než jiné věci. Celá staletí si to tady jen tak leží, nedělá nic jiného, než si bublá, a přesto z něj vyzařuje zlověstný pocit, že by se mohl kdykoli projevit mnohem aktivněji. Není divu, že lidé pociťují nutkání si ho naklonit."

Seděli jsme tam a dívali se, jak se bahnité bubliny nafukují jako odpudivé žaludky, a čekali jsme s fascinovaným odporem na tupé mlasknutí, s jakým zase splaskly. I náš únosce jako by nemohl od bahna odtrhnout oči. Po nějaké době ale vstal a pohybem pistole nás přinutil udělat totéž.

Obcházeli jsme kráter, dokud jsme nenarazili na sedlo spojující oba kopce. Pak jsme zabočili vlevo a stoupali k hřebenu. Drsnou, ohebnou trávou se nám šlo mnohem snadněji. V polovině cesty jsme narazili na kamenitou stavbu tvaru obdélníkového stolu, vysokou asi tři stopy, trochu nakloněnou, očividně záměrně, ke svahu. Zvědavě jsme si ji prohlíželi. Byl to první výtvor předchozích obyvatel, se kterým jsme se na ostrově setkali: možná to byla jejich jediná památka. Byla pečlivě vybudovaná, horní desku tvořily dva ploché kameny.

„Mohl by to být obětní oltář," zkusmo navrhla Kamila.

Jakmile jsme se dostali dostatečně blízko, naše domněnka se jasně potvrdila. Vršek byl potřísněný zaschlou spečenou krví.

Nemohli jsme se však zastavit a všechno důkladně prozkoumat. Museli jsme pokračovat v cestě.

Hlavou mi začala vrtat hrozivá myšlenka. Chvíli jsem váhal a potom jsem řekl: „Co když…?"

Kamila mě rychle přerušila. Určitě ji napadlo totéž. „Určitě ne," odpověděla. „Tahle krev je tady přinejmenším týden, ne-li déle. A navíc jí nebylo moc." Po krátké odmlce dodala: „Stejně bych ale ráda věděla, kde tady našli něco k obětování."

Sedlo končilo. Čekalo nás nové stoupání vzhůru po úbočí. Asi po dvou stech yardech jsme se ocitli na okraji severního kráteru.

Sopka pod ním už nebyla činná hodně dlouho. Za tu dobu sesuvy skal zaplnily kráter, pokrytý teď nánosem půdy. Chomáče rostlin se tiskly k jeho stěnám, zatímco dno bylo pokryté hustým křovím a vzrostlými stromy. Dolů po svahu se k nim klikatila nerovná pěšina.

Oba jsme sebou trhli, když náš věznitel něco hlasitě zavolal. Jeho hlas se ozvěnou odrazil od kráteru.

Po chvíli se mezi stromy objevili dva muži tmavé pleti, zůstali stát u úpatí stezky a dívali se nahoru.

Náš průvodce něco nesrozumitelného zakřičel a dostalo se mu stejně nesrozumitelné odpovědi. Muž zastrčil revolver za pás a vytáhl mačetu. Tou nám přeřízl pouta a pak nás pobídl, abychom šli dolů.

Ještěže nám rozvázal ruce. Cesta byla příkrá, místy dost neschůdná. Pochyboval jsem, že bych ji zvládl s rukama za zády.

Jakmile jsme byli dole, zamířili jsme ke dvěma mužům, kteří na nás nehybně čekali.

Jednoho z nich jsem poznal okamžitě. Byl viditelně starší než domorodci, které jsme si najali v Uijanji. Poznal jsem ho podle začínajících šedin v kudrnatých černých vlasech. Bez nich bych ho neviděl v muži, který měl nyní jako ostatní na sobě jen bederní roušku a nos propíchnutý kostěnou ozdobou.

Na rozdíl od nich byl ale pomalovaný. Na prsou měl žlutou barvou neuměle nakreslený symbol. Jeho střed představovala kapka hruškovitého tvaru. Z ní paprskovitě vybíhalo osm čar, na konci zahnutých. Smysl té kresby mi zůstal utajen, dokud jsem si nevšiml, že z ní Kamila nespouští oči. Znovu jsem se podíval a došlo mi, že mám před očima pavouka, jak by ho nakreslilo malé dítě.

7.

Muž s pavoukem si nás zběžně prohlédl, potom se otočil k našemu průvodci a začal mu klást otázky. Zamyšleně vyslechl jeho odpovědi a znovu se na něco zeptal. Nakonec se obrátil k muži, který stál vedle něj, a něco mu přikázal. Ten přistoupil ke mně a stáhl mi brašnu. Nemělo smysl mu v tom bránit.

Vytáhli z ní rozstřikovač s insekticidem, přičichli k němu, pokývali hlavou, odšroubovali zátku a obsah vylili na zem. Pak našli náhradní plechovku a provedli s ní totéž. Zbytek věcí je nezajímal. Pak sebrali tornu Kamile a celý proces se opakoval.

Pomalovaný muž si nás znovu přeměřil. Udělal několik kroků směrem ke mně, uchopil mě za paži, přičichl k rukávu a pokýval hlavou. „Sundejte si šaty," řekl anglicky. „A vy taky," obrátil se ke Kamile.

Protože jsme váhali, náš nechtěný průvodce švihl mačetou. Nezbývalo nic jiného, než se podrobit příkazu. Dovolili nám ponechat si jen spodní prádlo, i boty nám vzali.

Třetí muž sbalil naše odložené šaty do uzlu a zmizel s nimi mezi stromy. Pomalovaný černoch se otočil k našemu únosci a něco mu řekl, natáhl přitom ruku. Oslovený jen s nechutí vytáhl revolver a podal mu ho. Když ho starší černoch gestem ruky propustil, otočil se a začal stoupat do svahu kráteru. Muž s pavoukem si revolver spokojeně prohlédl a pak si ho zastrčil za pás. Přejel nás pohledem a pak zamířil mezi stromy a nechal nás samotné. Dívali jsme se za ním, dokud se nám neztratil v porostu.

Kamila si sedla na zem.

„A je to," prohlásila. „Jednoduché jako facka. Přitom stoprocentně účinné."

Na to se nedalo nic říct. Nemuseli se vůbec namáhat nás hlídat. Bez šatů, které by nás chránily před pavouky, bylo vyloučeno, abychom se vrátili stejnou cestou, jakou jsme přišli. Bez mačet jsme se zase nemohli dostat na sever a dál na západ, do oblasti nezamořené pavouky – navíc jsme si nemohli být úplně jistí, že se jim doopravdy vyhneme. Jinými slovy, genialita vždy spočívá v prostotě.

Posadil jsem se vedle Kamily a chvíli jsme mlčky zvažovali situaci.

Nakonec zavrtěla hlavou.

„Já tomu nerozumím," řekla. „Proč nás jednoduše nezabili? Ostatní by si přece mysleli, že za to mohou pavouci."

„A proč vůbec utekli z lodi a zůstali tady?" odpověděl jsem jí novou otázkou.

Znovu se rozhostilo ticho.

„A na co měli ty pavouky v brašnách?" zeptala se znepokojeně. „Pokud to byli opravdu pavouci."

„A co jiného? Hýbali se, sám jste to musel vidět," reagovala netrpělivě.

Hloubali jsme nad tím ještě nějakou dobu.

Nakonec jsem to vzdal a natáhl se pro tornu. Stále ležela na místě, kam ji domorodci odhodili. Její obsah, kromě rozstřikovače a plechovky s insekticidem, zůstal nedotčen: nechyběl ani dalekohled, předpokládal jsem, že by v něm mohli najít zalíbení – v kráteru nám ovšem nebyl příliš k užitku. Objevil jsem i zbytky naší svačiny. Rozdělil jsem se o ně s Kamilou.

Každý jsme snědli půl tabulky čokolády. Najednou jsme neměli co dělat.

Slunce začalo klesat k obzoru. Na dně kráteru se objevil dlouhý stín a pohltil nás. Rozhodli jsme se, že se přesuneme do lesa a nasbíráme si větve a nějaké listí na spaní. Náš konečný výtvor měl hodně daleko k pohodlnosti. I přes vrstvu listí nás větve tlačily, zarývaly se nám do citlivých částí těla, navíc nás obtěžoval hmyz, který tady byl před pavouky v bezpečí. Stejně tak skončily neúspěchem naše pokusy přikrýt se listím, přesněji řečeno zůstat přikrytí.

Brzy po setmění si domorodci rozdělali oheň. Leželi jsme a víc než hodinu pozorovali mezi stromy plápolání jeho plamene. Kamila se neklidně převracela. Najednou se posadila.

„Krucinál," řekla rozhodně. „Kašlu na všechno, jdu se ohřát."

„To nemůžete," bránil jsem jí. „Koledujete si o… však mi rozumíte, jak to myslím."

Postavila se.

„To je mi jedno," prohlásila. „Nemůže to být nepříjemnější než tohle." A vykročila k ohni.

Chtě nechtě jsem se vydal za ní.

Oba domorodci seděli těsně u ohně a upřeně hleděli do jeho plamenů. Museli slyšet naše kroky, ale chovali se, jako kdybychom byli vzduch. Kamila šla dál. Neotočili po nás hlavu, ani když jsme byli docela blízko, zdálo se, že nás vůbec nevidí. Obešli jsme ohniště a zastavili se na protější straně. Kamila, chovající se navenek suverénně, což se o mně říct nedalo, se posadila na zem a ruce natáhla k ohni. Udělal jsem totéž a jen jsem doufal, že vypadám stejně klidně jako ona. Ani jeden z mužů se nepohnul.

Po chvíli se mladší černoch předklonil a klackem zamíchal obsah uříznuté plechovky. Zatímco se narovnával, všiml jsem si, že nás pomalovaný muž nehybně pozoruje.

Snažil jsem se odhadnout výraz jeho tváře, bránilo mi v tom ale mihotavé světlo, stejně jako zkreslující dojem vyvolaný kostěnou ozdobou, kterou měl provlečenou v nose. Jeho oči, v kterých se tu a tam zaleskl odraz plamenů, byly klidné. Usoudil jsem, že jsou spíš přemýšlivé než nebezpečné.

Po dlouhém zkoumání se nás bez jakéhokoli úvodu zeptal:

„Co tady chcete?"

Kamila znovu natáhla ruce k ohni.

„Přišli jsme se ohřát," odpověděla.

Muž se s nezměněným výrazem zeptal:

„Co chcete na Tanakuatue?"

Kamila se na něho zamyšleně podívala.

„A proč jste tady vy? Copak pro vás není Tanakuatua tabu? Na nás se tabu nevztahuje."

Muž se zamračil.

„Tanakuatua je tabu pro všechny muže – a ženy. Přišli jsme jen pomoct Sestřičkám. To je dovoleno." Znovu se zamračil a potom pokračoval. „Tanakuatua je náš ostrov, náš domov, patří jen nám."

Kamila odpověděla klidně:

„Podle našich informací ostrov koupila britská vláda a ta ho prodala nám."

„Vylákali ho na nás podvodem," ozval se muž.

Kamila se zatvářila zvědavě.

„Jak to udělali?" zajímalo ji.

Muž hned neodpověděl. Díval se na nás, jako kdyby váhal. Nakonec se rozhodl, že nám poví, jak se to událo.

„Stalo se to za života Nokikiho, mého otce…" začal vyprávět. Mluvil plynně anglicky, občasné archaické konstrukce a neobvyklé obraty dodávaly jeho vyjadřování nečekané kouzlo. Tam u ohně, do kterého druhý muž čas od času přiložil pár větví, jsme poprvé slyšeli o Nokikiho kletbě a o jeho oběti. Celé líčení bylo z pochopitelných důvodů poněkud předpojaté, na druhé straně ho muž, který se jmenoval Naeta, podal upřímně a s citem. Části,

které jsme si mohli později ověřit, se lišily jen v nepodstatných detailech – a v pohledu na věc.

Příběh byl dost dlouhý, ale jakmile se Naeta pustil do vyprávění, nenechal se ničím vyrušit. Dvakrát mu druhý muž nabídl hotové jídlo v plechovce, ale Naeta ho pokaždé odbyl mávnutím ruky, takže ji domorodec s pokrčením ramen znovu postavil do žhavého popele, aby její obsah nevychladl. Teprve když uzavřel vyprávění vylíčením, jak se čtyři poslední Tanakuatuaňané vydali v kánoích na pustý oceán a nechali navždy za sebou zapovězený ostrov, vytáhl plechovku z ohně a pustil se do jídla.

Seděli jsme mlčky, dokud nedojedl, pak se Kamila zeptala:

„Nezdá se vám, že když tady nemůžete žít, bylo jedině rozumné ostrov prodat?“

Naeta po ní šlehl pohledem.

„Nic jsme neprodali, Tanakuatua je naše,“ řekl rozzlobeně.

Vysvětlil nám svůj názor na kompenzaci. Považoval za správné, aby jim vláda, která je trikem donutila opustit ostrov a nesla tak zodpovědnost za klatbu, jež na něj byla uvalena, nabídla jiné místo k životu, to ale ještě neznamená, že oni svůj ostrov prodali. Proč vláda prodala ostrov, na němž oni ani nikdo jiný nemůže žít? Proč by ho oni měli prodávat? Proč by někdo měl být ochotný ho koupit? Tanakuatua se stala neužitečnou, a proto o ni nikdo nejevil zájem. Pořád to ale byl jejich ostrov. Oni ho dobyli, oni ho vlastnili, tady byli pochováni jejich předkové. Bez ohledu na tohle všechno se smířili se situací, ale jen do té doby, než se doslechli, že je vláda znovu podvedla – prodala Tanakuatuu, která jí nepatřila.

V té chvíli se Naeta natolik rozohnil, že jsme mu přestali rozumět. Jen díky pozdějšímu trpělivému vyptávání se mi podařilo poskládat si jeho řeč dohromady.

O prodeji Tanakuatuy se její původní obyvatelé doslechli ve svém novém domově na ostrově Imu a tato zatím nepotvrzená zpráva mezi nimi vzbudila velký rozruch. Když se později ukázalo, že je pravdivá, rozštěpila komunitu na několik frakcí.

Kusake, který se stal náčelníkem po svém otci Tatakem, jí byl také vyvedený z míry, nenechal se však strhnout k nepředložené reakci. Od svého otce převzal výchovou i příkladem vlastnosti moderního náčelníka. Plně chápal, na rozdíl od některých svých lidí, že bez ohledu na neuvěřitelnou nespravedlnost, nabízí současný svět jen málo prostoru pro romantického vůdce válečníků. Legendární hrdinové se stali součástí hrdé historie, mohou být opěvováni, nikoli však napodobováni. Úkolem náčelníka, při současných minimálních vyhlídkách, bylo udržet lid pohromadě, zabránit rozpadu kmene, zachovat jeho identitu do doby, než se jeho šance znovu zlepší. Do té doby musí být jejich vůdce v první řadě politik – neohroženost musí ukrýt za vychytralostí a divokost za chladnou rozhodností. Hrdost a víra v něm nesmí vyhasnout, nesmí však hořet na povrchu.

Kusake v soukromí cítil zmatek, pokud šlo o prodej Tanakuatuy, jako politik měl ale zcela jasno: britská vláda je nejen připravila o domov, ale navíc ho prodala za cenu, daleko přesahující částku, kterou vyplatila jeho lidem, čímž si dopomohla k nemalému zisku; jinými slovy, britská vláda nesla odpovědnost za machinace s prodejem zapovězeného ostrova kupci, který ho nebude moci využívat. Celá záležitost nebyla nic jiného než do nebe volající skandál. Kusake vše zvážil a rozhodl se pro dva možné plány. První počítal s dosažením nápravy za pomoci právníka. Pokud by se právník nechal odradit, nastoupil by druhý plán, podle něhož by členové opozice, kteří nesli zodpovědnost za jejich přesunutí z rezervace na ostrov Imu, vyvolali v parlamentu nové jednání o dané otázce.

Náčelníkův přístup, jakkoli rozumný z politického hlediska, se bohužel nesetkal s podporou u temperamentnějších členů jeho kmene. Odpůrci se soustředili kolem Naety.

Naeta, Nokikiho syn, byl jedním ze tří mladíků, kteří zůstali se šamanem až do jeho smrti. Díky tomu se těšil značné vážnosti a během času zaujal otcovo místo jako kmenový kouzelník.

Jeho pobouření z prodeje ostrova šlo dál než náčelníkovo rozhořčení, protože tvrdil, že vláda nemůže prodat něco, co jí vůbec nepatří. A kompenzací, kterou jim poskytla, si jen vykupovala špatné svědomí, protože to byla ona, kdo zavinil, že Tanakuatuu postihlo prokletí.

Naeta byl rovněž přesvědčen, že Nokikiho postoj a obětování vlastního života proměnily navěky ostrov, i když se stal zapovězeným, v posvátnou půdu kmene, a pro členy vlastního Nokikiho rodu to platilo dvojnásob.

Ve světle těchto okolností se postup, který navrhoval Kusake a který by v případě úspěchu vedl pouze k dalšímu gestu ve formě finanční kompenzace, jevil jako zanedbatelný a nepodstatný. Naetu skutečně pobouřilo, že by se měly čest a posvátná místa jejich hrdého kmene stát předmětem smlouvání. Nadešel čas činů.

Žena s přezdívkou Ta, která umí tančit na vlnách, jíž si členové kmenu rovněž vážili, protože se jí dostalo té cti uplést pro Nokikiho pohřební rohož, zastávala jiný názor než Naeta. Opakovala, že každého, kdo vkročí na Tanakuatuu, očekává strašlivá smrt. Nakaa splnil Nokikiho prosbu. Proto není třeba podnikat žádné kroky, jak to navrhuje Naeta. Ze všeho nejdůležitější je dát najevo svou víru v Nakau; je třeba vzdát mu poctu, kát se za hříchy, odčinit slabost těch, kteří zbloudili k bílému bohu, přiznat nedostatek víry, vinou kterého nedokázali ubránit vlastní ostrov a zavinili, že jej Nokiki proklel; je rovněž třeba se modlit, aby trest stihl jejich nepřátele.

Naeta však namítal, že pokud nechají všechnu práci s odvetou jen na samotném Nakaovi, dají tak najevo, že jsou mrtví lidé. Jestli nechají věcem volný průchod a dovolí, aby se cizinci roztahovali na jejich posvátné zemi a šlapali po hájích jejich předků, pak se nikdo nebude moci divit, až je postihne nové, mnohem horší utrpení. Musí dát jasně najevo svou víru v Nakaovy zákony, zasvětit se mu svými skutky, jednat ne svým jménem, ale jeho jménem – jedině tak si znovu nakloní staré bohy a rozradostní duchy předků.

Stará a střední generace se rozdělila, část podporovala politiku Kusakeho, někteří se naopak přikláněli k návrhu Té, která umí tančit na vlnách. Mladí se rovněž rozdělili, ale jinak. Někteří, jak už si stěžoval Tatake, přestali věřit v cokoli, stali se cyniky a zajímala je nanejvýš eventuální finanční kompenzace; našli se však i takoví, kteří se přidali k Naetovi. Společně se radili, co podniknou.

Jedním z kamenů úrazu byly peníze. Mladí předložili náčelníkovi a radě starších několik plánů. Všechny byly otevřeně odmítnuty, načež pochopili, že z kmenové pokladny nedostanou ani haléř.

„Výborně," prohlásil Naeta, „ti strašpytlové nám alespoň otevřeli oči. Naši hrdinští předkové se obešli bez peněz, které vymyslel bílý muž. Jejich bohatství bylo založeno na důvěře v bohy. Jednejme proto stejně jako oni. Požádejme bohy, aby nás vedli. Jestliže ukážeme svou víru, ukáží nám, jak se stát nástrojem jejich pomsty."

Mnoho měsíců se zdálo, že bohové ohluchli. Potom však jednoho dne dorazila zpráva, že v Uijanji se jakýsi zprostředkovatel snaží dát dohromady partu mužů, kteří by pomohli při vykládce lodi na Tanakuatue. Vzhledem k pověsti ostrova se mu to naprosto nedařilo.

Když se to Naeta dověděl, zamyslel se a potom poděkoval bohům, že mu ukázali cestu.

Večer svolal své stoupence a nastínil jim svůj plán.

Jeho líčení, jak jsme ho vyposlechli u ohně, působilo zmateně a moc jsme mu nerozuměli. Jedna věc však byla naprosto jasná a právě tu Kamila nechápala.

„Jak jste mohli vstoupit na ostrov, který je pro vás tabu?"

Naeta pokýval vážně hlavou.

„Nakaa nám rozumí," odpověděl. „Ví, že jsme přišli jen proto, abychom vykonali jeho práci. Abychom pomohli Sestřičkám. Nemáme v úmyslu zde žít. Proto nic nenamítá a my jsme tu v bezpečí."

„Jinými slovy dispens," zamumlala Kamila. „Vždycky existuje způsob, jak obejít pravidlo…"

Naeta přešel její poznámku mlčky. Soustředěně se na ni podíval a zopakoval svou původní otázku:

„A proč jste tady vy?"

„Dobrá, pokusím se vám to vysvětlit," souhlasila Kamila a načrtla v hrubých rysech náš Projekt.

Bylo vyloučené poznat, nakolik to vše chápe. Zatímco Kamila mluvila, seděl nehnutě, tvář prázdnou, oči nehybně upřené do plamenů. Mě osobně Kamilina slova nechávala naprosto lhostejným. Plán, který se mi doma zdál rozumný, doplněný všemi opatřeními, která se na jeho podporu dala pořídit za peníze lorda Foxfielda, začal po vylodění rychle ztrácet na své reálnosti. Nyní mi připadal stejně nesmyslný a nehmotný jako dým z kuřákovy lulky.

Kamila uzavřela svůj výklad vysvětlením, že Tanakuatua byla vybrána jako místo, kde naše komunita může žít vlastním životem, chráněná před vnějšími zásahy.

Když skončila, Naeta se na ni podíval a zavrtěl pomalu hlavou.

„Takové místo na světě neexistuje. Už ne," řekl.

„Možná máte pravdu," souhlasila Kamila, „přesto se nám to zdálo možné. Tenhle malý ostrov, ztracený v obrovském oceánu…"

„Věděli jste o tabu, ale nevšímali jste si ho. Bílí lidé se vysmívají tabu. Udělali jste velkou hloupost. Neměli jste tušení o Sestřičkách."

„Pořád o nich mluvíte. Kdo to je?"

Naeta se místo odpovědi dotkl znamení na prsou.

„Aha, pavouci. Ano, skutečně jsme o nich nevěděli. Proč jim ale říkáte Sestřičky?"

„Protože to jsou moje malé sestry. Nakaa přikázal, aby se zrodily z těla mého otce Nokikiho. Jsou to mí sourozenci."

Odmlčel se. Kamila se zdržela jakékoli poznámky. Pak pokračoval dál.

„Jsou to poslové Nakaa. To on jim uložil, aby potrestali svět. Kdysi vykázal muže a ženy z Ráje a teď se rozhodl je vyhnat ze světa. Je to jeho pomsta: Sestřičky mu přitom slouží jako nástroj. Zatím jsou jen tady, ale on je už naučil létat. Vydávají se na cestu, unášeny větrem, a tak se dostanou do všech koutů země."

Kamila přikývla.

„Ano, viděli jsme, jak to dělají."

„Všude, kde přistanou, se začnou množit; jakmile jich bude dostatečný počet, rozšíří tabu na celý svět. To bude Nakaaova pomsta."

Kamila se zamyslela, potom zavrtěla hlavou.

„Za co se chce mstít?"

„Je to trest za ztrátu víry," vysvětlil jí Naeta. „Za starých časů lidé ctili Nakaa jako nejvyššího soudce a zákonodárce a poslouchali jeho příkazy. Měli ve vážnosti své rodové totemy, chránili své svatyně, uctívali kosti svých předků, dodržovali pohřební ceremonie, proto se nemohlo stát, když jejich duše předstoupily před soud, že by je Nakaa zardousil či nabodl na kůl v pekle, ale naopak jim otevřel dveře do Ráje stínů, kde navěky šťastně žily.

Po mnoho generací čestní muži a jejich synové poslouchali zákony a skrze víru vstoupily jejich duše do Ráje – zatímco jiní se smažili za živa.

Potom přišel bílý muž. Přinesl s sebou ďábelské zbraně a nemoci, zlo peněz a chamtivosti. Avšak nejhorší bylo, že zničil naši víru, protože nám dokázal, že jeho zlé vynálezy jsou silnější než ctnosti. Nerespektoval Nakaaovy zákony, ani zvyky lidu – a přesto ho nestihla žádná pohroma. Jeho zlo ho chránilo.

Když to uviděli naši lidé, mnoho jich začalo pochybovat. Přestali věřit v zákony nejvyššího boha, ve vlastní tradice i v sama sebe. Ztratili svou hrdost a statečnost, ke svému

úžasu se proměnili v ponížené, slabé lidi. Nepochopili, že je Nakaa vystavuje zkoušce a že v této bitvě se zlem prohrávají.

Nakaa sedící před vchodem do Země stínů je však pozoroval. Každým rokem jich smělo projít dovnitř méně a méně, a naopak přibývalo těch, kteří zůstali v pekle. Když ho Nokiki poprosil, aby uvalil tabu na Tanakuatuu, rozhodl se. Lidé jsou bezcenní. Na počátku je vyhnal z Ráje, protože jejich předkové porušili jeho příkazy, teď je tedy vyžene z celé země; proto přikázal, aby se z Nokikiho těla zrodily Sestřičky a potrestaly lidi.“

„Pak nastane soudný den,“ řekla Kamila zamyšlené. Naeta zavrtěl hlavou.

„Nakaa už vynesl poslední soud, teď je třeba jej vykonat.“

„Pořád ale nechápu, proč jste tady,“ ozvala se Kamila.

„Ještě se najdou mezi námi tací, kteří chovají v úctě Nakaaovy zákony, a proto mají naději vstoupit do Země stínů. Přijali jsme za svůj rozsudek našeho nejvyššího boha, vykonáme jeho vůli a budeme doufat, že nás, až přijde náš den, přijme jako své věrné služebníky do Země stínů. Přijeli jsme sem proto, abychom pomohli Sestřičkám.“

„S čím konkrétně? Vypadá to, že se bez vás docela dobře obejdou,“ zapochybovala Kamila.

„Bylo jasné, že jakmile se setkáte se Sestřičkami, odešlete o nich zprávu a budete žádat o pomoc. Vy bílí lidé jste chytří,“ připustil Naeta, „mohli byste vymyslet způsob jak Sestřičky zničit. Nebo byste mohli poslat zprávu, aby se pro vás loď vrátila – a tím byste unikli tabu a Nakaaově vůli. Tomu jsme zabránili. Dopřejeme Sestřičkám čas, aby se mohly množit a rozšířit po celém světě. Postaráme se o to, aby nikdo z těch, kdo porušili tabu, neunikl potrestání.“

Kamila si zkoumavě prohlížela jeho tvář.

„Chcete tím naznačit, že to vy jste rozbili vysílačku?“ zeptala se po chvíli.

Naeta přikývl.

„Bylo to nutné,“ řekl prostě. Na okamžik se zamyslel a potom dodal: „Teď, když znám vaše plány s Tanakuatuou, chápu, proč nás sem Nakaa poslal, abychom pomohli Sestřičkám. Je to správné rozhodnutí.“

„Ach tak,“ pronesla Kamila vyhýbavě.

Naeta pokýval hlavou.

„Bílí lidé nám přinesli prokletí. Neměli úctu před ničím. Zničili náš způsob života, pošlapali naše zvyky. Svými pokušeními převrátili naše hodnoty. Jejich zákony diktoval jejich Bůh, ne náš. Nechápali duchovní věci, hnali se jen za hmotným bohatstvím Představovali zlo, které zvítězilo nad vírou. Bez ní, bez tradic, je člověk pouhé zvíře. Neznamená vůbec nic. Nakaa jednal spravedlivě, když rozhodl, aby ten, kdo druhého zbavil víry, za to pykal. Vykonali jsme správnou věc.“

Nevypadalo to, že by Kamila zcela pochopila jeho vysvětlení, ale Naeta ho považoval za dostatečné a uzavřel jím diskusi. Vstal a bez jediného slova zmizel v malé chatrči z větví. Jeho společníci se nenápadně vytratili chvíli před tím. Přiložil jsem na oheň zbylé klestí, lehli jsme si těsně k němu a snažili se usnout.

Když jsem se probudil, Naeta a druhý muž seděli na bobku před chýší. Právě snídali. Krmili se jakousi tuhou kaší, kterou si prsty nabírali z plechovky.

Zavrtění vedle mě mi prozradilo, že Kamila je už také vzhůru. Chvíli jsme pozorovali oba muže.

„Takovou šlichtu bych nejedla, ani kdyby nám nabídli,“ prohlásila, „ale potřebuju se napít.“

Bez dalšího váhání vstala, přistoupila k nim a požádala o trochu vody.

Naeta zaváhal, potom kývl hlavou a něco řekl svému společníkovi. Ten se sehnul, odšrouboval víčko kanystru od benzínu a přelil z něho vodu do dvou kokosových skořápek, které podal Kamile. Naeta sledoval, jak si je bere.

„A teď jděte," řekl. Mávl přitom levou rukou, dával nám najevo, že nás oba propouští.

Takže jsme šli, vrátili jsme se na místo, kde jsme nechali své brašny, a posnídali poslední dvě tabulky čokolády.

Když jsme dojedli, podívali jsme se na sebe. „A co teď ?" zeptala se Kamila.

Pokrčil jsem rameny.

„Kdyby se nám podařilo získat zpátky šaty, měli bychom jistou šanci," uvažoval jsem. „Insekticid z nich určitě ještě úplně nevyprchal."

Kamila zavrtěla hlavou.

„Viděla jsem v popelu přezku od svého pásku."

„Ach bože," povzdechl jsem si.

„Nějaké východisko přece musí existovat," řekla rozhodně. Seděli jsme a přemýšleli o něm.

„Co kdybychom zkusili heliograf? Takovou tu věc, co odráží a vysílá sluneční paprsky," zeptal jsem se.

„A vy znáte morseovku? Já tedy ne."

„Umím jen S.O.S. To by ale mělo stačit."

„Ovšem za předpokladu, že někdo bude náhodou na pláži, odkud je vidět nad stromy."

„Tak zapálíme oheň. Kouř je upozorní, že tu někdo je. Teprve potom zkusíme vyslat S.O.S."

„A čím chcete nahradit heliograf?" zeptala se.

„Co třeba staniol od čokolády?"

Vzala kousek a pochybovačně ho uhladila.

„A nemusí se odrazová deska náhodou zaměřit? Určitě nestačí jí jen tak pohybovat a doufat, že paprsek dopadne správným směrem."

„Tenhle problém se dá zvládnout. Postavíte se tak, abyste měla hlavu v jedné přímce s deskou a táborem. Jakmile vám paprsek zasvítí do očí, našli jsme ten správný směr."

Stále neprojevovala valné nadšení.

„Je to hrozně nejisté. Za prvé si musí vysílání všimnout. Za druhé musí najít správnou stezku. Kromě toho mohou jako my narazit na domorodce. A i kdyby se jim podařilo dostat se až sem, zbývají ještě tihle dva, přičemž Naeta má revolver. Kromě toho, jak to chcete technicky zvládnout, když nemáme ani kapesní nůž. Upřímně řečeno, zdá se mi to dost nereálné."

„Dobře. Tak navrhněte něco jiného."

Seděli jsme a přemýšleli.

Přibližně za hodinu jsme uslyšeli praskot větviček. Ohlédli jsme se. Kráčeli k nám oba domorodci.

Naeta šel jako první. Mačetu si zavěsil k pasu a revolver zastrčil za pásek, aby ho měl po ruce. Oba muži nesli pod levou rukou stočenou pletenou rohož. Oproti včerejšímu večeru se jejich pokožka nápadně leskla, jako kdyby se právě natřeli olejem. Když nás míjeli, Naeta o nás na okamžik zavadil pohledem, ale nezvolnil krok, ani nepromluvil. Druhý muž kolem nás prošel, jako bychom byli pouhý vzduch. Zůstal za nimi stejně pronikavý zápach, jaký se vznášel kolem našeho včerejšího únosce.

Dívali jsme se, jak stoupají klikatou stezkou do svahu, dokud nám nezmizeli za okrajem kráteru. Podíval jsem se na Kamilu, ta pokrčila rameny. Za chvíli se zvedla.

„Mohli bychom obhlédnout, co tady zbylo," navrhla.

Vrátili jsme se k vyhaslému ohni a prozkoumali jeho okolí. Kolem se povalovaly prázdné plechovky, nebylo těžké si domyslet, odkud pocházejí. Stejné jsem viděl mezi našimi vlastními zásobami. Dokonce tam ležela otevřená bedna se šesti nedotčenými konzervami hovězího masa. Před chýší, v níž spal Naeta, jsme objevili půl pytlíku hrubě semleté obiloviny, z té si zřejmě vyráběli snídani, a ovocné kompoty v plechovkách. V kanystru od

benzínu zbylo ještě trochu vody, ale druhá, menší nádoba byla prázdná. Půda pod ní byla ztmavlá, neznámá tekutina se ještě úplně nevsákla do země, vypadalo to, jako kdyby někdo úmyslně vylil obsah plechovky a potom ji odhodil.

Kamila ji zvedla a přičichla k ní. Protáhla obličej, pak se dotkla špičkou prstu zvlhlé země a přičichla i k němu. Uchopil jsem plechovku. Ucítil jsem tentýž silný zápach, jakého jsme si všimli u domorodců.

„Určitě je to ta látka proti pavoukům. Schválně nám ji tady nenechali," řekl jsem.

„Ano," souhlasila.

Zamyšleně se podívala na skvrnu na zemi. Tekutina byla nenávratně ztracená.

„Zřejmě ji už nebudou potřebovat – nemají v úmyslu se sem vracet. Co si o tom myslíte?" zeptala se mě.

Takhle jsem o tom nepřemýšlel.

„Máte nejspíš pravdu," souhlasil jsem. „Jinak by ji přece ukryli."

Ještě jednou vzala plechovku do ruky a čichla k ní. „Co to v ní mohlo být? Něco mi to připomíná…"

„Naše včerejší únosce," řekl jsem.

„Ty samozřejmě, ale kromě nich ještě něco jiného, byl to tentýž zápach, ale ne tak silný. Vím, že jsem ho už cítila, ale nemohu si vzpomenout, kde to bylo."

„Podstatné je, jestli ta látka pochází odsud, nebo jestli si ji přivezli s sebou," uvažoval jsem nahlas. „Jestli ji získali přímo tady, pak bychom měli narazit na nějaké stopy."

Prohledali jsme okolí, nic jsme ale neobjevili. Po hodině jsme se vzdali, skleslí na duchu. Zatímco Kamila znovu rozdmýchávala oheň, já jsem kamenem prorazil konzervu s hovězím, které jsme si ohřáli v jedné z prázdných plechovek. Zamyšleně a mlčky jsme jedli. Pak Kamila přerušila ticho.

„Přemýšlím, jak tu šťávu asi získali. Je to olejovitá látka. Museli ji vylisovat. Jenže kde by se tady vzal lis… Jakým jiným, primitivnějším způsobem to mohli udělat?"

Jediné, na co jsem si vzpomněl, bylo drcení: roztlučení paličkou v moždíři. Řekl jsem jí o tom.

„Moždíř s paličkou si s sebou sotva přivezli. Takže musíme hledat nějakou přirozenou prohlubeň – třeba ve skále?" Podívala se vzhůru. „Tady vidím jen holé stěny. Co kdybychom se ale rozdělili a obešli kráter každý z jedné strany?"

Udělali jsme, jak Kamila navrhla, příliš jsem si od toho ale nesliboval. Asi po dvaceti minutách hledání jsem začal být přesvědčený, že si domorodci látku přivezli s sebou, když vtom jsem uslyšel její výkřik, odražený několikanásobnou ozvěnou od stěn kráteru. Okamžitě jsem se rozeběhl na její stranu.

Objevila, co jsme hledali. Našla mělkou prohlubeň ve skále, vyčnívající asi v jedné čtvrtině ze stěny. Když jsem k ní dorazil, klečela u kašovitých zbytků nějaké rostliny, které se povalovaly všude kolem. Dole, na úpatí svahu, ležel kus kmene mladého stromu, na jednom konci byl rozštípnutý a zbavený dužniny.

Vylezl jsem za Kamilou, abych si všechno pořádně prohlédl. Přírodní prohlubeň se přímo skvěle hodila pro daný účel. Měla dokonce kanálek, do kterého olej mohl stékat.

Kamila zdvihla ruku, na níž měla onu kašovitou hmotu.

„Co myslíte, že to je? Jak je možné, že mi to hned nedošlo? Tohle je přece ten keř podobný vřesu na úpatí hory. Cítila jsem stejnou vůmi, když jsme procházeli kolem. A pavouci ji nemají rádi. Vzpomínáte, že se pavučina zachytila jen na okraji keřů a pak se najednou ztratila?"

Zbytek dne jsme strávili snášením náručí oné vřesovité rostliny a roztloukáním jejích stonků. Byla to těžká práce a vyžadovala velkou trpělivost, protože o rozdrcené hmotě se sotva dalo říct, že obsahuje plno šťávy, přesto se nám do soumraku podařilo získat tři čtvrtě pinty olejovité kapaliny.

„To bude určitě stačit," prohlásila Kamila a pečlivě zavřela plechovku, obsahující výsledek naší celodenní dřiny,

Tu noc jsme spali dobře, nepohodlí nám vůbec nepřekáželo.

Ráno jsme vstali za úsvitu a posnídali jeden ovocný kompot. Potom Kamila uchopila plechovku se vzácným olejem. Nalila si ho trochu do dlaně, přičichla k němu a ušklíbla se.

„Tak s chutí do toho," řekla a začala si látku roztírat po těle. Zanedlouho jsme se oba nejen leskli od hlavy až k patě, ale také hrozně zapáchali. Navlékli jsme si torny a vydali se na zpáteční cestu.

Musím přiznat, že ve mně byla malá dušička, když jsme narazili na první skupinu pavouků, která se proti nám vyřítila. Zastavili se nepatrný kousek od našich nohou, chvíli jako by se točili dokola, a potom se dali na ústup. Slyšel jsem, jak si Kamila úlevně vydechla, uklidnilo mě, že i ona byla nervózní.

„Vypadá to, že to jako obrana skutečně funguje," řekla. „Pokud nenarazíme na domorodce, měli bychom projít. Zajímalo by mě, jak se dověděli o téhle látce?" dodala.

„Pokud máte ve znaku pavouka, pravděpodobně toho z pavoučí vědy dost pochytíte," navrhl jsem jako vysvětlení. „Mně ovšem úplně stačí, že to funguje. Raději pojďme dál, dokud to účinkuje."

Kráčeli jsme pod stromy obalenými pavučinou. Hrobové ticho bez jediné známky života a pomalé kývání opuštěných pavučinových rubášů na nás působilo ještě strašidelněji než poprvé, protože teď jsme tu byli jen my dva. K úzkosti se ještě přidal pocit hluboké deprese. Tudy by se asi žádný člověk neodvážil jít sám.

I Kamila podlehla stísněné atmosféře. Instinktivně ztlumeným hlasem řekla:

„A takhle vypadají celé míle. Všechno živé vyhubili. Nahání to hrůzu… Jako kdyby čekali – trpělivě čekali ve svých sítích stovky tisíc let, než se stane něco, co jim dodá sílu… A ten okamžik nastal: spočívá v nepatrné a zároveň obrovské změně – ve schopnosti spolupracovat… V té souvislosti mě napadá, co bychom dokázali my lidé, kdybychom doopravdy spolupracovali."

„Řekl bych, že byť jen částečnou kooperací jsme toho zničili víc než dost," ozval jsem se. „Tohle místo považuji za dostatečně pádný argument proti výkonnosti. Raději si pospěšme, ať už jsme odtud pryč."

Za chvíli jsme skutečně vyšli z vysokého lesa a ocitli se v té oblasti, kde ležely pavučiny níž. Z nich se na nás vrhali pavouci, vzápětí ale odskakovali, jako kdyby se spálili. Věděli jsme, že jsme dobře chráněni, a tak nám přítomnost pavouků připadala téměř jako úleva ve srovnání s absolutní prázdnotou lesa krytého pavučinou.

Brzy jsme dorazili k předsunuté linii pavouků, jejich tlupy lovily na zemi, jakmile jsme se však jen přiblížili, vyhnuly se nám.

Po několika stovkách yardů pavouci úplně zmizeli. Zbývalo nám asi čtvrt míle k místu, kde nás překvapili domorodci.

Rozhodli jsme se, že dál půjdeme už po vlastní známé cestě. Zatím jsme nenarazili na jedinou stopu po ostrovanech, ale neměli jsme nejmenší tušení, kam ta prošlapaná stezka vede, ani kde končí. Pokračovat po ní, když jsme měli jinou možnost, nám připadalo jako příliš troufalé pokoušení osudu. Naší vlastnoručně vysekanou cestou se nešlo tak pohodlně, ale čím dál jsme se vzdalovali od místa, kde se obě stezky protínaly, tím jsem byl klidnější. Konečně jsme byli na pěšině, o níž jsme věděli, že nás vyvede na pobřeží.

První věc, kterou jsme spatřili, jakmile jsme vyšli z houští, byl malý člun v dálce, měl vztyčené plachty a mířil na severozápad.

„To je zvláštní," řekla Kamila. Vytáhla z brašny dalekohled. „Vypadá to jako náš člun – jen s tím rozdílem, že má stěžeň. Někdo v něm sedí, zahlédla jsem několik hlav." Natočila dalekohled k místu, kde jsme měli člun vytažený na břehu. Nebyl tam. Sklouzla dalekohledem ještě dál, k našemu provizornímu táboru.

„Není tam živá duše,“ řekla znepokojeně.

Obrátili jsme se a šli podél pláže. Když jsme se přiblížili dostatečně blízko k hromadě zásob přikrytých nepromokavou plachtou, zavolal jsem nahlas. Neozvala se žádná odpověď. Nikdo se neobjevil.

„Asi jsou všichni na staveništi,“ řekl jsem; neznělo to ale příliš přesvědčivé. Zavolal jsem ještě jednou…

Šli jsme dál. Nikde jsme neviděli žádné známky života. Tábor vypadal naprosto opuštěně. Nepronesli jsme jediné slovo. Najednou se Kamila nečekaně zastavila a ukázala před sebe. Na písku před námi byla hnědá skvrna, podobala se vrženému stínu. Začala se pohybovat k nám.

„Proboha, to ne!“ vykřikla Kamila.

Pokračoval jsem dál. Skupina pavouků se ke mně rychle přibližovala, těsně přede mnou se ale zastavila. Obešel jsem roh z naskládaných beden. Za ním byla provizorní společná ložnice pro muže krytá plachtovinou. Nejdřív jsem v pološeru nic nerozeznával. Vzápětí následoval šok…

Odvrátil jsem se. Udělal jsem ještě čtyři nebo pět kroků a potom jsem začal strašlivě zvracet.

Kamila už byla jen kousek ode mě. Pohybem ruky jsem ji zarazil.

„Nechoďte tam,“ stačil jsem ještě říct, než mě přepadl nový nával křečí.

Jakmile se mi trochu ulevilo, vrátil jsem se k ní. Stála před stěnou z beden. Tři skupiny pavouků číhaly v její bezprostřední blízkosti, ona si jich však vůbec nevšímala; zírala na předmět, který držela v ruce. Byla to hrubě pletená brašna, kterou jsme předtím viděli u domorodců, tahle ale byla prázdná, rozříznutá na boku.

Otočila hlavu a podívala se mi do očí. Věděl jsem, že si vybavuje stejnou scénu jako já – takový pytel ležel tehdy vedle stezky, jeho obsah se nepatrně vlnil…

Rozhlédl jsem se. Kolem bylo poházeno deset nebo dvanáct prázdných rozpáraných vaků.

„Teď už víme, co myslel tou pomocí Sestřičkám,“ řekla roztřeseným hlasem. Podívala se na mě. „Jsou… všichni…?“ zeptala se.

Přikývl jsem. Ticho a to, co jsem zahlédl uvnitř tábora, byly víc než přesvědčivé důkazy.

„Museli se připlížit v noci a…“ zavřela oči. „Bože, je to tak strašlivé!“

Poprvé, co jsme se znali, jsem ji viděl vyvedenou z míry.

Stál jsem bezmocně vedle ní.

Bílá plachta na obzoru se proměnila v malou tečku. Domorodci se vraceli domů, své poslání splnili. Lidé, kteří se měli podobat bohům, nalezli důstojného soupeře. Nakaa se postavil za Nokikiho a tabu nad ostrovem nebylo zlomeno.

8.

Uplynul asi týden, možná deset dní – ztratili jsme přesnou představu o kalendáři –, když se nad Tanakuatuou objevilo letadlo.

Byli jsme s Kamilou právě na staveništi, pracovali jsme na prvním téměř dokončeném domě a snažili se ho všemožně opevnit proti pavoukům. Ve skladišti jsme si našli nové oblečení a stejně tak rozstřikovače s insekticidem. Chemikálie nebyla tak účinná jako onen výtažek, ale dokázala nás ochránit, kromě toho jsme jí měli několik sudů. Nejdříve jsme si s ní postříkali šaty a potom jsme jí pokropili i stavbu a asi jednu míli široký pás kolem ní. Vyhnali jsme tak všechny pavouky, které jsme viděli. Tušili jsme však, že tím to nekončí. Postřik jsme museli opakovat každý den a kromě toho se pavouci občas dostali na naše území pomocí pavučinového mostu.

Mohli jsme se přesunout severněji, do oblasti, která jimi ještě nebyla zasažená, jenže to by znamenalo prosekat si cestu a odnosit tam na zádech všechny nutné zásoby. Kromě toho jsme nemohli tušit, za jak dlouho se pavouci dostanou i tam. Nevěděli jsme také, kdy se počasí zhorší, bylo nám však jasné, že pak se bez pořádného přístřeší neobejdeme. Z těchto důvodů jsme se nakonec rozhodli, že nejrozumnější bude dokončit budovu, ucpat každou škvíru, do které by se mohl schovat pavouk, zakrýt všechna okna sítí, vsadit dvojité dveře, zkrátka a dobře udělat všechno, abychom získali alespoň jedno místo, kde bychom si v bezpečí mohli odpočinout.

Po celé ty dny jsme žili s pocitem stavu obležení, což mi pořádně drásalo nervy. Nevím, jestli to byly naše pohyby, nebo hluk pil a kladiv, které tak přitahovaly pavouky, jisté ale bylo, že se k nám stahují a klidně vyčkávají. Proměnili se v přelévající se, lesklou čáru podél vnějšího okraje pásu, který jsme neustále kropili insekticidem. Jakmile se jeden z nás přiblížil, znehybněli. Byli k sobě tak hustě namačkaní, že připomínali nehybné oblázky na pláži. Pod touto netečnou, mrtvou vnější podobou se však skrývala napjatá pružina, jiskra připravená k zažehnutí. V té mase jsme nedokázali rozeznat jediný pár očí, a přesto jsme cítili, že nás jich ostražitě sledují celé tisíce. Zkoušeli jsme na pavouky házet hrsti země, oni se však nepohnuli ani o píď; mačkali se kolem neviditelné překážky, hlavy otočené směrem k nám, a nehnutě nás pozorovali. Začal jsem mít pocit, že jsou připraveni počkat, dokud insekticid nevyprchá, a pak se převalí přes hranici.

Mezitím jsme ale podnikali všechno možné, abychom jim v tom zabránili. Vždycky večer jsme na ně lili benzín. Vůbec se jim to nelíbilo, jejich řady tím silně prořídly. Jenže příštího rána jich bylo ještě víc, živili se padlými z předešlého dne. Zkusili jsme benzín nejdřív rozstříkat a potom zapálit. Následujícího dne pavouků ještě přibylo…

Jak už jsem se zmínil, neustálá hrozba pavouků nás znervózňovala, začal jsem se obávat, že propadneme arachnofobii. Neodvážili jsme se ani na chvíli polevit ve svých opatřeních, neustále jsme je dodržovali, s jedinou výjimkou – při práci, kdy nehrozilo, že na nás pavouci odněkud spadnou, jsme si sundávali klobouky se sítí. Ale i tehdy jsme se museli mít na pozoru, protože téměř každý den se pavoukům podařilo vybudovat si jeden nebo dva mosty a začít se přesunovat. V té chvíli jsme museli přerušit jakoukoli práci a postříkat je benzínem. V noci jsme museli spát pečlivě zabalení do moskytiéry a ráno jsme ze všeho nejdříve museli prozkoumat budovu a její okolí.

Naše práce přesto postupovala kupředu. Za pět nebo šest dnů se nám podařilo všechny rohy podlahy, stěn a střechy utěsnit skelnou vatou, každé okno zakrýt pevně napjatou sítí, přibitou lištami, a dokonce jsme vynalezli zarážky na spodní hranu vnitřních i vnějších dveří. Konečně jsme měli pocit bezpečného útočiště, i když jsme nepřestali spát pod moskytiérami.

Nyní jsme se mohli soustředit na přepravu zásob provizorně uložených na pobřeží. Měli jsme sice traktor s přívěsem, ale přenášení a otevírání beden, jejich nakládání a vykládání představovalo pro pouhé dva lidi pořádnou dřinu. Za den jsme se s traktorem neotočili víckrát než jednou.

Bylo to potřetí, co jsme se vraceli od pobřeží, když jsme uviděli letadlo. Zrovna jsem zručně zacouval traktorem k domu a slézal z něho dolů, když Kamila sedící na naloženém přívěsu vykřikla a vzrušeně ukazovala k laguně. Vyšplhal jsem se k ní, nechápal jsem, proč je tak rozrušená, když vtom jsem ho uviděl. Na hladině laguny se vznášel malý kluzák, na jednom z jeho plováků stály dvě postavy a vedle nich se na vodě pohupoval nafukovací člun. Kvůli lomozu traktoru jsme neslyšeli hukot motoru, a proto jsme si letadla předtím nevšimli.

Jeden z mužů přelezl do člunu, přidržoval se plováku, aby vyrovnal kymácení loďky.

Kamila začala šplhat dolů z přívěsu.

„Rychle," řekla, „musíme je zastavit, než se dostanou na břeh." Rozeběhli jsme se po cestě k provizornímu tábořišti. Z jednoho místa jsme viděli na lagunu. Člun už stačil urazit polovinu cesty k pobřeží. Utíkali jsme, co nám síly stačily.

Když jsme vyběhli na pláž, člun od břehu dělilo jen pár centimetrů a jeden z mužů z něho právě vystupoval. Zastavil jsem se a zakřičel na něj, byl ale příliš daleko, takže mě neslyšel. Jeho společník mezitím také vylezl, oba se brodili mělkou vodou a člun táhli za sebou. Zavolali jsme na ně současně s Kamilou. Tentokrát si nás všimli a jeden nám zamával na pozdrav. Zoufale jsme na ně křičeli a snažili se je posunky zastavit. Vyměnili si spolu několik slov a znovu nám přátelsky zamávali.

Člun nechali na mokrém písku a zamířili přes pláž, nás si už nevšímali. Přímo před sebou měli skvrnu, která se k nim přibližovala. Ječeli jsme a máváním je odháněli pryč. Bylo to marné. Jeden z nich zpozoroval hnědou skvrnu. Řekl něco svému společníkovi a pak se předklonil, aby si ji zevrubněji prohlédl. Skvrna dorazila k mužovým chodidlům a vzápětí se nekontrolovatelně rozlezla po jeho těle.

Ozval se výkřik.

Druhý muž na chvíli zkameněl úžasem, potom přiskočil k prvnímu a začal pavouky smetávat. Jeho druh začal klesat k zemi, muž ho zachytil. Vmžiku byl i on pokrytý pavouky. Vykřikl…

Sedli jsme si a čekali, dokud se trochu nevzpamatujeme. Po nějaké době se Kamila podívala na lagunu a zeptala se:

„Umíte létat?"

„Ne," odpověděl jsem. „A co vy?"

„Ani já ne," přiznala se.

Dívali jsme se na letadlo.

„Určitě je v něm vysílačka," řekla.

Šli jsme ke člunu a snažili jsme se přitom nedívat na obě mrtvá těla. Kamila měla pravdu, pokud šlo o vysílačku. Nasadil jsem si sluchátka a zapnul ji. Ozval se zkreslený hlas mluvící nějakou nesrozumitelnou hantýrkou. Čekal jsem, dokud se mi nezdálo, že skončil, a pak jsem zmáčkl tlačítko a začal vysílat. Potom jsem znovu přepnul na příjem. Tentýž hlas pokračoval ve svém nesrozumitelném recitování. Netušil jsem, jestli mě někdo slyšel či nikoli.

„Víte, jak se s touhle věcí zachází?" zeptal jsem se Kamily.

„Ne,“ odpověděla. Přesto to zkusila, výsledek byl ovšem stejný. Pro tentokrát jsme to vzdali a vrátili se člunem na břeh. Kamila zamířila do tábora, zatímco mě čekal moc nepříjemný úkol – jistit něco o těch dvou mužích.

Když jsem ji dohnal, řekl jsem:

„Jeden měl licenci k létání na jméno Jim Roberts.“

Přikývla.

„To jméno jsem zaslechla v Uijanji. Provozoval leteckou službu mezi ostrovy, vozil hlavně poštu a nemocné.“

„Ten druhý je jakýsi Soames. Bydlel rovněž v Uijanji. Zřejmě příležitostně pracoval jako dopisovatel pro tiskovou agenturu,“ dodal jsem. „Proč museli přiletět zrovna, když běžel traktor… Pomalu začnu taky věřit na tabu,“ povzdechla si Kamila.

Bez ohledu na to, co se stalo, jsme ten večer cítili novou naději. Někdo někde si začal dělat vážné starosti, že se neozýváme, a proto sem poslal letadlo, a jelikož se nedočká zprávy ani od jeho posádky, vyhlásí pátrání. Doba, za kterou se tady objeví, závisí na tom, jestli pilot stačil oznámit rádiem přistání na Tanakuatue, v opačném případě budou letadlo nejdřív hledat v oceánu, čímž nějaký čas ztratí. Nám nezbývalo nic jiného než čekat.

O pět dní později jsme byli moudřejší. Odpověď přišla v podobě trojího zahoukání sirény, které se několikanásobnou ozvěnou rozlehlo nad lagunou.

Dorazili jsme na břeh, právě když malá šedivá loď spouštěla kotvu. Nebyla to ale žádná kocábka, soudě podle jejího vzhledu a bílé vlajky válečného loďstva na zádi. Řekl bych, že je to torpédoborec.

Minuli jsme skladiště a došli až k okraji vody, kde jsme se zastavili. Z lodi spustili člun se čtyřmi muži. Ozval se zvuk startovaného motoru, člun však nezamířil přímo k nám. Nejdříve jednou objel zakotvený kluzák. Teprve potom se na plný plyn rozjel ke břehu. Přebrodili jsme se na mělčinu a čekali na člun. Ten se jemně dotkl písčitého dna. Jeho posádka si nás nedůvěřivě prohlížela, tři měli dokonce pusu dokořán.

Sundali jsme si klobouky s moskytiérou, moc to ale nepomohlo. „Vy jste Tirrie?“ zeptal se mě velící poddůstojník.

„Ne. Tirrie je mrtvý,“ vysvětlil jsem mu. „Všichni jsou mrtví, kromě nás dvou.“

Díval se na nás váhavě, bezvýrazně, ale zvědavě. Jsem si jist, že by pro něj bylo mnohem přijatelnější, kdyby nás tu našel v šortkách a košilích, nebo dokonce jen v roztrhaných hadrech.

„To máme kvůli pavoukům,“ řekla Kamila.

Nejspíš její slova, což je pochopitelné, nepovažoval za dostatečně vysvětlující nebo uklidňující.

„Tak pavouci,“ řekl a sklouzl očima mimo nás a prohlížel si okolí. Pohled se zastavil u člunu patřícímu k letadlu a potom pokračoval dál po pláži až k místu, kde ležely obě mrtvoly. Na takovou vzdálenost a při letmém pohledu pořád ještě připomínaly lidská těla, i když pavouci z nich nenechali už nic jiného než kosti a kůži oblečenou v šatech.

„A co tihle dva?“ zeptal se a znovu se přitom na nás podíval.

„I ty mají na svědomí pavouci. Snažili jsme se je zastavit…“ vysvětlovala mu Kamila.

„Říkáte pavouci?“ opakoval a upřeně si ji prohlížel.

„Ano, tamhle jsou,“ ukázala Kamila prstem.

Podíval se naznačeným směrem. Jediné, co viděl, byla nezajímavá hnědá skvrna na písku. Na tváři se mu zračilo, co si myslí. Jak otáčel hlavu, vyměnil si pohled s jedním ze členů posádky. Ten významně zavrtěl hlavou.

Poddůstojník se rozhodl. Vstal.

„Bude lepší, když si je prohlédnu,“ prohlásil.

„Ne,“ vykřikla Kamila. „Vy to nechápete. Oni vás zabijí.“

Jednou nohou už byl z člunu venku.

„Kdo? Pavouci?“ přeptal se jí s kamennou tváří.

„Ano,“ odpověděla Kamila. Obrátila se na mě. „Arnolde, zastavte ho. Vysvětlete mu to.“

Důkladně si mě prohlédl. Měl jsem pocit, že nás začal podezírat nepochybně musíme mít nějaký pádný důvod, když nechceme, aby těla prozkoumal. Zkusil jsem jít na věc logicky.

„Podívejte se,“ řekl jsem, „určitě si nemyslíte, že jsme se takhle vyparádili jen pro zábavu. Pokud chcete vystoupit na břeh, měl byste se alespoň trochu chránit.“

Stáhl jsem si rukavice a podal mu je i se svým kloboukem.

Podíval se na ně, napůl rozhodnutý, že je odmítne. Kamila naléhala: „Prosím vás, vezměte si je.“

Dal najevo, že to dělá jen proto, aby vyhověl jejímu vrtochu. Nasadil si klobouk. Kamila mu uvázala sítku pod bradu, potom se sklonila a zastrčila mu kalhoty do ponožek.

„A ještě si navlečte rukavice,“ požádala ho. „Nesmíte si je ani na chvíli sundat.“

Ostatní tři muži ve člunu se usmívali, v jejich úsměvu byl ale i náznak neklidu.

„Zůstaňte na místě,“ přikázal jim poddůstojník a pohledem jim dal najevo, že se to vlastně týká nás.

Dívali jsme se, jak se mělčinou brodí na břeh.

Nejméně tři pavoučí skupiny zaregistrovaly jeho přítomnost a snažily se ho dostihnout.

Muži ve člunu ztichli. I oni si všimli pavouků. Jeden z posádky zavolal na poddůstojníka a ukazoval na ně. Muž se rozhlédl kolem sebe, zřejmé ale nezpozoroval nic neobvyklého. Zamával nám a šel dál.

Došel k tělům a sklonil se nad ně, aby je prozkoumal. Dvě hnědé skvrny byly už jen kousek od něho. Námořník v člunu znovu vykřikl, velitel ho ale neslyšel, dál soustředěně zkoumal první z mrtvol. Váhavě natáhl ruku, aby se jí dotkl.

Vtom ho dostihla první skupina pavouků.

Převalili se mu přes nohu jako mořská vlna. Poddůstojník vyskočil a snažil se je ze sebe setřást. Za první skupinou dorazila druhá a třetí. Pavouci mu začali šplhat po kalhotách.

Na několik okamžiků zůstal stát, pavouci pokrývali celé jeho tělo kromě klobouku a rukavic. Bezmocné mával pažemi, aby se jich zbavil. Když viděl, že se k němu blíží další skupiny, rozhodl se pro ústup.

Utíkal po pláži, cestou přeskočil jednu nebo dvě skupiny, vběhl do vody a s cákotem se blížil ke člunu. Když byl jen pár yardů od nás, náhle změnil směr. Proběhl kolem, pokrytý lesklým krunýřem živých pavouků.

Jakmile se dostal do větší hloubky, ponořil se do vody, čímž ze sebe smyl velkou část pavouků. Musel se však ještě třikrát potopit, než se mu podařilo se jich úplně zbavit.

Snažili jsme se k němu co nejrychleji dostat s člunem. Důstojník stál po pás ve vodě a vrávoral. Dva muži ho přetáhli do člunu.

„Mé ruce,“ naříkal. „Ach, bože, mé ruce.“

Pak omdlel.

Sundali jsme mu sako. Vypadlo z něho asi pět pavouků, okamžitě jsme je zašlápli. Museli se mu dostat do rukávů, protože na předloktích mu naskočil tucet rudých skvrn, které už začaly otékat.

Plnou rychlostí jsme zamířili k lodi.

9.

Takto neslavně skončil Projekt lorda Foxfielda. Než se ale celá záležitost uzavřela, bylo třeba ještě vykonat několik věcí. Například jsme museli absolvovat celou sérii vysvětlování. První pohovor, který vedl podplukovník Jaye, velitel monitorovací stanice na Oahomu, může posloužit jako prototyp mnoha dalších, které následovaly. Nedalo se říct, že by nám nevěřil – koneckonců měl přesvědčivý důkaz ve vlastním poddůstojníkovi, který zrovna ležel v nemocnici na lodi a trpěl strašlivými bolestmi v pažích –, pokud nebereme v úvahu rozdíl mezi pochybností a nedůvěřivostí, kdy první souvisí s odmítnutím a druhé pak s neschopností přijmout. Právě ona zmíněná neschopnost způsobila jemu i všem následujícím po něm spoustu problémů.

„Pavouci," řekl a zamyšleně se na nás díval, „copak jste je nemohli jednoduše zašlápnout nebo se jich nějak jinak zbavit?"

Vysvětlili jsme mu, že útočí v celých skupinách.

„Tak jste mohli," trval na svém, „dát dohromady nějaký plamenomet. Uškvařili by se v něm jedna báseň."

Ujistili jsme ho, že se tak stalo a že jsme ho za vhodných podmínek používali, ovšem s omezeným účinkem. Seznámili jsme ho rovněž s naším plánem založit požár, abychom pavoukům zabránili v postupu, přestože jsme chápali, že se stejně jedná jen o dočasné opatření.

V čem jsme ale naprosto selhali, byl pokus přesvědčit podplukovníka o skutečném rozsahu zamoření. Je těžké mluvit o miliónech pavouků, aniž by si o vás ostatní nemysleli, že přeháníte; pochopili jsme, že o miliardách se raději nemáme ani zmiňovat. Jaye si naše tvrzení, že pavouci vyhubili všechno živé v těch částech ostrova, kterých se zmocnili, nepochybně vyložil tak, že jen my jsme tam žádná jiná zvířata nezahlédli.

Náš rozhovor ukončil tím, že nám oznámil:

„Bohužel budete muset zůstat na lodi, dokud nedostanu instrukce, jak postupovat dál. Slibuji vám ale, že se vám pokusíme zdejší pobyt co nejvíce zpříjemnit."

„Víte, co si o nás myslí?" zeptala se Kamila, jakmile se za námi zavřely dveře. „Považuje nás za chudáky, co prošli krušným zážitkem a mírně řečeno se z toho pomátli."

Jeho hlášení však muselo kdesi vzbudit značný rozruch, protože pátý den nato se přiřítila vyšetřovací komise. Jeden byl zástupce koloniální správy, druhý přírodovědec, třetí fotograf a čtvrtý muž, pokud jsem se domýšlel správně, zastupoval zájmy lorda Foxfielda. Kladli nám spoustu otázek a k našim odpovědím se stavěli velice rezervovaně.

Druhý den nás jejich letadlo vzalo nad Tanakuatuu, takže jsem měl poprvé možnost uvidět ostrov ze vzduchu. Byl to velmi přesvědčivý způsob argumentace. Pohled na ostrov z poloviny zahalený pavučinou měl na naše společníky značný účinek. Jejich chování k nám se zřetelně změnilo.

Když jsme vystoupili z člunu, všichni řádně oblečení a postříkaní insekticidy, já a další tři muži jsme zamířili do tábora, zatímco Kamila s přírodovědcem šli dál podél pláže, oba ověšení krabicemi na vzorky.

U skladiště jsem se zastavil a ukázal rukou na vchod do prostoru krytého plachtou. Neměl jsem v úmyslu tam ještě jednou vejít. Stál jsem venku a čekal na ostatní, zatímco se

mi jedna četa pavouků za druhou šplhala ke kolenům, odkud znovu padala na zem. Po chvíli všichni tři vyšli a vypadali hodně přepadle.

Potom jsem je zavedl do tábora. Pavouci už pronikli přes náš obranný pás a jejich chomáče byly všude kolem, rozlézali se i po střeše příbytku, který jsme proti nim opevnili, jejich lehce se vlnící masa se leskla a čekala. Chvíli jsme ji mlčky pozorovali.

Muž z koloniální správy řekl znepokojeně:

„Vypadá to, jako kdyby si mysleli, že uvnitř je něco – či spíše někdo, koho chtějí dostat… Zřejmě proti nim není žádná šance úniku…“

Šli jsme blíž k domu a sprejem odehnali pavouky od vchodu. Uvnitř nikdo nebyl – ani žádný pavouk.

„Tak tady jste se ukrývali…“ poznamenal tentýž muž. Zavrtěl hlavou. „Mně to úplně stačí. Můžeme se vrátit.“

„Vám možná,“ ozval se fotograf, „ale já musím přesvědčit lidi doma, což není tak snadné, když vám chybějí slova. Pan Delgrange o tom nepochybně ví své.“

Otevřel velkou černou brašnu, kterou měl přehozenou přes rameno, a začal z ní vytahovat fotoaparáty a objektivy. Pozorovali jsme ho celou půlhodinu při focení, pak nás to přestalo bavit a vrátili jsme se do člunu, jediného místa venku, kam za námi pavouci nemohli. Seděli jsme, kouřili a sledovali skupinky pavouků hlídkujících na břehu.

„Já osobně,“ prohlásil lordův člověk, „bych celý ostrov postříkal ze vzduchu tím nejsilnějším insekticidem, jaký vůbec existuje, a nevynechal bych přitom jediný čtvereční centimetr.“

Muž z koloniální správy zavrtěl hlavou.

„To by nemělo smysl. Jed by uvízl na tom pavučinovém baldachýnu.“

„Muselo by se počkat, až ho bouře roztrhá na kusy, a teprve potom začít s postřikem,“ tvrdil další muž.

„Takhle se ale nikdy nedostanete pod listy. Pavouci se pod ně klidně schovají,“ nesouhlasil s ním úředník. „Ne, jediné řešení je pořádná dávka napalmu, svržená při správném větru na návětrnou stranu. Je třeba tohle zatracené místo vypálit.“

„Pokud vůbec začne hořet,“ namítl první muž. „Když napalm zkoušeli v džungli, nezapálil ji.“

„A co je jednoduše nechat, ať se sežerou navzájem? Přece každá společnost, která je výhradně závislá na kanibalismu, musí nakonec vyčerpat svou potravu.“

„Také jsme o tom uvažovali,“ vložil jsem se do rozhovoru a pověděl jim o Kamilině teorii, podle níž se pavouci naučí chytat ryby. „Kromě toho,“ dodal jsem, „čím déle žijí, tím se zvyšuje jejich šance na rozšíření.“

Probírali jsme ještě další různé způsoby, jak si s pavouky poradit, když se k nám fotograf znovu připojil. Tvářil se spokojeně.

„Teď už potřebuju jen záběr, jak útočí na člověka. Byl by některý z pánů tak laskav?“ zeptal se.

Kamila s přírodovědcem se vrátili asi o hodinu později, šli po pláži, hluboko zabraní do rozhovoru. Jeho počáteční rezervovanost vůči nám už dávno roztála. S pouzdry, která oba přinesli, zacházel velmi opatrně.

„Co v nich máte?“ zeptal se koloniální úředník podezíravě. „Snad ne…?“

„Zcela správně. Skutečný důkaz,“ odpověděla Kamila a odšroubovala víčko. Úředník sebou trhl, teprve potom si všiml, že vnitřek pouzdra chrání drátěná mřížka. Opatrně se podíval na převalující se klubko pavouků. „To jsou ony Sestřičky – provizorně jsme je pojmenovali Araneus Nokikii,“ řekla Kamila.

My dva spolu se čtyřmi členy komise jsme následujícího dne opustili Oahomu a přes Honolulu a San Francisco odletěli domů.

Dva dny po našem příletu jsme byli uvedeni do pracovny lorda Foxfielda, abychom ho osobně informovali o tom, co se odehrálo na Tanakuatue.

Byl dost vyvedený z míry. Chvílemi prokládal naše líčení výkřiky jako: „Tss!“ „Krajně nešťastné!“ „Velmi politováníhodné!“ a občas dokonce použil: „Učiněná hrůza!“

„Jistě se ale daly,“ prohlásil zmateně, když jsme domluvili, „navzdory všem zmíněným potížím podniknout kroky, které by zabránily dané tragédii.“

„Možná jsme se dost nepodobali bohům, abychom ji dokázali odvrátit,“ ozvala se Kamila.

Náš rozhovor skončil zcela nečekaně.

„Dám pokyn svým právníkům, aby připravili žalobu,“ prohlásil lord. „Je zcela evidentní, že tento druh pavouků je přímým výsledkem mutace způsobené radioaktivním zamořením části Tanakuatuy. ‚Čisté‘ osvědčení jako nezbytná podmínka koupě potvrzovalo úroveň radiace a nepochybně ji uvedlo správně – tím ale také implikovalo, že ostrov není vystaven žádným důsledkům radiace, k takovému závěru by nepochybně dospěl každý rozumný člověk. Prodejce však kupujícímu podmínky na ostrově vylíčil nesprávně, neboť ten se v důsledku radiace stal neobyvatelným a pro kupujícího tudíž bezcenným.

Až začnou výslechy, budete samozřejmě předvoláni jako korunní svědkové.“

K tomu z dost pochopitelných důvodů nedošlo.

Vzhledem k jisté politické citlivosti se případu Tanakuatuy dostalo minimální publicity a vláda neměla nejmenší zájem na situaci něco měnit. Celá záležitost byla urovnána bez soudu. Jeho Lordstvo dostalo zpět peníze za koupi ostrova, byly mu uhrazeny i výdaje na expedici, blízkým příbuzným zemřelých byla vyplacena kompenzace, stejného ocenění se dostalo i nám dvěma s Kamilou, zkrátka řečeno za pomoci hlubokého sáhnutí do kapsy daňových poplatníků se podařilo všechno zahladit a vláda se znovu stala rozpačitým majitelem Tanakuatuy.

O opatřeních, vymýšlených proti pavoukům na ostrově, se mi nepodařilo nic zjistit, protože celý problém se díky výbuchu sopky stal čistě akademický.

Vzpomínám si, že kolem výbuchu vznikly určité nejasnosti, protože vzápětí po zprávě o vulkanickém projevu se objevila monitorovací hlášení z Moskvy, Tokia a San Francisca o odpálení malé vodíkové bomby, ke kterému došlo přibližně ve stejnou dobu na stejném místě. Toto nedorozumění se však podařilo uspokojivě objasnit oficiálním prohlášením, k němuž byl připojen dovětek o průzkumném letu nad Tanakuatuou, který potvrdil, že po erupci sopky se na ostrově, naštěstí zcela neobydleném, nevyskytují žádné známky života.

Občas dostanu zprávu od Kamily, zdá se, že hodně cestuje. Většinou se mnou komunikuje formou výstřižků z obskurních místních novin, které se, pokud se mi je podaří nechat přeložit, stereotypně zabývají smrtelnými případy pavoučího uštknutí.

Poslední zpráva vypadala ale jinak. Odkudsi z Peru přišel malý balíček. Uvnitř jsem v lahvičce s lihem objevil druh, s jehož identifikací jsem neměl žádné potíže a který jsem znal pod jménem Sestřičky Araneus Nokikii.

Nuže dobrá… Čas myslím ukáže…

Universum 37
SCIENCE FICTION

John Wyndham
PAVUČINA

Překlad Hana Volejníková
Ilustrace na obálce Martin Zhouf
Odpovědný redaktor Václav Tkáč
Sazba PORS

Vydalo nakladatelství MUSTANG s.r.o.
jako svou 202. publikaci.
Plzeň 1996, vydání 1.
Vytiskla Těšínská tiskárna, a. s.
Český Těšín

Prodejní cena včetně DPH 119 Kč
ISBN 80-7191-106-2